

Fortum Oyj

Osavuosisikatsaus Tammi-syyskuu 2017

26.10.2017

Join the
change

 fortum

Sisällys

Parempi tulos, Hafslund-järjestelyt päätökseen, investointi Uniperiin	3
Fortumin toimitusjohtaja Pekka Lundmarkin kommentti	4
Uniper-investointi	5
Taloudellinen tulos	6
Taloudellinen asema ja rahavirta	8
Markkinatilanne	9
Segmenttikatsaukset	11
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit	19
Osakkeet ja osakepääoma	21
Konsernin henkilöstö	21
Tutkimus ja kehitys	21
Kestävä kehitys	22
Muutoksia Fortumin johdossa	25
Yhtiökokous 2017	25
Katsauskauden jälkeiset tapahtumat	26
Avaintekijät ja riskit	26
Näkymät	26
Fortumin kaupankäynti- ja liikkeeseenlaskijatunnuksen muutos	30
Osingonmaksu	30

Tilinpäätöstiedotteen taulukot

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma	32
Lyhennetty konsernin tase	34
Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	35
Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma	36
Nettovelan muutokset ja tunnusluvut	38
Konsernin lyhennetyn osavuositiedon liitetiedot	40
Tunnuslukujen laskentakaavat	60
Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat	62
Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit	63

Ellei toisin mainita, sulkeissa esitetyt luvut viittaavat vertailukauteen eli samaan ajanjaksoon edellisenä vuonna.

Parempi tulos, Hafslund-järjestelyt päätökseen, investointi Uniperiin

Heinä-syyskuu 2017

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 210 (151) miljoonaa euroa, +39 %
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 94 (58) miljoonaa euroa, +62 %
- Liikevoitto oli 387 (-6) miljoonaa euroa, josta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä oli 293 (-65) miljoonaa euroa
- Osakekohtainen tulos oli 0,40 (-0,03) euroa, josta 0,34 (-0,06) euroa liittyi vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin sisältäen noin 0,36 euron Hafslund-järjestelyihin liittyvän myyntivoiton
- Liiketoiminnan rahavirta oli yhteensä 185 (101) miljoonaa euroa
- Fortum ja Oslon kaupunki saattoivat Hafslundin omistusjärjestelyt päätökseen
- Fortum ja E.ON allekirjoittivat sopimuksen E.ONin 46,65 %:n omistusosuudesta Uniperissa

Tammi-syyskuu 2017

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 852 (717) miljoonaa euroa, +19 %
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 516 (455) miljoonaa euroa, +13 %
- Liikevoitto oli 843 (430) miljoonaa euroa, josta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä oli 327 (-25) miljoonaa euroa
- Osakekohtainen tulos oli 0,70 (0,40) euroa, josta -0,14 euroa liittyi tuloverotuspäätökseen Ruotsissa ja 0,37 (-0,03) euroa vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin
- Liiketoiminnan rahavirta oli yhteensä 699 (471) miljoonaa euroa
- City Solutions -divisioona jaettiin strategian toteuttamisen tukemiseksi City Solutions ja Consumer Solutions -divisiooniin
- Russia-segmentin 18,2 miljardin ruслан liikevoittotavoitetaso (EBIT) saavutettiin ensimmäisellä vuosineljänneksellä 2017

Yhteenveto näkymistä

- Fortum arvioi edelleen, että sähkön kysyntä Pohjoismaissa kasvaa keskimäärin noin 0,5 % vuodessa
- Generation-segmentin suojaukset pohjoismaiselle tuotannolle: loppuvuodeksi 2017 on suojattu noin 65 % hintaan 30 euroa/MWh, vuodeksi 2018 noin 50 % hintaan 28 euroa/MWh ja vuodeksi 2019 noin 30 % hintaan 24 euroa/MWh

Taloudelliset avainluvut

	2016	Edelliset 12 kk
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,0	6,4
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA)	0,0	0,9

Tunnuslukuja

Milj. euroa tai kuten merkitty	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	919	732	3 088	2 489	3 632	4 231
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	210	151	852	717	1 015	1 150
Vertailukelpoinen liikevoitto	94	58	516	455	644	705
Liikevoitto	387	-6	843	430	633	1 046
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	21	11	114	116	131	129
Tulos ennen tuloveroja	351	-40	811	411	595	995
Tulos/osake, euroa	0,40	-0,03	0,70	0,40	0,56	0,86
Liiketoiminnan rahavirta	185	101	699	471	621	849
Oma pääoma/osake, euroa			14,59	14,75	15,15	
Korollinen nettovelka (kauden lopussa)			1 075	-137	-48	

Fortumin toimitusjohtaja Pekka Lundmark:

“Vuoden 2017 kolmas neljännes oli Fortumille suotuisa. Teimme vahvan tuloksen, markkinahinnat olivat nousussa ja otimme suuria harppauksia pääomamme uudelleeninvestoinnissa.

Sähkösiirtoliiketoiminnan myynnin jälkeen olemme tehneet paljon työtä asemoidaksemme Fortumia tulevaisuutta varten. Elokuun alussa saatoimme päätökseen Hafslund-yritysjärjestelyn, jonka myötä vahvistimme jalansijaamme lämmön- ja sähkönmyynnissä Pohjoismaissa, erityisesti Norjassa. Syyskuun lopussa allekirjoitimme sopimuksen Uniperin suurimman omistajan E.ONin kanssa. Ostotarjouksemme luo hyvän mahdollisuuden E.ONille ja muille Uniperin osakkeenomistajille myydä omistusosuutensa arvostustasolla, joka huomioi Uniperin osakkeen vahvan arvonnousun listautumisen jälkeen. Investointi on houkutteleva myös Fortumille. Uniper ja Fortum sopivat strategisesti hyvin yhteen ja näemme paljon mahdollisuuksia läheiseen yhteistyöhön. Meille Fortumissa ostotarjous on ennen kaikkea sijoitus menestyvään yhtiöön, joka tuottaa vahvaa kassavirtaa, on maantieteellisesti lähellä Fortumin kotimarkkinoita ja toimii ydinosaamisalueellamme. Investointi Uniperiin tukee Fortumin vakaata ja kestävää osinkopolitiikkaa.

Fortum on vuosien ajan toiminut kestävän energiakäänteen puolesta. Tulevaisuuden vähäpäästöisen energijärjestelmän rakentaminen edellyttää, että hiilidioksidipäästöjen vähentämisen lisäksi huolehditaan toimitusvarmuudesta ja energian hinnan pysymisestä kohtuullisella tasolla. Käänte ei tapahdu yhdessä yössä. Sään mukaan vaihtelevan uusiutuvan tuotannon kasvattaminen edellyttää myös mittavia investointeja joustavaan energian tuotantoon, varastointiin ja siirtokapasiteettiin. Siirtymävaiheessa avainasemassa on joustava ja vähäpäästöinen sähköntuotanto vesivoimalla ja kaasulla, jotta toimitusvarmuus on taattu. Fortumilla ja Uniperilla on molemmilla tällaista tuotantoa ja näin ollen hyvät mahdollisuudet aktiivisesti edesauttaa Euroopan käännettä kohti vähähiilisempää energijärjestelmää.

Kolmannella vuosineljänneksellä käyttökattamme kasvoi 39 %. Suurempi vesivoimatuotanto ja korkeampi saavutettu sähkön hinta paransivat Generation-segmentin tulosta. Russia-segmentin tulos jatkoi nousu-urallaan erityisesti korkeampien kapasiteettimaksujen ansiosta. City Solutions -segmentille kolmas vuosineljännes on kausiluonteisesti haastava. Segmentin tulos kuitenkin parani viime vuodesta, erityisesti Recycling and Waste Solutions -yksikön (entinen Ekokem) myötävaikutuksesta. Kiristynyt kilpailu painoi Consumer Solutions -segmentin tulosta jonkin verran. Saatettuamme Hafslund-järjestelyt päätökseen olemme panostaneet voimakkaasti myyntistrategiamme ja tarjoamamme kehitykseen yhdessä uusien kollegoidemme kanssa. Tavoitteenamme on luoda kilpailukykyinen palvelutarjoama digitaalisine ratkaisuihin 2,5 miljoonalle kotitalous- ja yritysasiakkaallemme.

Olemme päässeet pitkälle pääomamme uudelleeninvestoinnissa. Vuosina 2012-2017 olimme jo ennen Uniper-kauppaa sijoittaneet noin 4 miljardia euroa uusiutuvaan energiatuotantoon, kiertotalouteen ja kestäviin kaupunkiratkaisuihin. Näiden panostusten positiivinen vaikutus näkyy jo tuloksessamme. Uskomme, että sijoituksemme Hafslundiin ja Uniperiin vahvistavat edelleen tulostamme ja osaamistamme tulevaisuudessa."

Uniper-investointi

26.9.2017 Fortum ja E.ON allekirjoittivat sopimuksen, jonka mukaisesti E.ONilla on oikeus tarjota 46,65 %:n omistusosuutensa Uniperissa julkisessa ostotarjouksessa vuoden 2018 alussa samaan osakekohtaiseen kokonaisarvoon, joka maksetaan kaikille tarjouksen hyväksyville osakkeenomistajille. Sopimuksessa todetaan myös, että mikäli E.ON ei hyväksy tarjousta, Fortumilla on oikeus myydä E.ONille kaikki tarjouksen yhteydessä hankkimansa Uniperin osakkeet ja saada lisäksi hyvitysmaksu E.ONilta, joka on vähintään 20 prosenttia E.ONin omistamien Uniperin osakkeiden kokonaisarvosta. Fortum tekee vapaaehtoisena julkisen ostotarjouksen kaikille Uniperin osakkeenomistajille. Käteisostotarjous Uniperin osakkeenomistajille (mukaan lukien E.ON) on kokonaisarvoltaan 22 euroa osakkeelta. Tarjouksen kokonaisarvo vastaa 36 %:n preemiota suhteessa Uniperin osakkeen hintaan toukokuun lopussa, eli ajankohtaan ennen Uniperia koskevia yrityskauppaspekulaatioita. Ostotarjouksen toteutuminen edellyttää viranomaislupien saamista, mukaan lukien kilpailuviranomaiset.

24.10.2017 Fortum jätti tarjousasiakirjan tarkastettavaksi Saksan finanssivalvonnalle (BaFin). Fortum julkaisee asiakirjan saatuaan sille Saksan finanssivalvonnan hyväksynnän, arviolta marraskuun 2017 alussa. Lokakuussa 2017 Fortum sai Yhdysvaltain kilpailuviranomaisen hyväksynnän järjestelylle. Yhtiö odottaa saattavansa ostotarjouksen päätökseen vuoden 2018 puolivälissä.

Investointi Uniperiin toteuttaa Fortumin aikaisemmin julkistamaa pääoman uudelleeninvestointistrategiaa ja täyttää sen mukaiset sijoituskriteerit: Uniper toimii Fortumin ydinosaamisalueella, on maantieteellisesti lähellä Fortumin kotimarkkinaa ja tuottaa hyvää kassavirtaa. Fortum odottaa Uniper-sijoituksen tarjoavan hyvää tuottoa, joka osaltaan mahdollistaisi kestävien energiaratkaisujen kehittämisen ja toteuttamisen vaarantamatta kilpailukykyistä osinkotasoa.

Tarjous rahoitetaan olemassa olevilla käteisvaroilla sekä alun perin Barclays Bank PLC:n täysimääräisesti myöntämällä rahoitusjärjestelyllä, joka kattaa myös tarvittavat likviditeettivaatimukset. Rahoitusjärjestelyt on lokakuussa syndikoitu Fortumin pankkiryhmään kuuluville pankeille. Uniperin omistusosuudesta tuleva osinkotuotto edistää vakaan ja kestävänsä osingon maksamista Fortumin osakkeenomistajille. Fortum käsittelee Uniperia osakkuusyhtiönä ellei IFRS-laskennan mukaista määräysvaltaenemmistöä muodostu, ja siten Uniper-kaupan vaikutus Fortumin käyttökatteseen, kassavirtaan ja osakekohtaiseen tulokseen riippuu tarjouksen lopputuloksesta. Järjestely nostaa Fortumin velkaisuuden yli yhtiön tavoitteen, joka on nettovelan ja käyttökattteen suhteena noin 2,5. Fortum kuitenkin odottaa, että velkaisuusaste pienenee yhtiön omien toimintojen kassavirran ja Uniperin tulevan osingon yhteisvaikutuksen ansiosta kohti tavoitetasoa.

Taloudellinen tulos

Liikevaihto segmentteittäin

Milj. euroa	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Generation	367	371	1 243	1 222	1 657	1 678
City Solutions	179	116	674	466	782	990
Consumer Solutions	238	126	644	447	668	865
Russia	200	175	786	606	896	1 076
Muut	25	22	72	68	92	96
Nord Poolissa tehtyjen ostojen ja myyntien netotus	-73	-66	-264	-255	-384	-393
<i>Eliminoinnit</i>	-17	-14	-69	-66	-79	-82
Yhteensä	919	732	3 088	2 489	3 632	4 231

Vertailukelpoinen käyttökate segmenteittäin

Milj. euroa	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Generation	134	104	412	410	527	529
City Solutions	21	5	152	95	186	243
Consumer Solutions	10	11	32	40	55	47
Russia	61	43	317	212	312	417
Muut	-17	-12	-61	-40	-64	-85
Yhteensä	210	151	852	717	1 015	1 150

Vertailukelpoinen liikevoitto segmenteittäin

Milj. euroa	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Generation	104	77	317	330	417	404
City Solutions	-20	-25	37	14	64	87
Consumer Solutions	5	9	23	35	48	36
Russia	26	12	211	125	191	277
Muut	-21	-16	-73	-50	-77	-100
Yhteensä	94	58	516	455	644	705

Liikevoitto segmenteittäin

Milj. euroa	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Generation	74	18	338	261	338	415
City Solutions	-20	-33	38	23	86	101
Consumer Solutions	15	12	14	37	59	36
Russia	26	12	211	159	226	278
Muut	293	-17	242	-51	-77	216
Yhteensä	387	-6	843	430	633	1 046

Heinä-syyskuu 2017

Vuoden 2017 kolmannella vuosineljänneksellä konsernin liikevaihto oli 919 (732) miljoonaa euroa. Kasvu johtui pääasiassa vesivoimatuotannon kasvusta, Venäjän ruplan vahvistumisesta sekä Ekokemin ja Hafslundin yhdistelemisestä Fortum-konserniin. Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 210 (151) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 94 (58) miljoonaa euroa. Vertailukelpoista liikevoittoa paransivat pääasiassa vesivoimatuotannon kasvu, korkeampi sähkön hinta, korkeammat saadut CSA-maksut ja Ekokemin yhdisteleminen Fortum konserniin. Konsernin liikevoitto oli 387 (-6) miljoonaa euroa. Liikevoittoon vaikuttivat 293 (-65) miljoonan euron vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sisältäen myyntivoitot, yritysjärjestelyihin liittyvät kulut, pääasiassa suojaukseen käytettyjen johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukaisen kirjanpitoikäytännön sekä ydinjätehuoltorahastoon liittyvät oikaisut (liite 4). Myyntivoittoihin sisältyy Hafslund ASA:n 34,1 % osuuden myynnistä saatu noin 324 miljoonan euron verovapaa kertaluonteinen myyntivoitto (liite 6).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli yhteensä 21 (11) miljoonaa euroa, josta Hafslundin osuus oli 9 (10) miljoonaa euroa, TGC-1:n 8 (7) miljoonaa euroa ja Fortum Värmen -5 (-4) miljoonaa euroa. Hafslundin ja TGC-1:n osuudet tuloksesta perustuvat yhtiöiden julkaisemiin vuoden 2017 toisen vuosineljänneksen osavuositarkastuksiin (liite 12).

Tammi-syyskuu 2017

Konsernin liikevaihto tammi-syyskuussa 2017 oli 3 088 (2 489) miljoonaa euroa. Kasvu johtui pääasiassa Venäjän ruplan vahvistumisesta sekä Ekokemin, DUONin ja Hafslundin yhdistelemisestä Fortum-konserniin. Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 852 (717) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 516 (455) miljoonaa euroa, ja konsernin liikevoitto 843 (430) miljoonaa euroa. Liikevoittoon vaikuttivat 327 (-25) miljoonan euron vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sisältäen myyntivoitot, yritysjärjestelyihin liittyvät kulut, pääasiassa suojaukseen käytettyjen johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukaisen kirjanpitoikäytännön sekä ydinjätehuoltorahastoon liittyvät oikaisut (liite 4). Myyntivoittoihin sisältyy Hafslund ASA:n 34,1 % osuuden myynnistä saatu noin 324 miljoonan euron verovapaa kertaluonteinen myyntivoitto (liite 6).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli yhteensä 114 (116) miljoonaa euroa, josta Hafslundin osuus oli 40 (42) miljoonaa euroa, TGC-1:n 28 (34) miljoonaa euroa ja Fortum Värmen 40 (40) miljoonaa euroa. Hafslundin ja TGC-1:n osuudet tuloksesta perustuvat yhtiöiden julkaisemiin vuoden 2016 neljännen vuosineljänneksen ja vuoden 2017 ensimmäisen ja toisen vuosineljänneksen osavuositarkastuksiin (liite 12).

Nettorahoituskulut olivat 146 (135) miljoonaa euroa ja ne sisälsivät Uniper-investoinnin rahoitusjärjestelyihin liittyvät kulut.

Tulos ennen tuloveroja oli 811 (411) miljoonaa euroa.

Raportointikauden verot olivat 186 (54) miljoonaa euroa. Tuloslaskelman efektiivinen tuloverokanta oli 22,9 % (13,1 %). Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta, kun osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja ja muita kertaluonteisia tuloverotuspäätöksiä ei oteta huomioon, oli 19,1 % (19,0 %) (liite 8).

Kauden tulos oli 625 (357) miljoonaa euroa. Osakekohtainen tulos (EPS) oli 0,70 (0,40) euroa, josta -0,14 euroa liittyi tuloverotuspäätökseen Ruotsissa ja 0,37 (-0,03) euroa vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin.

Taloudellinen asema ja rahavirta

Rahavirta

Liiketoiminnan rahavirta tammi-syyskuussa 2017 kasvoi 228 miljoonalla eurolla ja oli 699 (471) miljoonaa euroa. Muutos syntyi 135 miljoonaa euroa korkeammasta vertailukelpoisesta käyttökatteesta (EBITDA), 184 miljoonaa euroa pienemmistä toteutuneista valuuttakurssieroista ja 140 miljoonaa euroa pienemmistä maksetuista tuloveroista. Toteutuneet valuuttakurssierot olivat -72 (112) miljoonaa euroa ja ne liittyivät Fortumin ruotsalaisten ja venäläisten tytäryhtiöiden lainoja suojaavien valuutanvaihtosopimusten jatkamiseen. Kesäkuussa 2016 Fortum maksoi Ruotsissa 127 miljoonan euron tuloverot, jotka liittyvät käynnissä olevaan verokiistaan. Käyttöpääoman muutos kasvoi 92 miljoonalla eurolla 126 (34) miljoonaan euroon sisältäen päivittäin selvitettävien futuuriposititioiden kassavaikutuksen Nasdaq OMX Europe Commodities -kauppapaikassa (Rahavirtalaskelman lisätietoja).

Investoinnit, ilman yrityshankintoja, kasvoivat vertailukaudesta 103 miljoonaa euroa ja olivat 470 (367) miljoonaa euroa. Osakkeita hankittiin 929 (666) miljoonalla eurolla lähinnä liittyen Hafslund-yritysjärjestelyihin. Osakkeita myytiin 740 (39) miljoonalla eurolla myös lähinnä liittyen Hafslund-yritysjärjestelyihin. Investointien rahavirta laski 611 (1 439) miljoonaan euroon. Muutos sisälsi hyödykejohdannaiskaupassa käteisvakuuksina käytettyjen pankkitalletuksien 24 (391) miljoonan euron kasvun.

Rahavirta ennen rahoitusta oli 88 (-968) miljoonaa euroa.

Fortum maksoi huhtikuussa 2017 osinkoja 977 (977) miljoonaa euroa. Pitkäaikaisia lainoja maksettiin yhteensä 467 (899) miljoonaa euroa sisältäen 343 miljoonaa euroa joukkovelkakirjalainojen ja 124 miljoonaa euroa muiden lainojen takaisinmaksuja. Likvidit varat pienenevät yhteensä 1 261 (2 887) miljoonaa euroa.

Yhtiön varat ja sijoitettu pääoma

Taseen loppusumma pieneni 504 miljoonalla eurolla ja oli 21 460 (31.12.2016: 21 964) miljoonaa euroa.

Likvidit varat raportointikauden lopussa olivat 3 877 (31.12.2016: 5 155) miljoonaa euroa.

Sijoitettu pääoma pieneni 496 miljoonalla eurolla ja oli 18 153 (31.12.2016: 18 649) miljoonaa euroa.

Oma pääoma

Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma oli 12 963 (31.12.2016: 13 459) miljoonaa euroa.

Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus omasta pääomasta pieneni 496 miljoonaa euroa, mikä johtui pääosin kauden tuloksesta, 622 miljoonaa euroa, -201 miljoonan euron muuntoeroista sekä 977 miljoonan euron osingonmaksusta.

Rahoitus

Nettovelka kasvoi 1 123 miljoonalla eurolla ja oli 1 075 (31.12.2016: -48) miljoonaa euroa.

Syyskuun lopussa konsernin likvidit varat olivat 3 877 (31.12.2016: 5 155) miljoonaa euroa mukaan lukien PAO Fortumin rahat ja pankkisaamiset, joiden yhteenlaskettu arvo oli 268 (31.12.2016: 105) miljoonaa euroa. Likvidien varojen lisäksi Fortumilla oli käytettävissään 1,9 miljardia euroa nostamattomia valmiusluottoja (liite 14).

Konsernin nettorahoituskulut olivat 146 (135) miljoonaa euroa sisältäen 122 (132) miljoonaa euroa nettokorkokuluja.

Syyskuussa 2017 Standard & Poor's ja Fitch Ratings asettivat sekä Fortumin pitkäaikaisen että lyhyen ajan luottoluokituksen tarkkailuun Uniper-sijoituksen mahdollisten vaikutusten vuoksi. Standard & Poor's on luokitellut Fortumin pitkäaikaisen luottoluokituksen tasolle BBB+ ja lyhyen ajan luokituksen tasolle A-2. Fitch Ratings on luokitellut Fortumin pitkänajan luottoluokituksen tasolle BBB+ ja lyhyen aikavälin luokituksen tasolle F2.

Tunnuslukuja

Syyskuun lopussa vertailukelpoisen nettovelan ja käyttökateen (EBITDA) suhde edellisten 12 kuukauden ajalta oli 0,9 (31.12.2016: 0,0).

Velkaantumisaste oli 8 % (31.12.2016: 0 %) ja omavaraisuusaste 62 % (31.12.2016: 62 %).

Osakekohtainen oma pääoma oli 14,59 (31.12.2016: 15,15) euroa. Sijoitetun pääoman tuotto edellisten 12 kuukauden ajalta oli 6,4 % (31.12.2016: 4,0 %).

Markkinatilanne

Pohjoismaat

Alustavien tilastotietojen mukaan vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä Pohjoismaissa kulutettiin sähköä 82 (80) terawattituntia (TWh). Tammi-syyskuun 2017 sähkönkulutus oli 283 (283) TWh.

Vuoden 2017 alussa Pohjoismaiden vesivarastot olivat 75 TWh eli 8 TWh alemmat kuin pitkän aikavälin keskiarvo ja 23 TWh alemmat kuin vuotta aiemmin. Syyskuun lopussa vesivarannot olivat 2 TWh alle pitkän aikavälin keskiarvon ja 1 TWh enemmän kuin vuotta aiemmin. Kolmannella vuosineljänneksellä sademäärät Pohjoismaissa olivat liki normaalilla tasolla erittäin sateisen vuoden ensimmäisen puoliskon jälkeen.

Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 28,5 (25,2) euroa/MWh. Vuonna 2017 hintoja on pääasiassa nostanut hiililauhdetuotannon selkeästi korkeampi marginaalikustannus, mikä on nostanut Manner-Euroopan hintoja ja lisännyt sähkönvientiä Pohjoismaista. Keskimääräinen sähkön aluehinta Suomessa oli 35,9 (31,6) euroa/MWh ja Ruotsissa SE3-alueella (Tukholma) 33,6 (29,6) euroa/MWh. Suomessa ja Ruotsissa hintoja nosti ydinvoimaloiden huoltoseisokkien lisäksi siirtokapasiteetin rajoitukset Norjasta Ruotsiin.

Tammi-syyskuussa 2017 sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 29,0 (24,4) euroa/MWh. Keskimääräinen sähkön aluehinta Suomessa oli 33,3 (30,8) euroa/MWh ja Ruotsissa SE3-alueella (Tukholma) 31,3 (26,7) euroa/MWh.

Saksassa keskimääräinen spot-hinta vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä oli 32,7 (28,3) euroa/MWh. Tammi-syyskuussa 2017 keskimääräinen spot-hinta oli 34,6 (26,1) euroa/MWh.

CO₂-päästöoikeuksien (EUA = EU Emission Allowance) markkinahinta oli 6,5 euroa/tonni vuoden alussa päättyen syyskuun 2017 lopussa 7,0 euroon/tonni.

Venäjä

Fortum toimii Länsi-Siperiassa Tjumenin ja Hanti-Mansian alueilla, joissa teollinen tuotanto on keskittynyt öljyyn ja kaasuun, sekä Uralilla metalliteollisuuteen keskittyneellä Tšeljabinskin alueella.

Alustavien tilastotietojen mukaan Venäjän sähkönkulutus vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä oli 235 (231) TWh. Vastaava luku hintavyöhykkeellä 1 (Venäjän Euroopan puoleinen alue ja Uralin alue), jossa Fortum toimii, oli 182 (179) TWh. Tammi-syyskuussa 2017 Venäjän sähkönkulutus oli 756 (740) TWh ja 1 hintavyöhykkeellä 587 (567) TWh.

Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä keskimääräinen sähkön spot-hinta, kapasiteettihinta pois lukien, laski 2,2 % 1 269 (1 298) ruplaan/MWh hintavyöhykkeellä 1. Tammi-syyskuussa 2017 keskimääräinen sähkön spot-hinta, kapasiteettihinta pois lukien laski 0,5 % 1 198 (1 204) ruplaan/MWh hintavyöhykkeellä 1.

Tarkemmat markkinatiedot on esitetty taulukoissa katsauksen lopussa (sivut 62-64).

Liiketoimintaympäristö Euroopassa ja päästömarkkinat

Ruotsin yhteisöverotus

Lakiehdotus yhteisöverotuksen uudistamiseksi käsittelee EU- ja OECD-sääntelyjen voimaansaattamista, ja siinä ehdotetaan mm. muutoksia korkojen vähennysoikeuksiin sekä korkovähennysrajoitusten kompensointia laskemalla yleistä yhteisöverokantaa 22 %:sta 20 %:iin. Ehdotuksessa esitetään joitain muutoksia vanhoihin sääntöihin sekä uutena kohtana kannattavuustestiä, joka vaikuttaisi negatiivisesti pääomavaltaisiin toimijoihin. Ehdotuksen kohdennettua korkovähennysrajoitussääntöä on myös arvosteltu, koska se jättää korkovähennysten hyväksymisperusteet epäselviksi.

Fortumin näkemyksen mukaan lakiehdotusta tulisi muuttaa siten, että säännöt olisivat ennustettavissa sekä linjassa muiden maiden vastaavien sääntöjen kanssa.

Ruotsin vesilainsäädäntö

Ehdotus sisältää muutoksia ympäristönsuojelulakiin. Ehdotuksen taustalla on Ruotsin energiasopimus kesäkuulta 2016 ja sillä pyritään täyttämään EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin vaatimukset. Tavoitteena on vähentää vesivoiman ympäristövaikutuksia ja samalla edistää tehokkaampaa sähköntuotantoa. Ehdotuksen mukaan vesivoimalaitosten ympäristöluvut tulisi tarkistaa 20 vuoden kuluessa kansallisen priorisointisuunnitelman mukaisesti. Ministeriön tavoitteena on saada lainsäädännön muutokset voimaan 1.3.2018 mennessä.

Fortumin näkemyksen mukaan vesivoiman sääntelyä on tarpeen uudistaa Ruotsissa. Fortumin mielestä ehdotus ei kuitenkaan ota tasapainoisesti huomioon ympäristötoimia ja sähköntuotantoa.

Ruotsin ydinjäterahastomaksut

Ruotsin hallitus päättää joulukuussa 2017 ydinjäterahaston maksuista kaudelle 2018-2020. Maksu perustuu rahaston laskennalliseen elinikään 50 vuotta. Rahasto voi myös sijoittaa osan rahaston pääomasta osakkeisiin. Ruotsin Säteilyturvallisuusviranomaisen (SSM) julkaisi ehdotuksensa 20.10.2017. Parlamentti päättää rahaston uusista säännöksistä vuoden 2017 lopussa.

Suomen uusiutuvan sähköntuotannon kilpailutusjärjestelmä

Ehdotusluonnos uusiutuvan sähköntuotannon uudeksi tukijärjestelmäksi lähetettiin lausunnoille syyskuussa 2017. Ehdotuksen mukaan Suomessa kilpailutetaan 2 TWh uusiutuvaa sähköntuotantoa vuosina 2018-2020. Tarjouskilpailu perustuu preemiojärjestelmään, jossa preemiota maksetaan enintään 12 vuoden ajan. Ensimmäinen huutokauppa järjestetään aikaisintaan syksyllä 2018. Järjestelmän piiriin kuuluisivat kaikki muut uusiutuvan sähköntuotannon teknologiat paitsi vesivoima. Kilpailutukseen voivat osallistua ainoastaan uudet laitokset.

Fortumin näkemyksen mukaan ehdotettu kilpailutusjärjestelmä perustuu melko hyvin markkinaehtoisuuteen, mutta täysin kiinteä preemio olisi parempi. Järjestelmän keston tulisi myös olla lyhyempi. Siirtymävaiheen jälkeen investointien uusiutuvaan sähköntuotantoon tulisi olla täysin markkinaehtoisia.

Segmenttikatsaukset

City Solutions -divisioona jaettiin 1.3.2017 alkaen kahteen divisioonaan: City Solutions ja Consumer Solutions, jotka raportoivat erillisinä segmentteinään. City Solutions -divisioonan vastuulle kuuluvat kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö, biopolttoaineet sekä muut kiertotalouden ratkaisut. Consumer Solutions -divisioonan vastuulle kuuluvat sähkön myynti ja asiakaspalvelu Pohjoismaissa ja Puolassa sekä kaasun myynti Puolassa (asiakaspalvelu Pohjoismaissa raportoitiin aikaisemmin Muut-segmentissä). Uuden organisaattiorakenteen mukaiset vertailuluvut julkaistiin 11.4.2017.

Generation

Generation-segmentti vastaa Fortumin sähköntuotannosta Pohjoismaissa. Siihen kuuluvat ydinvoima-, vesivoima- ja lämpövoimatuotanto, sähköntuotannon optimointi ja sähkökauppa, markkina-analyysi sekä globaalisti ydinvoiman asiantuntijapalvelut.

Milj. euroa	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	367	371	1 243	1 222	1 657	1 678
- sähkönmyynti	358	367	1 221	1 206	1 635	1 650
josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	299	303	992	1 022	1 339	1 309
- muu myynti	10	5	22	16	22	28
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	134	104	412	410	527	529
Vertailukelpoinen liikevoitto	104	77	317	330	417	404
Liikevoitto	74	18	338	261	338	415
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista**	5	-4	-2	-9	-34	-27
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			5 727	5 685	5 815	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto %					6.9	6,7
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	141	46	207	124	203	286
Henkilöstön lukumäärä			1 065	1 024	979	

* Sähkön tukkumyyntitulot ja -volymit Pohjoismaissa sisältävät vesi- ja ydinvoimatuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Ne eivät sisällä lämpövoimatuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

** Voimalaitokset rakennetaan usein yhdessä muiden energiantuottajien kanssa ja omistajat ostavat sähköntuotannon hinnalla, joka vastaa tuotannon kustannuksia mukaan lukien korkokulut ja tuotannolliset verot. Osuus tuloksesta koostuu lähinnä IFRS-oikaisuista (eli ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen kirjanpito) ja poistojen kirjaamisesta alkuperäisistä kauppahinnan kohdistuksista konsernin taseella (liite 20 vuoden 2016 tilinpäätöksessä).

Sähköntuotanto energialähteittäin

TWh	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Vesivoima Pohjoismaissa	4,9	4,3	15,0	16,5	20,7	19,2
Ydinvoima Pohjoismaissa	4,6	5,6	17,4	17,8	24,1	23,7
Lämpövoima Pohjoismaissa	0,0	0,1	0,5	0,2	0,5	0,8
Yhteensä	9,5	10,0	32,9	34,5	45,3	43,7

Pohjoismainen myynti

TWh	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Myynti Pohjoismaissa	11,3	11,4	38,6	39,4	52,4	51,6
josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	9,2	9,6	31,3	33,1	43,2	41,4

* Sähkön tukkumyynnit ja -volymit Pohjoismaissa sisältävät vesi- ja ydinvoimantuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Ne eivät sisällä lämpövoimantuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Myyntihinta

Euroa/MWh	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa*	32,5	31,6	31,7	30,9	31,0	31,6

* Segmentin sähkön tukkuhinta sisältää vesi- ja ydinvoimantuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Se ei sisällä lämpövoimantuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Heinä-syyskuu 2017

Generation-segmentin kokonaissähköntuotanto Pohjoismaissa vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä oli 9,5 (10,0) TWh. Lasku johtui vähäisemmästä ydin- ja lämpövoimantuotannosta, jota suurempi vesivoimantuotanto kuitenkin tasoitti. Tuotannosta 100 % (99 %) oli hiilidioksidipäästötöntä.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 134 (104) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 104 (77) miljoonaa euroa. Kasvu johtui lähinnä suuremmasta vesivoimantuotannosta, korkeammasta saavutetusta sähkön hinnasta ja pienemmistä kiinteistö- ja kapasiteettiveroista ruotsalaisissa vesi- ja ydinvoimalaitoksissa. Huoltoseisokkien ajoittumisen takia pienempi ydinvoimantuotanto kuitenkin tasoitti kasvua.

Liikevoitto oli 74 (18) miljoonaa euroa. Liikevoittoon vaikuttivat sähköntuotantoa pääasiassa suojaavien johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitokäytäntö ja ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu, yhteensä -30 (-59) miljoonaa euroa (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli 5 (-4) miljoonaa euroa (liite 12).

Generation-segmentissä saavutettu sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa oli 32,5 (31,6) euroa/MWh. 0,9 euron/MWh kasvu johtui vertailukautta korkeammista spot-hinnoista. Sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 28,5 (25,2) euroa/MWh. Keskimääräinen aluehinta Suomessa oli 35,9 (31,6) euroa/MWh ja Ruotsissa Tukholman alueella (SE3) 33,6 (29,6) euroa/MWh.

Fortumin Loviisan ydinvoimalaitoksen vuosihuolto tehtiin elo-syyskuussa. Ykkösyksikön huolto kesti vajaat 22 vuorokautta ja kakkösyksikön noin 17 vuorokautta. Voimalaitoksen molemmilla yksiköillä oli tänä vuonna vuorossa polttoaineen vaihtoseisokki. Vuosihuoltojen yhteydessä molempien laitosten yksiköiden

polttoaineesta vaihdettiin noin neljäsosa. Normaalien määräaikaishuoltotöiden ja polttoaineen vaihdon lisäksi merkittävimpiä töitä oli korkeapaineisten hätälisävesipumppujen moottoreiden uusinta molemmilla laitosyksiköillä. Loviisan ykkösyksikölle asennettiin modernisoitu korkeapaineturbiini ja kakkosyksiköllä vaihdettiin kaksi välitulistinta.

Tammi-syyskuu 2017

Generation-segmentin kokonaissähköntuotanto Pohjoismaissa tammi-syyskuussa 2017 oli 32,9 (34,5) TWh. Tuotannosta 98 % (99 %) oli hiilidioksidipäästötöntä.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 412 (410) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 317 (330) miljoonaa euroa. Heikkeneminen johtui lähinnä pienemmästä vesi- ja ydinvoimavoimatuotannosta, jota korkeampi saavutettu sähkön hinta ja pienemmät kiinteistö- ja kapasiteettiverot ruotsalaisissa vesi- ja ydinvoimalaitoksissa osittain tasoittivat.

Liikevoitto oli 338 (261) miljoonaa euroa. Liikevoittoon vaikuttivat myyntivoitot sekä sähköntuotantoa pääasiassa suojaavien johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitoikäntö ja ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu, yhteensä 21 (-69) miljoonaa euroa (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli -2 (-9) miljoonaa euroa (liite 12).

Generation-segmentissä saavutettu sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa oli 31,7 (30,9) euroa/MWh eli 0,8 euroa/MWh korkeampi kuin vastaavana ajankohtana vuonna 2016. Sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 29,0 (24,4) euroa/MWh. Keskimääräinen aluehinta Suomessa oli 33,3 (30,8) euroa/MWh ja Ruotsissa Tukholman alueella (SE3) 31,3 (26,7) euroa/MWh.

City Solutions

City Solutions -segmentin vastuulla on kehittää kestävästä kaupunkiratkaisuista kasvavaa liiketoimintaa Fortumille. Segmenttiin kuuluvat kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö, biopolttoaineet sekä muut kiertotalouden ratkaisut. Segmentillä on liiketoimintaa Pohjoismaissa, Baltiassa ja Puolassa. Segmenttiin kuuluvat myös Fortumin 50 %:n omistusosuus Fortum Värmestä, joka on yhteisyritys ja yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Milj. euroa	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	179	116	674	466	782	990
- lämmönmyynti	64	50	330	293	448	485
- sähkönmyynti	19	15	87	80	122	129
- muu myynti	96	51	258	93	212	377
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	21	5	152	95	186	243
Vertailukelpoinen liikevoitto	-20	-25	37	14	64	87
Liikevoitto	-20	-33	38	23	86	101
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	-1	-2	49	50	76	75
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			3 705	2 798	2 873	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto %					5.9	5,4
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	422	715	485	753	807	539
Henkilöstön lukumäärä			1 925	1 724	1 701	

4.4.2017 Ekokemin brändi muuttui Fortumiksi. Entinen Ekokem muodostaa Fortumin Recycling and Waste Solutions -yksikön (kierrätys- ja jäteratkaisut), joka kuuluu City Solutions -divisioonaan.

4.8.2017 Fortum sai Hafslundin omistusjärjestelyt päätökseen. Hafslund Heat -liiketoiminnasta ja KEA:sta muodostuva Fortum Oslo Varme (50 %:in omistusosuus) on konsolidoitu tytäryhtiönä City Solutions -segmentin tulokseen elokuun 2017 alusta.

Heinä-syyskuu 2017

City Solutions -segmentin lämmönmyynti vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä oli 1,0 (0,7) TWh. CHP-laitosten sähkönmyyntimäärät olivat yhteensä 0,4 (0,3) TWh.

Segmentin liikevaihto kasvoi 179 (116) miljoonaan euroon, mikä johtui pääosin Ekokemin ja Fortum Oslo Varmen yhdistelemisestä Fortum-konserniin.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) kasvoi ja oli 21 (5) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli -20 (-25) miljoonaa euroa. Kasvu johtui pääosin kylmän sään aiheuttamasta kasvaneesta lämmön myynnistä, korkeammasta sähkön hinnasta ja Ekokemin yhdistelemisestä Fortum-konserniin. Fortum Oslo Varmen yhdisteleminen heikensi kolmannen vuosineljänneksen tulosta.

Liikevoitto oli -20 (-33) miljoonaa euroa ja siihen vaikuttivat 0 (-8) miljoonan euron vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli -1 (-2) miljoonaa euroa ja se koostui lähinnä Fortum Varmen tuloksesta (liite 12).

Tammi-syyskuu 2017

City Solutions -segmentin lämmönmyynti tammi-syyskuussa 2017 oli 6,4 (5,4) TWh. CHP-laitosten sähkönmyyntimäärät olivat yhteensä 1,8 (1,9) TWh.

Segmentin liikevaihto kasvoi 674 (466) miljoonaan euroon, mikä johtui pääosin Ekokemin ja Fortum Oslo Varmen yhdistelemisestä Fortum-konserniin.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) kasvoi ja oli 152 (95) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 37 (14) miljoonaa euroa. Kasvu johtui pääosin kasvaneesta lämmön myynnistä, korkeammista sähkön hinnoista, suotuisammista polttoaineiden hinnoista vuoden alussa sekä Ekokemin yhdistelemisestä Fortum-konserniin.

Liikevoitto oli 38 (23) miljoonaa euroa ja siihen vaikuttivat 1 (9) miljoonan euron vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät (liite 4), pääasiassa myyntivoitot.

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli 49 (50) miljoonaa euroa ja se koostui lähinnä Fortum Varmen tuloksesta (liite 12).

Lämmönmyynti maittain

TWh	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Suomi	0,4	0,4	2,7	2,3	3,6	4,0
Puola	0,2	0,2	2,4	2,2	3,6	3,8
Muut maat	0,3	0,1	1,3	0,9	1,5	1,9
Yhteensä	1,0	0,7	6,4	5,4	8,7	9,7

Sähkönmyynti maittain

TWh	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Suomi	0,1	0,1	1,1	1,0	1,5	1,6
Puola	0,0	0,1	0,3	0,4	0,7	0,6
Muut maat	0,2	0,1	0,5	0,4	0,6	0,7
Yhteensä	0,4	0,3	1,8	1,9	2,8	2,7

Consumer Solutions

Consumer Solutions -segmentti tarjoaa sähkö- ja kaasutuotteita sekä kehittää uusia digitaalisia kuluttajaratkaisuja ja -palveluja. Segmenttiin kuuluvat sähkön myynti ja asiakaspalvelu Pohjoismaissa ja Puolassa sekä kaasun myynti Puolassa.

Milj. euroa	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	238	126	644	447	668	865
- sähkönmyynti	190	89	481	363	528	646
- muu myynti	48	37	163	85	139	217
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	10	11	32	40	55	47
Vertailukelpoinen liikevoitto	5	9	23	35	48	36
Liikevoitto	15	12	14	37	59	36
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	0	0	0	0	0	0
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			661	113	154	
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	488	1	491	118	120	493
Henkilöstön lukumäärä			1 525	976	961	

8.11.2016 DUONin brändi muutettiin Fortumiksi. Entinen DUON muodostaa Consumer Solutions, Poland -yksikön, joka kuuluu Consumer Solutions -divisioonaan.

4.8.2017 Fortum sai Hafslundin omistusjärjestelyt päätökseen. Hafslund Markets liitettiin osaksi Consumer Solutions -divisioona, ja on konsolidoitu divisioonan tulokseen elokuun 2017 alusta.

Heinä-syyskuu 2017

Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä sähkön ja kaasun myynti oli 5,2 (2,6) TWh. Asiakasmäärä kauden lopussa oli 2,48 (1,36) miljoonaa. Sekä myynnin että asiakasmäärän kasvu johtuivat pääasiassa Hafslundin yhdistelemisestä Fortum-konserniin.

Myynti kasvoi 238 (126) miljoonaan euroon, mikä johtui pääasiassa Hafslundin yhdistelemisestä Fortum-konserniin ja korkeammista pohjoismaisista sähkön markkinahinnoista.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 10 (11) miljoonaa euroa ja vertailukelpoinen liikevoitto oli 5 (9) miljoonaa euroa. Tulosta heikensivät edelleen sähkö- ja kaasutuotteiden pienemmät keskikatteet sekä uusien digitaalisten palvelujen kehitystyöhön liittyvät kulut. Hafslundin yhdistämisellä oli 5 miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen ja 1 miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen liikevoittoon.

Liikevoitto oli 15 (12) miljoonaa euroa ja siihen vaikuttivat myyntivoitot ja pääasiassa suojaukseen käytettyjen johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitokäytäntö, 10 (3) miljoonaa euroa.

Tammi-syyskuu 2017

Tammi-syyskuun 2017 sähkön ja kaasun myynti oli yhteensä 14,0 (10,0) TWh.

Myynti kasvoi 644 (447) miljoonaan euroon, mikä johtui pääasiassa DUONin ja Hafslundin yhdistelemisestä Fortum-konserniin.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 32 (40) miljoonaa euroa ja vertailukelpoinen liikevoitto oli 23 (35) miljoonaa euroa. Tulosta heikensivät sähkö- ja kaasutuotteiden pienemmät keskikatteet sekä uusien digitaalisten palvelujen kehitystyöhön liittyvät kulut. Hafslundin yhdistämisellä oli 5 miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen ja 1 miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen liikevoittoon.

Liikevoitto oli 14 (37) miljoonaa euroa ja siihen vaikuttivat myyntivoitot ja pääasiassa suojaukseen käytettyjen johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitokäytäntö, -9 (2) miljoonaa euroa.

Myynti

TWh	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Sähkö	4,5	2,0	11,2	8,7	12,3	14,8
Kaasu*	0,7	0,6	2,8	1,3	2,5	4,0

* ei sisällä tukkumyyntiä

Asiakasmäärä

Tuhatta*	III/17	III/16
Sähkö	2 470	1 350
Kaasu	10	10
Yhteensä	2 480	1 360

* pyöristettynä lähimpään 10 000:een

Russia

Russia-segmentti koostuu sähkön ja lämmön tuotannosta ja myynnistä Venäjällä. Segmentti sisältää myös Fortumin yli 29 prosentin omistusosuuden TGC-1:ssä. TGC-1 on osakkuusyhtiö, joka yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Milj. euroa	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	200	175	786	606	896	1 076
- sähkönmyynti	183	157	611	485	691	817
- lämmönmyynti	15	17	171	118	199	252
- muu myynti	2	1	5	4	6	7
Vertailukelpoinen käyttökatte (EBITDA)	61	43	317	212	312	417
Vertailukelpoinen liikevoitto	26	12	211	125	191	277
Liikevoitto	26	12	211	159	226	278
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	8	7	28	34	38	32
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			3 117	2 916	3 284	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %					8,0	9,7
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	37	41	110	133	201	178
Henkilöstön lukumäärä			3 738	3 732	3 745	

Maaliskuussa 2016 valmistuneen monivuotisen investointiohjelman jälkeen Fortumin kokonaiskapasiteetti Venäjällä on 4 512 MW.

Vuoden 2007 jälkeen rakennettua uutta kapasiteettia on 2 298 MW, joka on Venäjän valtion takaaman takuuhinnan piirissä (CSA, Capacity Supply Agreement). Jokaiselle uudelle laitokselle maksetaan Venäjän valtion takaamaa takuuhintaa 10 vuoden ajan käyttöönotosta lähtien. Saadut kapasiteettimaksut vaihtelevat voimalaitosten iän, sijainnin, tyypin ja koon mukaan. Myös sesonkivaihtelut ja käytettävyys vaikuttavat kapasiteettimaksuihin. Kapasiteettimaksut voivat myös vaihdella hieman vuosittain, sillä tuotto on sidottu Venäjän pitkän aikavälin valtionobligaatioihin, joiden maturiteetti on 8-10 vuotta. Maaliskuussa 2017 sähkön tukkukaupan viranomaisen julkisti painotetun pääoman keskimääräisen kustannuksen (WACC) ja kuluttajahintaindeksiin (CPI) vuodelle 2016. Näitä tietoja käytettiin uutta kapasiteettia koskevien CSA (Capacity Supply Agreement) -maksujen määrittämiseen vuodelle 2017. Kapasiteettimaksuja laskettiin hiukan vastaamaan Venäjän pitkän aikavälin valtionobligaatioiden alemmaa korkoa. Viranomaisen tarkasteli myös investointivelvoitesopimuksen takaamia kapasiteettimaksuja. Tarkastelussa (tehdään kolmen ja kuuden vuoden kuluttua laitoksen käyttöönotosta) otettiin huomioon sähkönmyyntituotot ja kapasiteettimaksuja nostettiin pienempien tuottojen vuoksi.

Koko Fortumin ennen vuotta 2008 rakennetulla tuotantokapasiteetilla, yhteensä 2 214 MW joulukuussa 2016, oli oikeus osallistua vanhaa kapasiteettia (CCS, Competitive Capacity Selection) koskevaan huutokauppaan vuodelle 2017. Kaikki Fortumin huutokaupassa tarjoamat voimalaitokset tulivat valituiksi. 195 MW Fortumin vanhasta kapasiteetista on saanut forced mode -statuksen eli yhtiö saa korkeamman maksun tästä kapasiteetista.

Heinä-syyskuu 2017

Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä Russia-segmentin sähkönmyynti oli 7,1 (6,4) TWh ja lämmönmyynti 1,6 (1,5) TWh. Sähkön tuotantomäärää kasvatti Nyaganin huollon ajoittuminen toiselle vuosineljännekselle (Q3 vuonna 2016). Kylmä sää ja Tjumenin alueen lämpöreformi kasvattivat lämmönmyyntiä.

Liikevaihto kasvoi 200 (175) miljoonaan euroon pääasiassa korkeampien saatujen CSA-maksujen ansiosta sekä Tjumenin alueen lämpöreformin johdosta.

Russia-segmentin vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 61 (43) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 26 (12) miljoonaa euroa. Korkeammat saadut CSA-maksut, sähköntuotannon kasvu ja parantunut saatavien perintä paransivat liikevoittoa. Venäjän ruplan vaikutus Russia-segmentin tulokseen oli -3 miljoonaa euroa.

Liikevoitto oli 26 (12) miljoonaa euroa.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 8 (7) miljoonaa euroa (liite 12).

Tammi-syyskuu 2017

Tammi-syyskuussa 2017 Russia-segmentin sähkönmyynti oli 22,1 (21,6) TWh ja lämmönmyynti 13,1 (12,9) TWh.

Liikevaihto kasvoi 786 (606) miljoonaan euroon pääasiassa Venäjän ruplan vahvistumisen ja korkeampien saatujen CSA-maksujen ansiosta sekä Tjumenin alueen lämpöreformin johdosta.

Russia-segmentin vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 317 (212) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 211 (125) miljoonaa euroa. Uusien yksiköiden käyttöönotto, korkeammat CSA-maksut ja sähkön- ja lämmöntuotannon kasvu sekä parantunut saatavien perintä paransivat liikevoittoa. Venäjän ruplan vaikutus Russia-segmentin tulokseen oli 30 miljoonaa euroa.

Liikevoitto oli 211 (159) miljoonaa euroa, joka sisälsi 0 (34) miljoonaa euroa myyntivoittoja (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 28 (34) miljoonaa euroa (liite 12).

Fortumin keskeiset sähkön kapasiteetin ja kaasun hinnat Venäjällä

	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Sähkön spot-hinta (markkinahinta) Uralin alue RUB/MWh	1 080	1 125	1 042	1 052	1 055	1 047
Keskimääräinen säännelty kaasun hinta Uralin alueella RUB/1000 m ³	3 755	3 614	3 661	3 614	3 614	3 649
Keskimääräinen kapasiteettihinta vanhalle kapasiteetille (CCS) tRUB/MW/kk*	139	130	145	136	140	147
Keskimääräinen kapasiteettihinta uudelle kapasiteetille (CSA) tRUB/MW/kk*	808	724	870	777	815	884
Keskimääräinen kapasiteettihinta tRUB/MW/kk	484	433	521	456	481	529
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä RUB/MWh	1 790	1 796	1 801	1 704	1 734	1 806
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä EUR/MWh**	25,8	24,6	27,6	22,5	23,5	27,2

* Kapasiteettihinnat maksettu kapasiteettivolyyymeille, pois lukien suunnittelemattomat seisokit, huollot ja oma käyttö

** Muunnettu käyttäen keskurssia

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä olivat 1 124 (825) miljoonaa euroa. Investoinnit ilman yritysostoja olivat 174 (141) miljoonaa euroa (liite 4).

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin tammi-syyskuussa 2017 olivat 1 484 (1 172) miljoonaa euroa. Investoinnit ilman yritysostoja olivat 482 (356) miljoonaa euroa (liite 4).

Fortum suunnittelee ottavansa käyttöön uutta sähkön- ja lämmöntuotantokapasiteettia ja suorittavansa perusparannuksia olemassa oleviin laitoksiin seuraavasti:

	Tyyppi	Sähkön- tuotanto- kapasiteetti MW	Lämmön- tuotanto- kapasiteetti MW	Toimitus alkoi/alkaa
Generation				
Loviisa, Suomi	Ydinvoima	6		Q4 2017
Vesivoimaloita Ruotsissa ja Suomessa	Vesivoima	~10		2017
City Solutions				
Zabrze, Puola	CHP	75	145	2018
Russia				
Uljanovsk	Tuuli	35		Q1 2018
Muut				
Solberg, Ruotsi	Tuuli	75*		Q4 2017
Ånstadblåheia, Norway	Tuuli	50		2018
Sørfjord, Norway	Tuuli	97		2019
Karnataka, Intia	Aurinko	100		Q4 2017

* Skellefteå Kraft AB (SKAB) osalistuu projektiin 50 %:n (37,5 MW:n) osuudella

Hafslund-yritysjärjestely

26.4.2017 Fortum ja Oslon kaupunki sopivat järjestelevänsä uudelleen omistuksensa Hafslund ASA:ssa, yhdessä Pohjoismaiden suurimmista pörssilistatuista energiayhtiöistä. Järjestelyt saatiin päätökseen 4.8.2017. Fortum myi 34,1 %:n osuutensa Hafslund ASA:ssa Oslon kaupungille ja osti 100 % Hafslundin Markets-liiketoiminta-alueesta sekä 50 % Hafslund Varme AS:sta (nykyisin Fortum Oslo Varme AS), johon kuuluu Oslon kaupungin jätteenpolttolaitos Klemetsrudanlegget AS (KEA). Lisäksi Fortum osti 10 % Hafslund Produksjon Holding AS -yhtiöstä.

Järjestelyjen velaton kokonaishinta on noin 940 miljoonaa euroa. Järjestelyjen nettokauppahinta, sisältäen toukokuussa 2017 saatu osinko, oli noin 230 miljoonaa euroa. Fortum kirjasi yritysjärjestelystä noin 324 miljoonan euron kertaluonteisen verovapaan myyntivoiton vuoden 2017 kolmannen neljänneksen tulokseen. Myyntivoitto vastaa noin 0,36 euron osakekohtaista tulosta. Järjestelyihin liittyvät kertaluonteiset kustannukset, noin 5 miljoonaa euroa, kirjattiin vuoden 2017 kolmannen neljänneksen vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin. Hankitut liiketoiminnot yhdisteltiin Fortum-konserniin elokuun 2017 alusta.

Generation

Fortum osallistuu 1 600 MW:n Olkiluoto 3 -ydinvoimalaitosyksikön rakentamiseen Suomessa Teollisuuden Voima Oyj (TVO) -omistusosuutensa kautta. Laitoksen toimittajan, AREVA-Siemens-yhteenliittymän mukaan yksikön säännöllisen sähköntuotannon odotetaan alkavan toukokuussa 2019. TVO on nostanut 400 miljoonaa euroa osakaslainaa yhteensä 600 miljoonan euron sitoumuksesta. Fortumin osuus 400 miljoonan euron nostetusta lainasta on noin 100 miljoonaa euroa. Fortumin jäljellä oleva sitoumus OL3-yksikköön on 50 miljoonaa euroa (liite 13).

City Solutions

Ekokem Oyj:n loppujen vähemmistöosakkeiden lunastusprosessin lopullinen päätös tehtiin välimiesoikeudessa 30.3.2017, mikä nosti Fortumin omistuksen 100 %:iin.

Consumer Solutions

Toukokuussa 2017 Fortum päätti myydä puolalaisen kaasunjakelu-yhtiön DUON Dystrybcja S.A.:n koko osakekannan Infracapitalille. Infracapital on M&G Investmentsiin kuuluva infrastruktuuri-investointeihin keskittyvä rahastoyhtiö. DUON Dystrybcja S.A. toimii Puolassa verkkokaasun ja nesteytetyn maakaasun jakelu-yhtiönä. Fortum hankki yhtiön vuonna 2016 osana sähkön- ja kaasunmyyntiyhtiö DUONin yritysostoa (nykyisin Fortum Markets Polska S.A.). Kauppa saatiin päätökseen 28.7.2017. Osapuolet ovat sopineet, että kauppahintaa ei julkisteta. Kaupalla oli vähäinen positiivinen vaikutus Fortumin kolmannen vuosineljänneksen tulokseen.

Russia

27. huhtikuuta 2017 Fortum ja RUSNANO päättivät 50/50-yhteistyösopimuksesta, jonka tavoite on varmistaa mahdollisuus takuuhinnan piirissä (CSA) olevan tuulivoiman rakentamiseen. Perustettu sijoitusrahasto voitti kesäkuussa Venäjän valtion uusiutuvan energian huutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 megawattia takuuhintaista (CSA, Capacity Supply Agreement) tuulivoimakapasiteettia Venäjälle. Takuuhinnan piiriin valittujen projektien tuulivoimalat otetaan käyttöön vuosina 2018-2022, ja takuuhinta vastaa noin 115-135 euroa megawattituntia kohden. Laitoksille maksetaan takuuhintaa 15 vuoden ajan. Jokainen investointi päätetään tapauskohtaisesti sijoitusrahaston kokonaisvaltuutuksen puitteissa. Fortumin sijoitusrahastoon sijoittaman oman pääoman määrä on enimmillään 15 miljardia ruplaa (tällä hetkellä noin 220 miljoonaa euroa) ja pääomaa sitoutuu mikäli investointipäätöksiä tehdään (noin 5 vuoden aikana). Sijoitusrahasto on valinnut Vestaksen tuuliturbiininsa toimittajaksi Venäjällä.

Muut

Tammikuun 2017 alussa Fortum sai päätökseen kolmen tuulivoimaprojektin oston norjalaiselta Nordkraft yhtiöltä. Kauppaan kuuluu Nygårdsfjellet-tuulipuisto, joka on jo toiminnassa, sekä täysin luvitetut Ånstadblåheia- ja Sør fjord-projektit. Tuulipuistojen arvioidaan valmistuvan 2018 ja 2019 ja niiden suunniteltu yhteinen tuotantokapasiteetti on noin 170 MW. 29.9.2017 Fortum teki investointipäätöksen Sør fjordin tuulivoimapuiston rakentamisesta Pohjois-Norjaan. Sør fjordin tuulivoimapuistoon tulee 23 tuuliturbiinia, joiden tuotantokapasiteetti on yhteensä 97 megawattia. Turbiinit toimittaa Siemens Gamesa Renewable Energy. Kunkin tuuliturbiinin nimellisteho on 4.2 megawattia ja roottoreiden läpimitta on 130 metriä.

Maaliskuun 2017 lopussa Fortum otti käyttöön teholtaan 70 MW:n aurinkovoimalaitoksen Bhadla-aurinkopuistossa Rajasthanin osavaltiossa Intiassa. Fortum voitti tammikuussa 2016 käänneisen huutokaupan aurinkovoimaprojektista, ja aurinkovoimalaitos toteutettiin suunnitellussa aikataulussa. Voimalaitoksella tuotetulle sähkölle maksetaan takuuhintaa 25 vuoden ajan. Sähkönostosopimus on tehty Intian suurimman sähköyhtiön, National Thermal Power Corporationin (NTPC) kanssa.

Osakkeet ja osakepääoma

Fortumin osake Nasdaq Helsingissä

Tammi-syyskuu 2017	Osakevaihto kpl	Arvo yhteensä euroa	Korkein euroa	Alin euroa	Keskihinta* euroa	Viimeisin euroa
FORTUM**	446 214 800	6 496 484 305	17,28	12,69	14,56	16,89

* kaupankäyntimäärillä painotettu

** 25.1.2017 asti FUM1V

	30.9.2017	30.9.2016
Markkina-arvo, miljoonaa euroa	15 005	12 775
Osakkeenomistajia, kpl	130 933	134 532
Suomen valtion omistusosuus, %	50,8	50,8
Hallintarekisteröityjen ja ulkomaisten omistajien osuus, %	29,8	27,7
Kotitalouksien omistusosuus, %	10,7	11,2
Rahoitus- ja vakuutuslaitosten omistusosuus, %	1,4	1,6
Muiden kotimaisten sijoittajien osuus, %	7,3	8,7

Helsingin pörssin lisäksi Fortumin osakkeita vaihdettiin useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla, esimerkiksi Boat-, BATS Chi-X- ja Turquoise-markkinoilla sekä OTC-markkinoilla. Tammi-syyskuussa 2017 noin 62 % osakkeiden kokonaisvaihdosta käytiin muilla markkinapaikoilla kuin Nasdaq Helsingissä.

30.9.2017 Fortum Oyj:n osakepääoma oli 3 046 185 953 euroa ja rekisteröityjen osakkeiden kokonaismäärä 888 367 045 kappaletta. Fortum ei omistanut omia osakkeitaan.

Yhtiökokous päätti 4. huhtikuuta 2017 valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien tai luovutettavien omien osakkeiden lukumäärä voisi kummankin osalta olla enintään 20 000 000 osaketta, mikä vastaa noin 2,25 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Valtuutukset ovat voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka, kuitenkin enintään 18 kuukautta. Hallitus ei ole käyttänyt valtuutustaan 26.10.2017 mennessä.

Konsernin henkilöstö

Fortumin toiminta on keskittynyt pääasiassa Pohjoismaihin, Venäjälle, Puolaan ja Baltiaan. Syyskuun 2017 lopussa Fortumin henkilöstömäärä oli 9 045 (31.12.2016: 8 108). Henkilöstön kasvu johtui pääasiassa Hafslundin yhdistelemisestä Fortum-konserniin.

Syyskuun 2017 lopussa Generation-segmentissä oli 1 065 (31.12.2016: 979) työntekijää; City Solutions -segmentissä 1 925 (31.12.2016: 1 701); Consumer Solutions -segmentissä 1 525 (31.12.2016: 961), Russia-segmentissä 3 738 (31.12.2016: 3 745) ja Muut-segmentissä 792 (31.12.2016: 722).

Tutkimus ja kehitys

Kestävä kehitys on olennainen osa Fortumin strategiaa ja nykyisten liiketoimintojensa rinnalla Fortum tutkii ja kehittää uusia uusiutuvaan energiaan liittyviä kasvuratkaisuja.

Fortumin tavoitteena on olla energiateknologian ja sovelluskehityksen kärjessä. Kiihdyttääkseen innovaatio toimintaa ja uusien ratkaisujen kaupallistamista Fortum vahvistaa omaa kehitystyötään ja digitalisaation hyödyntämistä sekä solmii kumppanuuksia maailman johtavien toimittajien, tutkimuslaitosten ja nousevien teknologia- ja palveluyritysten kanssa. Fortum investoi suoraan ja välillisesti lupaavia uusia innovaatioita kehittäviin kasvuyrityksiin. Yhtiö keskittyy teknologioihin, jotka tarjoavat älykkäitä ratkaisuja tulevaisuuden hajautetun energiajärjestelmän tarpeisiin ja joissa on potentiaalia muuttaa nykyistä energiajärjestelmää ratkaisevasti sekä vauhdittaa siirtymää kiertotalouteen. Fortum investoi myös teknologioihin, jotka tukevat nykyisen tuotannon ja järjestelmien parempaa hyödyntämistä ja jotka voivat luoda uusia markkinoita ja tuotteita Fortumille. Fortum pyrkii jatkuvasti kehittämään puhtaan energian ratkaisuja ja ratkaisuja, jotka kasvattavat resurssi- ja systeemitehokkuutta.

Fortum raportoi tutkimus- ja kehitykseen menot vuositasolla. Vuonna 2016 Fortumin T&K-menot olivat 52 (vuonna 2015: 47) miljoonaa euroa eli 1,4 % (vuonna 2015: 1,4 %) liikevaihdosta.

Kestävä kehitys

Fortum pyrkii ottamaan liiketoiminnassaan huomioon tasapainoisesti taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun. Fortumin kestävä kehityksen tavoitteet muodostuvat konsernitason avainmittareista ja divisioonatason mittareista.

Konsernin kestävä kehityksen tavoitteet painottavat Fortumin yhteiskunnallista roolia ja mittaavat ympäristö- ja turvallisuustulosten lisäksi yhtiön mainetta, asiakastytytyvääisyyttä, henkilöstön hyvinvointia sekä sähkön- ja lämmöntuotannon varmuutta. Tavoitteet asetetaan vuosittain ja ne perustuvat toiminnan jatkuvaan parantamiseen.

Kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista seurataan kuukausi-, neljännesvuosi- ja vuosiraportoinnin avulla. Kestävä kehityksen tavoiteasetanta ja tulosten seuranta, samoin kuin Fortumin kestävä kehityksen politiikan hyväksyminen ja kestävä kehityksen raportoinnin katselmointi kuuluvat Fortumin hallituksen työjärjestykseen. Fortum raportoi kestävä kehityksen toiminnastaan kattavasti yhtiön vuosiraportoinnissa.

Yhtiö on listattuna Nasdaq Helsingissä sekä mukana STOXX Global ESG Leaders, OMX GES Sustainability Finland, ECPI® ja Euronext Vigeo Eurozone 120 -indekseissä. Fortum on myös arvioitu energiasektorin parhaaksi toimijaksi luokituksella A- CDP:n (aikaisemmin Carbon Disclosure Project) vuosittaisessa pohjoismaisessa arvioinnissa vuonna 2016. Fortum on saanut Prime Status (B-) -luokituksen saksalaiselta oekom research AG:ltä.

Fortum Oslo Varmen toimintojen integrointi Fortumin kestävä kehityksen toimintatapoihin ja tiedonkeruujärjestelmiin aloitettiin elokuussa 2017. Fortum Oslo Varmen toimintoihin liittyvät kestävä kehityksen tiedot sisältyvät Fortumin elo-syyskuun 2017 raportointiin.

Fortumin kestävän kehityksen tavoitteet ja tulokset*

Tavoitteet		III/17	I-III/17	2016	Viiden vuoden keskiarvo
Energian kokonaistuotannon CO ₂ - ominaispäästö (sähkö ja lämpö), viiden vuoden keskiarvo, g/kWh	< 200	174	182	184	188
Merkittävien EHS-poikkeamien lukumäärä, kpl	≤ 21	5	16	22	-
CHP-laitosten energiakäytettävyys, %	> 95	86,6	95,7	97,4	-
Lääkinnällistä hoitoa vaatineiden työtaturmien taajuus (TRIF), oma henkilöstö	≤ 2,5	1,7	1,7	1,9	-
Poissaoloon johtaneiden työtaturmien taajuus (LWIF), oma henkilöstö	≤ 1,0	0,8	0,8	1,0	-
Poissaoloon johtaneiden työtaturmien taajuus (LWIF), urakoitsijat	≤ 3,5	2,5	3,7	3,0	-
Vakavien työtaturmien lukumäärä, kpl	≤ 5	0	0	5	-
Sairauspoissaolot, %	≤ 2,3	1,9**	2,1**	2,3**	-

* Mainetta, asiakastytyytyväisyyttä, energiatehokkuutta ja tapahtumatutkinnan laatua koskevia konsernitavoitteita seurataan vuositasolla. Fortum Oslo Varme sisältyy raportoituihin kestävän kehityksen elo-syyskuun 2017 lukuihin.

** Sairauspoissaolot tammi-elokuussa 2017

Taloudellinen vastuu

Fortumille taloudellinen vastuu tarkoittaa kilpailukykyä, vahvaa suoritustasoa ja markkinalähtöistä tuotantoa, jotka luovat arvoa sidosryhmillemme pitkällä aikavälillä ja mahdollistavat kannattavan kasvun. Tyytyväiset asiakkaat ovat Fortumille tärkeä menestystekijä. Fortum pyrkii hallitsemaan toimitusketjuaan vastuullisesti.

Fortumin tavoitteena on erinomainen taloudellinen menestys strategisesti valituilla keskeisillä alueilla vahvan osaamisen ja vastuullisten toimintatapojen avulla. Fortum mittaa taloudellista menestystään tunnusluvuilla, joita ovat sijoitetun pääoman tuotto (tavoite: 10 %) ja pääomarakenne (tavoite: vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate eli EBITDA noin 2,5). Lisäksi Fortum on käyttänyt Global Reporting Initiatiivin (GRI) G4-indikaattoreita soveltuvin osin taloudellisesta vastuusta raportointiin 1.1.2014 lähtien.

Fortum edellyttää liiketoimintakumppaniensa toimivan vastuullisesti ja noudattavan Fortumin Toimintaohjetta sekä Toimintaohjetta palvelun- ja tavarantoimittajille. Fortum arvioi liiketoimintakumppaneidensa toiminnan tasoa esivalinnan ja toimittaja-auditointien avulla. Tammi-syyskuussa 2017 Fortum auditoi seitsemän toimittajaa Kiinassa, Intiassa, Venäjällä ja Virossa.

Ympäristövastuu

Fortumin tavoitteena on tarjota asiakkailleen ympäristömyönteisiä tuotteita ja palveluita. Kiertotalous, resurssi- ja energiatehokkuus sekä jätteistä ja biomassasta saatavan lisäarvon maksimoiminen ovat Fortumin ympäristövastuussa ensisijaisen tärkeitä. Lisäksi Fortumin ympäristövastuussa painottuvat ilmastomuutoksen hillintä ja ympäristövaikutusten vähentäminen. Hiilidioksidipäästöttömän vesi- ja ydinvoimatuotannon sekä energiatehokkaan sähkön ja lämmön yhteistuotannon osaaminen, panostukset aurinko- ja tuulivoimaan sekä kestävien ratkaisujen tarjoaminen kaupungeille ovat tässä avainasemassa.

Fortumin konsernitason ympäristötavoitteet liittyvät hiilidioksidipäästöihin, energiatehokkuuteen ja merkittävien ympäristö-, työterveys- ja turvallisuuspoikkeamien (EHS-poikkeamat) hallintaan. Syyskuun 2017 lopussa 99,8 % Fortumin sähkön- ja lämmöntuotantotoiminnasta maailmanlaajuisesti oli ISO 14001 -ympäristösertifioitu.

Fortumin ilmastotavoite seuraavalle viidelle vuodelle on: kokonaisenergiantuotannon (sähkö ja lämpö) hiilidioksidin ominaispäästöt alle 200 g/kWh kattaen kaikki toimintamaat. Tavoite on laskettu viiden vuoden keskiarvona. Syyskuun 2017 lopussa kokonaisenergiantuotannon hiilidioksidin ominaispäästön viiden vuoden keskiarvo oli 188 (188) g/kWh, eli parempi kuin tavoitetaso.

Fortumin kokonaishiilidioksidipäästöt tammi-syyskuussa 2017 olivat 12,9 (12,6) miljoonaa tonnia (Mt), josta 1,7 (1,6) Mt kuului EU:n päästökauppajärjestelmän (ETS) piiriin. Vuonna 2016 Fortum sai ilmaisia päästöoikeuksia 1,0 Mt, ja vuodelle 2017 arvioitu määrä on 0,9 Mt.

Fortumin hiilidioksidipäästöt

Miljoonaa tonnia, Mt	III/17	III/16	I-III/17	I-III/16	2016	Edelliset 12 kk
Kokonaispäästöt	3,2	3,3	12,9	12,6	18,6	18,8
Päästökauppajärjestelmän alaiset päästöt	0,2	0,3	1,7	1,6	2,7	2,8
Myönnetyt päästöoikeudet	-	-	-	-	1,0	-
Päästöt Venäjällä	2,9	3,0	10,8	10,9	15,5	15,4

* Fortum Oslo Varme sisältyy raportoituihin kestävän kehityksen elo-syyskuun 2017 lukuihin.

Fortumin tavoitteena on vuoteen 2020 mennessä parantaa olemassa olevien voimalaitosten ja kaukolämpöverkkojen energiatehokkuutta vuositasolla yli 1 400 GWh vuoteen 2012 verrattuna. Vuoden 2016 lopussa tästä tavoitteesta oli saavutettu noin 1 372 GWh. Käynnissä olevia hankkeita ovat muun muassa vesivoiman perusparannukset Suomessa ja Ruotsissa, ja uuden CHP-laitoksen rakentaminen Zabzessa Puolassa.

Fortumin tavoitteena on alle 21 merkittävää EHS-poikkeamaa vuodessa. Tammi-syyskuussa 2017 Fortumin toiminnoissa tapahtui 16 (13) merkittävää EHS-poikkeamaa: 6 vuotoa, 5 tulipalaa, 2 räjähdystä, 2 ympäristölupapoikkeamaa, ja 1 INES (International Nuclear and Radiological Event Scale) 0-tason ylittävä tapahtuma. Poikkeamilla ei ollut merkittäviä ympäristö- tai taloudellisia vaikutuksia.

Sosiaalinen vastuu

Fortumin sosiaalisessa vastuussa painottuvat sähkön ja lämmön toimitusvarmuus, kaupungeille tarjottavat kestävät ratkaisut, laitos- ja työturvallisuus, henkilöstön hyvinvointi sekä liiketoiminnan eettisyys ja määräystenmukaisuus. Syyskuun 2017 lopussa OHSAS 18001 -sertifiointi kattoi 99,5 % Fortumin sähkön ja lämmön tuotantotoiminnasta maailmanlaajuisesti. Sertifiointin kattavuus laski Fortum Oslo Varmen (Hafslund Heat -liiketoiminnan ja KEA:n muodostama yhteisyritys) hankinnan takia.

Tammi-syyskuussa 2017 Fortumin CHP-laitosten energiakäytettävyys oli 95,7 % (98,0 %), mikä ylittää vuotuisen tavoitetason 95 %.

Tammi-syyskuussa 2017 omien työntekijöiden lääkinällistä hoitoa vaatineiden työtaturmien taajuus oli 1,7 (1,6) miljoonaa työtuntia kohti, mikä oli parempi kuin konsernin tavoitetaso ($\leq 2,5$). Fortumin omien työntekijöiden poissaoloon johtaneiden työtaturmien (LWIF) taajuus oli 0,8 (0,9), joka on parempi kuin asetettu tavoitetaso 1,0. Urakoitsijoiden vastaava työtaturmataajuus oli 3,7 (2,7), joka oli yli tavoitetason ($\leq 3,5$). Olemme käynnistäneet ostokäytäntöihin kohdistuvan projektin, jonka tavoitteena on parantaa urakoitsijaturvallisuutta. Seurauksiltaan vakavia työtaturmia ei sattunut: 0 (5).

Sovittuja toimenpiteitä turvallisuuden parantamiseksi jatketaan painottaen erityisesti urakoitsijoiden turvallisuutta sekä hankittujen toimintojen integrointia. Fortum on muuttanut työtaturmien vakavuuden

määritelmää 1.1.2017 ja keskittyy sairauspoissaolon pituuden sijasta seuramaan seurauksiltaan vakavia tapaturmia. Konsernitavoite vuodelle 2017 on ≤ 5 vakavaa työtapaturmaa. Fortumin tavoite on päästä eroon vakavista työtapaturmista vuoteen 2020 mennessä.

Sairauspoissaoloprosentti tammi-elokuussa 2017 oli 2,1 (2,3), eli parempi kuin tavoitetaso ($\leq 2,3$).

Muutoksia Fortumin johdossa

8.2.2017 City Solutions -divisioonan johtaja Markus Rauramo nimitettiin Fortumin talousjohtajaksi 1.3.2017 alkaen Timo Karttisen vetäytyttyä talousjohtajan tehtävistä. Samassa yhteydessä Technology and New Ventures -yksikön johtaja Per Langer nimitettiin City Solutions -divisioonan vastaavaksi johtajaksi myös 1.3.2017 alkaen.

20.3.2017 KTM Mikael Rönöblad nimitettiin Consumer Solutions -divisioonasta vastaavaksi johtajaksi ja Fortumin johtoryhmän jäseneksi. Rönöblad aloitti tehtävässään 15.5.2017.

Yhtiökokous 2017

Fortum Oyj:n varsinainen yhtiökokous 4.4.2017 vahvisti tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.-31.12.2016 ja päätti myöntää vastuuvapauden vuodelta 2016 kaikille hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle.

Yhtiökokous päätti, että 31.12.2016 päättyneeltä tilikaudelta vahvistetun taseen perusteella maksetaan osinkoa 1,10 euroa osakkeelta. Osingonmaksun täsmäytyspäivä oli 6.4.2017 ja osingon maksupäivä 13.4.2017.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten palkkioiksi tulevalle toimikaudelle puheenjohtajalle 75 000 euroa vuodessa, varapuheenjohtajalle 57 000 euroa vuodessa, jäsenelle 40 000 euroa vuodessa, sekä tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtajana toimivalle hallituksen jäsenelle 57 000 euroa vuodessa siinä tapauksessa, että hän ei samalla toimi hallituksen puheenjohtajana tai varapuheenjohtajana. Lisäksi maksetaan kokouspalkkiota sekä hallituksen että valiokuntien kokouksista 600 euroa kokoukselta. Kokouspalkkio maksetaan kaksinkertaisena Suomen ulkopuolella Euroopassa asuville hallituksen jäsenille ja kolminkertaisena Euroopan ulkopuolella asuville jäsenille. Suomessa asuville hallituksen jäsenille kokouspalkkio sekä hallituksen että valiokuntien kokouksista maksetaan Suomen ulkopuolella pidettävistä kokouksista kaksinkertaisena ja Euroopan ulkopuolella pidettävistä kokouksista kolminkertaisena. Puhelinkokouksista maksetaan kaikille sekä hallituksen että valiokuntien jäsenille yksinkertainen palkkio. Päätöksistä, jotka vahvistetaan erillistä kokousta pitämättä, ei makseta palkkiota.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenmääräksi kahdeksan. Puheenjohtajaksi valittiin uudelleen Sari Baldauf, varapuheenjohtajaksi ja uudeksi hallituksen jäseneksi Matti Lievonen. Uudelleen jäseniksi valittiin Heinz-Werner Binzel, Eva Hamilton, Kim Ignatius, Tapio Kuula, Veli-Matti Reinikkala ja uudeksi hallituksen jäseneksi Anja McAlister.

Yhtiökokous valitsi yhtiön tilintarkastajaksi tilintarkastusyhteisö Deloitte & Touche Oy:n (1.6.2017 alkaen Deloitte Oy) päävastuullisena tilintarkastajanaan KHT Reeta Virolainen. Yhtiökokous päätti lisäksi, että tilintarkastajan palkkio maksetaan yhtiön hyväksymän laskun perusteella.

Yhtiökokous päätti valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien ja luovutettavien omien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 20 000 000 osaketta, mikä vastaa noin 2,25 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Omia osakkeita voidaan hankkia tai luovuttaa käytettäväksi hankintojen, investointien tai muiden liiketoimintajärjestelyiden

yhteydessä, taikka säilytettäväksi tai mitätöitäväksi. Omia osakkeita ei voida hankkia tai luovuttaa käytettäväksi yhtiön kannustin- ja palkitsemisjärjestelmissä. Valtuutus kumooa vuoden 2016 varsinaisen yhtiökokouksen päättämän valtuutuksen päättää yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja on voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka, kuitenkin enintään 18 kuukautta.

Yhtiökokouksen jälkeen pitämässään kokouksessa Fortumin hallitus valitsi keskuudestaan nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan puheenjohtajaksi Matti Lievosen sekä jäseniksi Sari Baldaufin, Eva Hamiltonin ja Tapio Kuulan. Lisäksi hallitus valitsi tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtajaksi Kim Ignatiuksen sekä jäseniksi Heinz-Werner Binzelin, Anja McAlisterin ja Veli-Matti Reinikkalan.

Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

9.10.2017 Fortumin osakkeenomistajien nimitystoimikuntaan nimitettiin osastopäällikkö Pekka Timonen, Työ- ja elinkeinoministeriö (puheenjohtaja), toimitusjohtaja Timo Ritakallio, Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen ja pääjohtaja Elli Aaltonen, Kansaneläkelaitos. Lisäksi Fortumin hallituksen puheenjohtaja Sari Baldauf on nimitystoimikunnan jäsen.

Avaintekijät ja riskit

Fortumin taloudellinen tulos on altis useille taloudellisille, strategisille, poliittisille, yritystaloudellisille sekä operatiivisille riskeille.

Fortumin liiketoiminnan tuloksen kannalta yksi tärkeimmistä tekijöistä on sähkön tukkuhinta Pohjoismaissa. Tukkuhinnan kehityksen avaintekijöitä Pohjoismaissa ovat kysynnän ja tarjonnan tasapaino, polttoaineiden ja CO₂-päästöoikeuksien hinnat sekä hydrologinen tilanne.

Maailmantalous on viime aikoina kasvanut kiihtyvällä vauhdilla. Yleinen talouskasvu vaikuttaa raaka-aineiden ja CO₂-päästöoikeuksien hintoihin, mikä vaikuttaa sähkön tukkuhintoihin Pohjoismaissa. Fortumin Venäjän liiketoiminnan osalta keskeisiä tekijöitä ovat talouden kasvu, ruplan kurssi, lämmöntuotannon sääntely sekä sähkön tukku- ja kapasiteettimarkkinoiden kehitys. Polttoaineiden hinnat ja voimalaitosten käytettävyys vaikuttavat kannattavuuteen kaikilla alueilla. Lisäksi talouden turbulenssin aiheuttamilla suuremmilla valuuttakurssivaihteluilla on sekä muunto- että transaktiovaikutuksia Fortumin tulokseen erityisesti Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun osalta.

Pohjoismaissa energia- ja ympäristöhuoltotoimialojen lainsäädännöllinen ja verotuksellinen ympäristö on lisännyt yhtiöiden riskejä. Suurin strateginen riski on se, että sääntely ja markkinaympäristö kehittyvät suuntaan, jota emme ole ennakoineet ja johon emme ole valmistautuneet. Varautuakseen näihin epävarmuuksiin Fortum on analysoinut ja arvioinut lukuisia tulevaisuuden energiamarkkinaskenarioita ja niiden vaikutuksia eri tuotantomuotoihin ja teknologioihin. Tämän työn seurauksena Fortumin strategia uudistettiin vuonna 2016. Strategiauudistuksen painopistealueina olivat tulopohjan laajentaminen uusiin lähteisiin sekä toiminnan suuntaaminen uusiin liiketoimintoihin, teknologioihin ja markkinoihin. Ympäristönsuojelu luo ympäristöhuoltoliiketoiminnan perustan ja mahdollisuudet. Avaintekijä on kyky vastata asiakkaiden tarpeisiin kiristyvässä sääntely-ympäristössä.

Näkymät

Pohjoismaiset markkinat

Sähkön osuuden energian kokonaiskulutuksesta odotetaan jatkavan kasvuaan. Sähkönkulutuksen odotetaan kasvavan Pohjoismaissa keskimäärin noin 0,5 % vuodessa ja tulevien vuosien kasvu riippuu hyvin paljon Euroopan ja erityisesti Pohjoismaiden talouskasvusta.

Tammi-syyskuun 2017 aikana öljyn hinnat ovat pysyneet selvästi korkeampina kuin viime vuonna. Hiilen hinta on noussut edelleen. Päästöoikeuksien (EUA) hinnat nousivat kolmannella vuosineljänneksellä. Sähköhinnat seuraaville 12 kuukaudelle nousivat sekä Pohjoismaissa että Saksassa.

Lokakuun 2017 puolivälissä hiilen termiinihintaa (ICE Rotterdam) loppuvuodelle 2016 oli noin 92 Yhdysvaltain dollaria tonnilta ja CO₂-päästöoikeuksien markkinahinta vuodelle 2017 noin 7,6 euroa hiilidioksiditonniä kohti. Pohjoismaiden sähkön termiinihintaa Nasdaq Commodities -markkinapaikalla oli loppuvuodelle 2017 noin 30 euroa/MWh ja vuodelle 2018 noin 27 euroa/MWh. Saksassa sähkön termiinihintaa loppuvuodelle 2017 oli noin 38 euroa/MWh ja vuodelle 2018 noin 37 euroa/MWh. Pohjoismaiden vesivarannot olivat 1 TWh pitkänajan keskiarvotason alapuolella ja lähes samalla tasolla vuodentakaiseen verrattuna.

Generation

Generation-segmentin saavutettuun sähkönhintaan Pohjoismaissa vaikuttavat suojausasteet, suojaushinta, spot-hinnat, Fortumin joustavan tuotantorakenteen käytettävyys ja käyttö sekä valuuttakurssivaihtelut. Mikäli sähköntuotantolähteiden suhteellisten osuuksien muutoksista mahdollisesti johtuvia vaikutuksia ei oteta huomioon, 1 euron muutos megawattituntia kohti segmentin saavuttamassa sähkön tukkumyyntihinnassa Pohjoismaissa tarkoittaisi noin 45 miljoonan euron muutosta Fortumin vuotuisessa vertailukelpoisessa liikevoitossa.

EU:ssa tehtävien stressitestien perusteella Ruotsin ydinvoimaviranomainen, SSM on päättänyt uudesta sääntelystä ruotsalaisiin ydinreaktoreihin. Operaattorien on otettava uudet turvallisuusinvestoinnit käyttöön 2020 mennessä.

Ydinjätemaksut tarkistetaan Ruotsissa kolmen vuoden välein. Svensk Kärnbränslehantering Ab (SKB) on päivittänyt uuden teknisen suunnitelman Ruotsin ydinvoimaviranomaisen (SSM) tarkistettavaksi. Lopullisen päätöksen ydinjätemaksuista vuosille 2018-2020 tekee Ruotsin hallitus joulukuussa 2017. SSM:n ehdotuksen perusteella Fortumin vuosittaiset ydinjätemaksut nousisivat noin 8 miljoonaa euroa. 1.6.2017 Ruotsin hallitus jätti valtiopäiville ehdotuksen ydinjätemaksun laskentaperusteista sekä ydinjäterahaston investointiluvista. Ehdotuksen mukaan ydinjätemaksun laskentaperuste muuttuu 40 käyttövuodesta 50 käyttövuodeksi. Ydinjäterahastolle sallittaisiin lisäksi mahdollisuus sijoittaa myös muihin sijoitusinstrumentteihin kuin valtion velkakirjoihin. Valtiopäivät päättävät laskentaperusteista vuoden 2017 lopussa.

3.7.2017 Fortum ilmoitti saaneensa Tukholman hallinto-oikeuden päätöksen koskien Fortum Sverige AB:n vesivoiman kiinteistöveron oikaisuohakemusta vuosilta 2009–2014. Oikeuden päätös oli Fortumille myönteinen. Kiistanalainen kiinteistövero viidelle vuodelle oli yhteensä 510 miljoonaa Ruotsin kruunua (53 miljoonaa euroa). Fortum kirjaa verotulon (veronalaista tuloa) vasta, kun päätös on lainvoimainen. Vesivoimalaitosten kiinteistöverotus on ollut noin 12 kertaa korkeampi kilowattituntia kohden kuin muiden energiantuotantomuotojen. Tämä on johtunut eri kiinteistöveroprosenteista sekä erilaisista arvostusperusteista. Veroviranomainen on valittanut päätöksestä.

Lokakuussa 2016 Ruotsin energiamarkkinaviranomainen julkisti konkreettisen ehdotuksensa siitä, miten uusiutuvaa energiantuotantoa lisätään sähkön sertifikaattijärjestelmän tuella 18 TWh:lla vuosien 2020-2030 aikana. Huhtikuussa 2017 Ruotsin hallitus päätti, että lisäys toteutetaan lineaarisesti.

Syyskuussa 2016 Ruotsin hallitus esitteli tulevien vuosien budjettiehdotuksensa. Sopimuksen keskeisiä asioita olivat eri energiamuotojen verotuskäytännön tasapuolistaminen sekä ydinvoiman ja vesivoimatuotannon verotusten yhdenmukaistaminen muun tuotantoteknologian kanssa. Budjetin mukaan ydinvoiman kapasiteettiveroa pienennetään 1 500 kruunuun/MW kuukaudessa 1.7.2017 alkaen ja 1.1.2018

vero poistetaan kokonaan. Fortumin osalta vero pienenee vuonna 2017 noin 32 miljoonalla eurolla 52 miljoonaan euroon alemman verokannan vuoksi ja 5 miljoonalla eurolla Oskarshamnin ydinvoimayksikkö 1:n ennaaikaisen sulkemisen vuoksi. Vuonna 2018 kapasiteettiveroa ei enää peritä. Vesivoiman kiinteistövero laskee neljän vuoden aikana vuodesta 2017 alkaen nykyisestä 2,8 prosentista 0,5 prosenttiin. Budjetin mukaan veroa lasketaan joka vuoden tammikuussa seuraavasti: 2017 2,2 prosenttiin, 2018 1,6 prosenttiin, 2019 1,0 prosenttiin ja 2020 0,5 prosenttiin. Fortumin osalta vero pienenee vuonna 2017 arviolta noin 20 miljoonalla eurolla noin 95 miljoonaan euroon. Verotusasteen laskun lisäksi sähkön hinnoista riippuvaa vesivoiman kiinteistöveron verotusarvoa tarkistetaan kuuden vuoden välein vuodesta 2019 alkaen. Tämän hetkisillä matalilla sähkön hinnoilla arvioituna verotusarvo on vuonna 2019 selvästi nykyistä matalampi. Myös olemassa olevien vesivoimalaitosten lupaprosesseja päätettiin uudistaa.

OKG AB päätti vuonna 2015 lopettaa sähköntuotannon Oskarshamn ydinvoimalayksiköissä 1 ja 2. Ydinvoimalayksikkö 1:n tuotanto on lopetettu kaksi viikkoa suunniteltua aikaisemmin 17.6.2017 ja Oskarshamn 2 -yksikkö on ollut suljettuna kesäkuusta 2013. Sulkemisprosessin arvioidaan kestävän useita vuosia.

City Solutions

City Solutions -divisioonan vakaa kasvu, kassavirta ja tulos syntyvät yrityshankintojen ja uusien laitoinvestointien kautta. Polttoainekustannukset, laitosten käyttöaste, joustavuus ja tehokkuus sekä jätteen vastaanottomaksut ovat kannattavuuden avaintekijöitä. Myös sähkön kysynnän ja tarjonnan tasapaino, sähkön hinta sekä sääolosuhteet vaikuttavat kannattavuuteen.

Suomen hallitus päätti toukokuussa 2016 nostaa lämmityspolttoaineiden veroa vuoden 2017 alusta 90 miljoonalla eurolla. Veronkorotuksen negatiivinen vaikutus Fortumiin on noin 5 miljoonaa euroa vuodessa.

Consumer Solutions

Consumer Solutions -divisioonan kannattavuuteen vaikuttavat kilpailukykyiset tuotteet ja palvelut, toiminnan tehokkuus, suuret järjestelmien ja toimintojen käyttäjämäärät sekä huolellinen riskien hallinta. Consumer Solutions on alttiimpi sähkön hintojen lyhyen aikavälin vaihteluille kuin pitkän aikavälin suuntauksille, sillä se suojaa suurimman osan markkinariskeistään. Nopeat vaihtelut, jotka usein aiheutuvat lämpötilasta, voivat vaikuttaa merkittävästi sähkön hintaan ja kysyntään.

Kilpailuympäristö vaikuttaa segmentin tuotteiden myyntikatteeseen ja asiakkaiden määrään. Pohjoismaisen kilpailun odotetaan pysyvän kireänä, mikä luo paineita myyntikatteisiin. Fortum on lisännyt panostustaan uusien digitaalisten palvelujen kehittämiseen vastatakseen haastavan markkinatilanteeseen.

Russia

Fortumin Russia-segmentin vuoden 2007 jälkeen rakennettu uusi kapasiteetti (CSA) on keskeinen yhtiön tulokasvuun vaikuttava tekijä Venäjällä. Uusien laitosten myötä tuotannon ja sen seurauksena myyntitulojen sekä saatujen kapasiteettimaksujen odotetaan kasvavan, sillä uudelle tuotantokapasiteetille maksetaan huomattavasti korkeampia kapasiteettimaksuja kuin vanhalle kapasiteetille. Uudelle tuotantokapasiteetille maksetaan takuuhintaa noin 10 vuoden ajan, joten Fortum tulee saamaan investoinnilleen taattua kapasiteettimaksua 10 vuoden ajan laitoksen käyttöönotosta alkaen. Kapasiteettimaksut vaihtelevat voimalaitosten iän, sijainnin, tyypin ja koon mukaan. Myös sesonkivaihtelut ja käytettävyyden vaihtelut vaikuttavat kapasiteettimaksuihin. Kapasiteettimaksut voivat vaihdella hieman myös vuosittain, sillä niiden tuotto on sidottu Venäjän valtion pitkän aikavälin obligaatioihin, joiden maturiteetti on 8-10 vuotta. Lisäksi viranomaisen tarkastelee investointivelvoitesopimuksen takaamia kapasiteettimaksuja kolmen ja kuuden vuoden kuluttua laitoksen käyttöönotosta. Lisäksi kapasiteettimaksujen tasoa nostetaan 10 vuoden jakson seitsemännestä vuodesta alkaen.

Fortumin ja RUSNANOn 50/50 omistama sijoitusrahasto voitti kesäkuussa Venäjän valtion tuulivoimahuutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 megawattia takuuhintaista (CSA, Capacity Supply Agreement) tuulivoimakapasiteettia Venäjälle. Takuuhinnan piiriin valittujen projektien tuulivoimalat otetaan käyttöön vuosina 2018-2022, ja takuuhinta vastaa noin 115-135 euroa megawattituntia kohden. Laitoksille maksetaan takuuhintaa 15 vuoden ajan.

Pitkän aikavälin CCS-huutokaupat vuosille 2017-2019 pidettiin vuoden 2015 lopussa, vuodelle 2020 syyskuussa 2016 ja vuodelle 2021 syyskuussa 2017. Kaikki Fortumin huutokaupassa tarjoamat voimalaitokset tulivat myös valituiksi. Fortum sai myös nk. forced mode -statuksen osalle "vanhaa" kapasiteettia: vuosille 2017-2019 195 MW, vuodelle 2020 175 MW sekä vuodelle 2021 105 MW eli yhtiö saa korkeamman maksun myös näistä kapasiteeteista.

Heinäkuussa 2017 kaasun hinta Venäjällä nousi 3,9 %, jonka odotetaan korottavan vuoden 2017 keskimääräistä kaasun hintaa 2,0 %.

Käyttöomaisuusinvestoinnit ja myynnit

Fortum arvioi investointien ilman yritysostoja olevan noin 800 miljoonaa euroa vuonna 2017. Vuosittaisten kunnossapitoinvestointien arvioidaan vuonna 2017 olevan alle 300 miljoonaa euroa eli selkeästi alle poistojen tason.

Verotus

Fortumin vuoden 2017 efektiiviseksi veroasteeksi arvioidaan 19-21 %, kun osakkuus- ja yhteisyritysten tulosta, verovapaita myyntivoittoja ja tuloverotuspäätöksiä Ruotsissa ei oteta huomioon.

11.5.2017 Tukholman hallinto-oikeus on antanut päätöksensä koskien Fortumin vuotta 2013 koskevaa Ruotsin jälkiverotuspäätöstä. Oikeuden päätökset eivät olleet Fortumille suotuisia. Fortum valittaa päätöksistä. Mikäli päätökset pysyvät valituksesta huolimatta voimassa, vaikutus nettotulokseen olisi noin 28 miljoonaa euroa (273 miljoonaa Ruotsin kruunua). Fortum ei ole tehnyt asiaan liittyviä varauksia, koska lainopillisten arvioiden, Euroopan komission näkemyksen sekä sitä tukevien lainopillisten lausuntojen perusteella tapauksesta tulisi antaa Fortumin kannalta suotuisa päätös. Päätökset koskevat vuonna 2013 Fortumin hollantilaisen rahoitusyhtiön Fortumin ruotsalaisille tytäryhtiöille antamia lainoja. Näiden lainojen korkotulo verotettiin Hollannissa. Ruotsin veroviranomainen katsoo kuitenkin vain puolet kunkin lainan koroista vähennyskelpoisiksi eli liiketoimintalähtöisiksi. Muita korkoja verottaja ei pidä vähennyskelpoisina. Päätökset pohjautuvat Ruotsin verolainsäädännön muutokseen vuonna 2013.

30.6.2017 Tukholman valitustuomioistuin hylkäsi Fortumin valituksen koskien tilikausien 2009-2012 tuloverotusta Ruotsissa. Valitustuomioistuimen kielteisen päätöksen seurauksena Fortum kirjasi vuoden 2017 toiselle neljännekselle 1 175 miljoonan kruunun (123 milj. euron) verokulun. Kirjaus ei vaikuttanut Fortumin kassavirtaan sillä ylimääräinen vero korkoineen on maksettu jo vuonna 2016. Tapaus koskee Fortumin ruotsalaisten tytäryhtiöiden lainoitukseen liittyvien korkokulujen vähennyskelpoisuutta vuosina 2009-2012. Fortum uudisti yhtiörakennettaan vuosina 2004-2005 ja jyvitti tytäryhtiöiden lainarahoituksen uudelleen samassa yhteydessä turvatakseen toimintakykynsä tulevaisuudessa. Fortum on eri mieltä oikeuden tulkinnasta ja on hakenut valituslupaa korkeimmasta hallinto-oikeudesta.

Suojaukset

Syyskuun 2017 lopussa noin 65 % Generation-segmentin arvioidusta sähkön tukkumyynnistä Pohjoismaissa oli suojattu hintaan 30 euroa/MWh loppuvuodelle 2017, vuodelle 2018 noin 50 % hintaan 28 euroa/MWh ja vuodelle 2019 noin 30 % hintaan 24 euroa/MWh.

Raportoidut suojausasteet voivat vaihdella huomattavasti Fortumin sähköjohdannaismarkkinoilla tekemien toimenpiteiden mukaan. Suojaukset tehdään pääasiassa johdannaisopimuksilla, joista suurin osa on Nasdaq Commoditiesin termiinejä.

Fortumin kaupankäynti- ja liikkeeseenlaskijatunnuksen muutos

Fortum Oyj muutti kaupankäynti- ja liikkeeseenlaskijatunnuksensa 25.1.2017 alkaen. Fortum Oyj:n osakkeen kaupankäyntitunnus muuttui FUM1V:stä FORTUM:ksi, ja samalla yhtiön liikkeeseenlaskijatunnus muuttui FUM:sta FORTUM:ksi.

Osingon maksu

Yhtiökokous päätti, että 31.12.2016 päättyneeltä tilikaudelta maksetaan osinkoa 1,10 euroa osakkeelta. Osingonmaksun täsmäytyspäivä oli 6.4.2017 ja maksupäivä 13.4.2017.

Espoo, 25.10.2017.

Fortum Oyj
Hallitus

Lisätietoja:

Pekka Lundmark, toimitusjohtaja, puh. 010 452 4112
Markus Rauramo, talousjohtaja, puh. 010 452 1909

Sijoittajasuhteet ja talousviestintä: Mäns Holmberg, puh. 044 518 1518, Rauno Tiihonen, puh. 010 453 6150, Pirjo Lifländer, puh. 040 643 3317 ja investors@fortum.com

Media: Corporate Press Officer, Mari Kalmari, puh. 040 520 1709

Tiivistetty osavuositarkastus on laadittu EU:ssa hyväksytyn IAS (International Accounting Standards) 34 Osavuositarkastus-standardin mukaisesti. Osavuositarkastus on tilintarkastamaton.

Tapahtumakalenteri 2018

Fortumin tilinpäätöstiedote vuodelta 2017 julkaistaan 2.2.2018 noin klo 9.00. Vuoden 2017 tilinpäätös ja toimintakertomus julkaistaan viimeistään viikolla 8.

Fortum julkaisee vuonna 2018 kolme osavuositarkastusta:

- Tammi-maaliskuun osavuositarkastus 26.4.2018 noin klo 9.00
- Tammi-kesäkuun puolivuositarkastus 19.7.2018 noin klo 9.00
- Tammi-syyskuun osavuositarkastus 24.10.2018 noin klo 9.00

Fortumin varsinainen yhtiökokous 2018 on suunniteltu pidettäväksi 28.3.2018 ja mahdolliseen osingonjakoon liittyvät päivämäärät ovat:

- osingon irtoamispäivä 29.3.2018
- osingon täsmäytyspäivä 3.4.2018
- osingon maksupäivä 10.4.2018

Jakelu:

Nasdaq Helsinki
Keskeiset tiedotusvälineet
www.fortum.com/fi

Osavuositarkastukseen liittyvää lisätietoa vuosineljänneksitaulukot mukaan lukien löytyvät Fortumin verkkosivuilta www.fortum.com/sijoittajat.

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Liikevaihto	4, 7	919	732	3 088	2 489	3 632	4 231
Muut tuotot		8	8	26	27	34	33
Materiaalit ja palvelut		-466	-394	-1 554	-1 230	-1 830	-2 154
Henkilöstökulut		-102	-75	-300	-235	-334	-399
Poistot	4,10,11	-116	-93	-336	-264	-373	-445
Muut kulut		-150	-119	-408	-331	-485	-562
Vertailukelpoinen liikevoitto	4	94	58	516	455	644	705
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		293	-65	327	-25	-11	341
Liikevoitto	4	387	-6	843	430	633	1 046
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	4, 12	21	11	114	116	131	129
Korkokulut		-39	-38	-122	-132	-169	-159
Korkotuotot		9	7	26	23	30	33
Johdannaisten käyvän arvon muutokset		-3	-2	-9	0	-2	-11
Muut rahoituserät - netto		-25	-12	-40	-26	-29	-43
Rahoituskulut - netto		-58	-44	-146	-135	-169	-180
Voitto ennen tuloveroja		351	-40	811	411	595	995
Tuloverot	8	4	9	-186	-54	-90	-222
Kauden voitto		355	-31	625	357	504	772
Jakautuminen:							
Emoyhtiön omistajille		357	-31	622	352	496	766
Määräysvallattomille omistajille		-2	0	3	6	8	5
		355	-31	625	357	504	772
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta konsernin voitosta laskettu osakekohtainen tulos (euroa per osake)							
Laimentamaton		0.40	-0.03	0.70	0.40	0.56	0.86

Laimennetut osakekohtaiset tulokset ovat samat kuin normaalit osakekohtaiset tulokset yllä, koska Fortumilla ei tällä hetkellä ole ulkona olevia laimentavia instrumentteja.

milj. euroa	Liite	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Vertailukelpoinen liikevoitto		94	58	516	455	644	705
Arvonalentumiset	4	0	0	0	0	27	27
Myyntivoitot ja muut	4, 6	317	-10	318	36	38	320
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	4	-19	-57	9	-64	-65	8
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	4, 15	-5	2	0	3	-11	-14
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		293	-65	327	-25	-11	341
Liikevoitto		387	-6	843	430	633	1 046

Lyhennetty konsernin laaja tuloslaskelma

milj. euroa	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Kauden voitto	355	-31	625	357	504	772
Muut laajan tuloksen erät						
Erät, jotka siirretään tai saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi:						
Kassavirran suojaukset						
Käyvän arvon muutokset	-13	-58	22	-99	-142	-21
Siirrot tuloslaskelmaan	8	-29	58	-77	-85	50
Siirrot vaihto-omaisuuteen/aineellisiin hyödykkeisiin	0	-1	-4	-8	-10	-6
Laskennalliset verot	1	19	-16	39	51	-4
Nettosijoitusten suojaus						
Käyvän arvon muutokset	4	25	0	34	-2	-36
Laskennalliset verot	-1	-5	0	-7	0	7
Muuntoerot	-31	-50	-203	78	342	61
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten muista laajan tuloksen eristä	-12	-2	-11	-12	-9	-8
Muut muutokset	-10	0	-11	-1	0	-10
	-54	-103	-165	-52	145	32
Erät, joita ei myöhemmin tulla siirtämään tulosvaikutteisiksi:						
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	13	-24	13	-23	-7	29
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot osakkuus- ja yhteisyrityksissä	14	-2	12	7	12	17
	27	-25	25	-16	5	46
Muut laajan tuloksen erät, laskennallisten verojen jälkeen	-27	-128	-140	-68	150	78
Laaja tulos yhteensä	327	-159	486	290	654	850
Laajan tuloksen jakautuminen						
Emoyhtiön omistajille	330	-159	484	281	639	842
Määräysvallattomille omistajille	-3	0	1	9	15	7
	327	-159	486	290	654	850

Lyhennetty konsernin tase

milj. euroa	Liite	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
VARAT				
Pitkäaikaiset varat				
Aineettomat hyödykkeet	10	1 076	432	467
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	11	10 603	9 563	9 930
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	4, 12	1 858	2 042	2 112
Osuus valtion ydinjätehuolto rahastosta	15	851	836	830
Muut pitkäaikaiset sijoitukset		147	105	113
Laskennalliset verosaamiset		51	66	66
Johdannaisinstrumentit	5	310	467	415
Pitkäaikaiset korolliset saamiset	13	965	933	985
Pitkäaikaiset varat yhteensä		15 860	14 445	14 918
Lyhytaikaiset varat				
Vaihto-omaisuus		233	241	233
Johdannaisinstrumentit	5	161	146	130
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	13	417	423	395
Tuloverosaamiset		180	261	290
Myyntisaamiset ja muut saamiset		732	501	844
Talletukset ja arvopaperit (eräänntyminen yli kolme kuukautta)		1 023	3 561	3 475
Rahat ja pankkisaamiset		2 853	1 762	1 679
Likvidit varat	14	3 877	5 322	5 155
Lyhytaikaiset varat yhteensä		5 600	6 894	7 046
Varat yhteensä		21 460	21 338	21 964
OMA PÄÄOMA				
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma				
Osakepääoma		3 046	3 046	3 046
Ylikurssirahasto		73	73	73
Kertyneet voittovarot		9 801	9 965	10 369
Muut oman pääoman erät		44	16	-29
Yhteensä		12 963	13 100	13 459
Määräysvallattomat omistajat		239	78	84
Oma pääoma yhteensä		13 202	13 178	13 542
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma				
Korollinen pitkäaikainen vieras pääoma	14	4 155	4 515	4 468
Johdannaisinstrumentit	5	216	263	262
Laskennalliset verovelat		793	561	616
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	15	851	836	830
Muut varaukset	16	133	117	116
Eläkevelvoitteet		81	95	76
Muu pitkäaikainen vieras pääoma		174	170	179
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä		6 403	6 556	6 546
Lyhytaikainen vieras pääoma				
Korollinen lyhytaikainen vieras pääoma	14	796	670	639
Johdannaisinstrumentit	5	211	314	396
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma		848	621	841
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä		1 855	1 605	1 876
Vieras pääoma yhteensä		8 258	8 161	8 422
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä		21 460	21 338	21 964

Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

milj. euroa	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Kertyneet voittovarat		Muut oman pääoman erät			Emo- yhtiön omistajat	Määräys- vallat- tomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
			Kertyneet voitto- varat	Muunto- erot	Kassavirta- suojauskset	Muut laajan tuloksen erät	Muut laajan tuloksen erät osakkuus- ja yhteis- yrityksissä			
Oma pääoma 31.12.2016	3 046	73	12 186	-1 817	-115	58	27	13 459	84	13 542
Kauden tulos			622					622	3	625
Muuntoerot				-202	0	0	0	-201	-2	-203
Kauden muut laajan tuloksen erät			-9		61	11	1	63	0	63
Laaja tulos yhteensä			613	-202	61	11	1	484	1	486
Osingonjako			-977					-977	-2	-979
Muut			-3					-3	156	154
Oma pääoma 30.9.2017	3 046	73	11 819	-2 019	-53	69	28	12 963	239	13 202
Oma pääoma 31.12.2015	3 046	73	12 663	-2 156	74	67	27	13 794	69	13 863
Kauden tulos			352					352	6	357
Muuntoerot				80	-3	1	-3	75	4	78
Kauden muut laajan tuloksen erät			1		-144	3	-5	-146		-146
Laaja tulos yhteensä			353	80	-147	3	-8	281	9	290
Osingonjako			-977					-977		-977
Muut			3					3	-1	2
Oma pääoma 30.9.2016	3 046	73	12 041	-2 076	-74	71	19	13 100	78	13 178
Oma pääoma 31.12.2015	3 046	73	12 663	-2 156	74	67	27	13 794	69	13 863
Kauden tulos			496					496	8	504
Muuntoerot				339	-2	1	-3	335	7	342
Kauden muut laajan tuloksen erät			1		-186	-10	3	-192		-192
Laaja tulos yhteensä			497	339	-188	-9	0	639	15	654
Osingonjako			-977					-977		-977
Muut			3					3	-1	2
Oma pääoma 31.12.2016	3 046	73	12 186	-1 817	-115	58	27	13 459	84	13 542

Muuntoerot

Muuntoerot vaikuttivat emoyhtiön omistajille kuuluvaan osuuteen omasta pääomasta -201 miljoonaa euroa vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana (I-III/2016: 75) johtuen pääosin Venäjän ruplan vaikutuksesta. Osa tästä translaatiopositioista on suojattu ja suojaustuloksen kurssivaikutus, 3 miljoonaa euroa (I-III/2016: 39), sisältyy muihin laajan tuloksen eriin.

Ulkomaisten tytäryritysten tilinpäätöstiedot muunnetaan euroiksi käyttäen tuloslaskelman osalta keskipäivän kurssia ja taseen osalta tilinpäätöspäivän kurssia. Kurssiero, joka syntyy muunnosta euroiksi, kirjataan omaan pääomaan. Katso lisätietoja käytetyistä kursseista liitetiedosta 2 Laadintaperiaatteet.

Kassavirtasuojauskset

Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus kassavirtasuojausten käyvän arvon muutoksista oli 61 miljoonaa euroa vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana (I-III/2016: -147), ja se liittyi lähinnä sähkön hinnan kassavirtasuojaamiseen, johon sovelletaan suojauslaskentaa. Kun sähkön hinta on alhaisempi/korkeampi kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on positiivinen/negatiivinen.

Osingonjako

Vuoden 2016 osingonjaosta päätettiin yhtiökokouksessa 4.4.2017. Lisätietoja liitetiedossa 9 Osakekohtainen osinko.

Määräysvallattomat omistajat

Määräysvallattomien omistajien osuus omasta pääomasta on kasvanut 156 miljoonalla eurolla vuoden 2017 kolmannen neljänneksen aikana johtuen pääosin Fortum Oslo Varme AS:n (entinen Hafslund Varme AS) hankinnasta. Fortum Oslo Varme AS käsitellään tytäryhtiönä, jossa määräysvallattomilla omistajilla on 50 %:n osuus. Katso myös liite 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma

milj. euroa	Liite	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Liiketoiminnan rahavirta							
Kauden voitto		355	-31	625	357	504	772
Oikaisuerät:							
Tuloverot	8	-4	-9	186	54	90	222
Rahoitustuotot ja -kulut		58	44	146	135	169	180
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	12	-21	-11	-114	-116	-131	-129
Poistot	10, 11	116	93	336	264	373	445
Liikevoitto ennen poistoja (Käyttökate)		503	87	1 179	694	1 006	1 491
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	4	-293	65	-327	25	11	-341
Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus	4	0	0	0	-2	-2	0
Vertailukelpoinen käyttökate		210	151	852	717	1 015	1 150
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		-22	-27	-55	-61	-49	-43
Saadut korot		10	8	28	31	39	36
Maksetut korot		-13	-20	-148	-187	-214	-175
Saadut osingot		5	4	58	54	54	58
Toteutuneet kurssierot		-8	-16	-72	112	110	-74
Maksetut välittömät verot		-41	-11	-71	-211	-216	-76
Muut erät		-17	-15	-19	-17	-18	-20
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta		124	74	573	437	723	859
Käyttö pääoman muutos		61	26	126	34	-102	-10
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä		185	101	699	471	621	849
Investointien rahavirta							
Investoinnit käyttöomaisuuteen	10, 11	-162	-124	-470	-367	-599	-702
Hankitut osakkeet	6	-878	-553	-929	-666	-695	-958
Käyttöomaisuuden myynnit	10, 11	2	1	7	7	10	10
Myydyt osakkeet	6	740	0	740	39	39	740
Osakaslainat osakkuusyrityksille ja yhteisyrityksille	13	-27	-6	36	-74	-117	-7
Pantattujen rahavarojen muutos	13	-97	-122	-24	-391	-359	8
Muutos muissa korollisissa saamisissa	13	10	5	29	13	20	36
Investointien rahavirta yhteensä		-412	-798	-611	-1 439	-1 701	-873
Rahavirta ennen rahoitusta		-227	-697	88	-968	-1 080	-24
Rahoituksen rahavirta							
Pitkäaikaisten lainojen nostot	14	-1	0	35	27	32	40
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	14	-2	-90	-467	-899	-934	-502
Lyhytaikaisten lainojen muutos	14	8	-35	68	-63	-97	34
Osingonjako emoyhtiön omistajille	9	0	0	-977	-977	-977	-977
Muut rahoituserät		-4	-2	-8	-8	-8	-8
Rahoituksen rahavirta yhteensä		1	-127	-1 348	-1 919	-1 984	-1 413
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos		-226	-825	-1 261	-2 887	-3 064	-1 438
Likvidit varat kauden alussa	14	4 106	6 150	5 155	8 202	8 202	5 322
Valuuttakurssierot likvideissä varoissa		-3	-2	-17	8	18	-7
Likvidit varat kauden lopussa	14	3 877	5 322	3 877	5 322	5 155	3 877

Toteutuneet kurssierot

Toteutuneet kurssierot aiheutuivat pääasiassa Fortumin venäläisten ja ruotsalaisten tytäryritysten rahoituksesta sekä siitä, että konsernin ulkoinen rahoitus on pääasiassa euroissa. Toteutuneet kurssierot johtuvat näiden konsernin sisäisiä lainoja suojaavien valuuttatermiinien jatkamisesta ja siitä, että suurin osa näistä termeistä erääntyy 12 kk sisällä.

Rahavirtalaskelman lisätietoja

Käyttöpääoman muutos

milj. euroa	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Muutos selvitettyissä futuureissa, vähennys(+)/lisäys(-)	30	1	124	-56	-138	42
Korottomien saamisten muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	23	34	168	325	92	-65
Vaihto-omaisuuden muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	6	7	2	3	14	13
Korottomien velkojen muutos, vähennys(-)/lisäys(+)	1	-15	-168	-239	-70	1
Yhteensä	61	26	126	34	-102	-10

Fortumin rahavirtalaskelmassa futuurien päivittäinen selvitys näytetään käyttöpääoman muutoksessa, kun taas pantattujen rahavarojen muutokset esitetään investointien rahavirrassa. Vuoden 2016 lopussa Nasdaqin markkinatakaus termiinisopimuksille päättyi ja kaupankäynti siirtyi termiineistä päivittäin selvitettäviin futuureihin. Pantatut rahavarat sisältyy lyhytaikaisiin korollisiin saamisiin, katso liitetieto 13.

Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit

milj. euroa	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Käyttöomaisuusinvestoinnit	174	141	482	356	591	717
Muutokset maksamattomissa investoinneissa, vähennys(+)/lisäys(-)	-9	-14	0	21	24	3
Vieraan pääoman menot	-3	-4	-12	-10	-16	-18
Yhteensä	162	124	470	367	599	702

Käyttöomaisuusinvestoinnit aineettomiin ja aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana oli 482 miljoonaa euroa (I-III/2016: 356). Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana, 470 miljoonaa euroa (I-III/2016: 367), sisältävät aikaisemmalta vuodelta maksamattomia investointeja, toisin sanoen investointeihin liittyvien ostovelkojen muutosta määrältään 0 miljoonaa euroa (I-III/2016: 21) mutta ei aktivoituja vieraan pääoman menoja määrältään -12 miljoonaa euroa (I-III/2016: -10). Aktivoidut vieraan pääoman menot on esitetty maksetuissa koroissa.

Hankitut osakkeet rahavirtalaskelmassa

Osakehankintojen nettovaikutus oli vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana 929 miljoonaa euroa (I-III/2016: 666). Osakehankinnat kolmannen neljänneksen aikana, 878 miljoonaa euroa, sisältää pääasiassa osakehankinnat tytäryhtiöistä Hafslund Markets ja Fortum Oslo Varme, sekä osakkeiden hankinta osakkuusyhtiössä Hafslund Production liiketoiminnasta. Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Myydyt osakkeet rahavirtalaskelmassa

milj. euroa	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Myydyt tytäryritysosakkeet pl. myytyjen yritysten rahavarat	53	0	53	6	6	53
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet	687	0	687	34	34	687
Yhteensä	740	0	740	39	39	740

Myydyt tytäryhtiösakkeet vuoden 2017 kolmannen neljänneksen aikana sisältää puolalaisen kaasunjakelu-yhtiön DUON Dystrybucja S.A. myynnin. Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet vuoden 2017 kolmannen neljänneksen aikana sisältää Hafslund ASA:n osakkeiden myynnin. Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Nettovelan muutokset

milj. euroa					Edelliset	
	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	12kk
Nettovelka kauden alussa	605	-934	-48	-2 195	-2 195	-137
Muuntoerot	-6	-22	-3	-70	-70	-3
Vertailukelpoinen käyttökate	210	151	852	717	1 015	1 150
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-22	-27	-55	-61	-49	-43
Maksetut nettoraahoituskulut	-23	-39	-153	-7	-29	-175
Maksetut välittömät verot	-41	-11	-71	-211	-216	-76
Käyttöpääoman muutos	61	26	126	34	-102	-10
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-162	-124	-470	-367	-599	-702
Yrityshankinnat	-878	-553	-929	-666	-695	-958
Yritys- ja käyttöomaisuusmyynnit	742	1	747	47	49	749
Osakaslainat osakkuusyriyksille	-27	-6	36	-74	-117	-7
Muutos muissa korollisissa saamisissa	-86	-117	5	-378	-340	43
Osingot	0	0	-977	-977	-977	-977
Muut rahoitustoiminnot	-4	-2	-8	-8	-8	-8
Nettorahavirta (- nettovelan kasvu)	-231	-699	-898	-1 953	-2 065	-1 010
Joukkovelkakirjojen käypien arvojen muutos, arvostus jaksotettuun hankintamenoön, hankitut tytäryhtiölainat ja muut muutokset	246	120	229	176	152	205
Nettovelka kauden lopussa	1 075	-137	1 075	-137	-48	1 075

Pääomarakenne

Fortumin tavoitteena on varovainen ja tehokas pääomarakenne, joka samalla mahdollistaa strategian toteuttamisen. Vahva tase ja joustava pääomarakenne ovat prioriteetteja. Fortum valvoo pääomarakennettaan perustuen Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA) -tunnuslukuun. Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamisista, määrältään 1 382 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 1 380). Käyttökate (EBITDA) lasketaan lisäämällä poistot liikevoittoon. Vertailukelpoinen käyttökate lasketaan vähentämällä vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät ja tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus. Fortumin vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate -tavoitesuhde on noin 2,5.

Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate tunnusluku

milj. euroa	Edelliset	
	12kk	2016
Korolliset velat	4 951	5 107
Vähennetään: Likvidit varat	3 877	5 155
Nettovelka	1 075	-48
Liikevoitto	1 046	633
Lisätään: Poistot	445	373
Käyttökate	1 491	1 006
Vähennetään: Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	341	-11
Vähennetään: Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus		2
Vertailukelpoinen käyttökate	1 150	1 015
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	0.9	0.0

Tunnusluvut

Tunnuslukujen laskentakaavat ovat esitetty liitetiedossa 23.

	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016	Edelliset 12kk
Vertailukelpoinen käyttökate, milj. euroa	852	717	1 015	1 150
Tulos/osake (laimentamaton), euroa	0.70	0.40	0.56	0.86
Sijoitettu pääoma, milj. euroa	18 153	18 362	18 649	
Korollinen nettovelka, milj. euroa	1 075	-137	-48	
Käyttöomaisuus- ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin, milj. euroa	1 484	1 172	1 435	1 747
Käyttöomaisuusinvestoinnit, milj. euroa	482	356	591	717
Sijoitetun pääoman tuotto, % ¹⁾	6.3	3.9	4.0	6.4
Oman pääoman tuotto, % ¹⁾	5.4	3.6	3.7	5.9
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate ¹⁾	0.9	-0.1	0.0	0.9
Korkokate	8.7	3.9	4.6	8.3
Korkokate sisältäen aktivoidut vieraan pääoman menot	7.8	3.6	4.1	7.3
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta/korollinen nettovelka, % ¹⁾	73.3	-397.1	-1 503.4	79.9
Velkaantumisaste, %	8	-1	0	
Oma pääoma/osake, euroa	14.59	14.75	15.15	
Omavaraisuusaste, %	62	62	62	
Henkilöstön lukumäärä	9 045	8 185	8 108	
Henkilöstö keskimäärin	8 387	7 959	7 994	
Osakkeiden lukumäärä keskimäärin, 1 000 osaketta	888 367	888 367	888 367	
Laimennettu osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	888 367	888 367	888 367	
Rekisteröityjen osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta	888 367	888 367	888 367	

1) Tiedot vuosineljänneksittäin on muunnettu vuositason lukuun ottamatta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä.

Konsernin lyhennetyn osavuositarkastuksen liitetiedot

1. Laadintaperusta

Konsernin lyhennetty osavuositarkastus on laadittu EU:ssa käyttöön otettua kansainvälistä (IAS) 34 Osavuositarkastukset -standardia noudattaen. Osavuositarkastusta tulee lukea yhdessä vuoden 2016 konsernitiilin päätöksen kanssa.

Osavuositarkastuksessa esitetyt luvut on pyöristetty, joten yksittäisten esitettyjen lukujen yhteenlaskettu summa voi poiketa esitetystä summaluvusta. Tunnusluvut on laskettu käyttäen tarkkoja arvoja.

2. Laadintaperiaatteet

Noudatetut laadinta- ja esittämisperiaatteet ovat yhtenevät konsernitiilin päätöksessä 2016 noudatettujen periaatteiden ja esitystavan kanssa.

Fortum ottaa kaksi uutta IFRS-standardia käyttöön vuonna 2018 (IFRS 9 Rahoitusinstrumentit ja IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista) ja yhden vuonna 2019 (IFRS 16 Vuokrasopimukset). Alla on tietoa käynnissä olevista käyttöönottoprojekteista. Tarkentavia tietoja vaikutuksista julkistetaan tulevissa osavuositarkastuksissa.

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit

Fortum on jatkanut täytäntöönpano- ja testausvaihetta, joka pitää sisällään mallien validoinnin, prosessi- ja systeemipäivitykset, uusien liitetietojen valmistelun sekä mahdolliset muutokset avaavaan taseeseen.

Tehdyt tulokset ovat:

- Rahoitusvarojen luokittelu ja arvostaminen - Suurin osa rahoitusvaroista luokitellaan "pidä-ja-kerää (hold-to-collect)" liiketoimintamallin mukaan ja ne arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun silloin kun ne täyttävät yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksun (SPPI) kriteerit.
- Fortumin hyödykejohdannaissuojaus hyötty mahdollisuudesta saada suojauslaskenta yhteen tai useampaan riskikomponenttiin erikseen tai yhdessä. Pohjoismaiden osalta Fortum pitää systeemi- ja aluehintaero (EPAD) tuotteita täydellisinä suojauksina silloin kuin ne suojaavat vastaavan alueen sähkön hintariskin komponentteja. Tämä tulee vähentämään volatiliiteettia Fortumin tuloslaskelmassa rivillä "Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät".
- Mallin kehitys "Odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamiselle" ("ECL") etenee. Fortum toteuttaa vastapuolikohtaisen ECL-mallin, jota sovelletaan talletuksiin, osakaslainoihin ja myyntisaamiin suurten asiakkaiden osalta, kun taas salkkukohtaisia malleja käytetään myyntisaamiin kuluttajilta sekä pieniltä yritysasiakkailta.

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista

Fortum ei odota olennaisia muutoksia IFRS 15-standardin käyttöönotosta, mutta joidenkin johtopäätösten osalta analyysit yhdessä liiketoiminnan kanssa ovat vielä kesken. Analyysi koostuu seuraavista vaiheista:

- Fortumin merkittävien tulomuodostusprosessien tunnistus ja analyysi
- Uudesta liikevaihtostandardista aiheutuvien mahdollisten laskentaperiaatemuutosten määrittäminen
- Sopimusten analysointi valitun otoksen osalta

Tähän asti tehty analyysi kattaa suuren osan pohjoismaisista toiminnoista. Analyysi kattaa myös suurimman osan Venäjän, Puolan ja Baltian liikevaihdosta, mutta jotkin johtopäätökset edellyttävät vielä loppuun saattamista. Tulokset ja johtopäätökset, jotka edellyttävät eniten johdon harkintaa ovat:

- Sähkön myynti tukkumarkkinoille: Fyysisen sähkön myyntisopimukset Nord Pool-sähköpörssiin tai muille tukkumarkkinoille tehdään päivää ennen toimitusta tai samana päivänä kuin toimitus tapahtuu. Sopimuksen kestoaika on siten hyvin lyhyt. Myyntihinta on sähkön spot-hinta eikä siten sisällä muuttuvia elementtejä. Sähkön myynti tuloutetaan jatkossakin toimitushetkellä eikä uuden standardin mukaisissa tuloutusperiaatteissa havaittu muutoksia nykyisiin periaatteisiin verrattuna.
- Kaukolämpö: Monilla alueilla Pohjoismaissa kaukolämpösopimus kattaa sekä lämmön jakelun että myynnin. Vaikka lämpö joillakin alueilla ostetaan kolmannelta osapuolelta, Fortum vastaa lämmön toimittamisesta kokonaisuudessaan ja toimii siten päämiehenä myös lämmön myynnin osalta. Nämä lämmön jakelu ja myynti eivät muodosta Fortumin tulokannan perusteella erillisiä suoritevelvoitteita, vaan sisältyvät molemmat lupaukseen olla valmiudessa toimittaa lämpöä asiakkaalle. Myös asiakkaiden maksut kaukolämpöverkkoon liittämistä ovat osa samaa suoritevelvoitetta. Lämmön hinta sisältää usein sekä kiinteän että muuttuvan maksun, joka määrittyy toimitetun lämpövolyymin perusteella. IFRS 15-standardin mukaisesti kiinteä maksu ja muuttuva lämpömaksu kohdistetaan ja tuloutetaan asiakkaalta laskutettavissa olevien maksujen perusteella. Venäjällä, Baltiassa ja Puolassa on lisäksi alueita, joissa Fortum vastaa ainoastaan lämmöntuotannosta ja lämmön jakelu on puolestaan jonkin kolmannen osapuolen vastuulla. Näissä tapauksissa Fortumin suoritevelvoite on lämmön tuotanto ja toimitus. Liittymismaksut tuloutetaan kun liittymä on valmis, koska sopimukset ovat toistaiseksi voimassaolevia ja niissä on lyhyt irtisanomisaika. Analyysin perusteella ei havaittu muutoksia nykyisiin laskentaperiaatteisiin.
- Jätehuoltopalvelut: Jätehuoltopalveluiden liikevaihdosta merkittävin osa muodostuu jätteen vastaanottomaksuista. Maksu määrittyy yleensä vastaanotetun jätemäärän perusteella, eikä hintaan sisälly muuttuvia elementtejä. Fortumin velvollisuus on käsitellä jäte ja tämä suoritevelvoite täyttyy, kun jäte käsitellään. Jätteiden kuljetus muodostaa toisen suoritevelvoitteen, joka tuloutetaan, kun jäte on kuljetettu. Analyysin perusteella ei havaittu muutoksia nykyisiin laskentaperiaatteisiin.

• Sähkön myynti vähittäisasiakkaille: Fortumin sähkön myyntisopimus kuluttaja- ja yritysasiakkaiden kanssa kattaa sähkön myynnin, kun taas sähkön siirto tapahtuu paikallisen verkkoyhtiön toimesta. Fortumilla on yksi suoritevelvoite, eli valmius toimittaa sähköä asiakkaalle. Myyntihinta sisältää usein sekä kiinteän että muuttuvan osan, joka muodostuu toimitetun sähkömäärän perusteella. Kuten kaukolämmössä, kiinteä ja muuttuva maksu kohdistetaan ja tuloutetaan asiakkaalta veloittavissa olevien maksujen perusteella. Mahdollinen muutos nykyisiin laskentaperiaatteisiin muodostuu myyntiprovisioiden käsittelystä, sillä provisiot on Suomessa ja Ruotsissa kirjattu kuluksi. Fortum analysoi muutoksen vaikutusta vielä tarkemmin, mutta ei odoteta sen olevan merkittävä.

Liikevaihdon analyysi ja arviointi saatetaan päätökseen vuoden 2017 viimeisen neljänneksen aikana. Fortum ei odota uuden standardin käyttöönoton osalta mitään merkittäviä muutoksia nykyisiin laadintaperiaatteisiin verrattuna. Fortum tulee soveltamaan siirtymäsääntöjen vaihtoehtoa, jossa vertailukausia ei oikaista soveltamisen aloittamisajankohtana.

IFRS 16 Vuokrasopimukset

Voimassaolevan IAS 17 –standardin mukaan vuokralle ottaja luokittelee vuokrasopimuksensa joko rahoitusleasingisopimuksiksi tai muiksi vuokrasopimuksiksi. Uudessa IFRS 16 –standardissa luokittelu poistuu vuokralle ottajan osalta, sillä melkein kaikki käyttöoikeutta koskevat hyödykkeet tullaan kirjaamaan taseeseen. IFRS 16:n olennaiset muutokset koskevat vain vuokralle ottajia:

- Kaikki vuokrasopimukset, lyhytaikaisia ja rahamääräisesti epäolennaisia lukuun ottamatta, kirjataan taseeseen.
- Sekä käyttöoikeutta koskeva omaisuuserä että siihen liittyvä vuokrasopimusvelka esitetään taseessa.

IFRS 16 Vuokrasopimukset –standardia sovelletaan 1.1.2019 alkaen. EU:n hyväksyntä on odotettavissa kuluvan vuoden loppuun mennessä.

Tällä hetkellä Fortumilla on pääosin IAS 17:n mukaisia muita vuokrasopimuksia, joiden vuokra-ajat sekä niihin liittyvät jatko-optiot ovat eripituisia. Suurin osa vuokrasopimuksista käsittää maa-aluevuokria, toimistorakennuksia ja parkkipaikkoja. Vuokrasopimuksiin liittyvät sitoumukset olivat 142 miljoonaa euroa raportointikauden lopussa (vuoden 2016 lopussa: 74). Näin ollen, standardin käyttöönoton vaikutusten konsernitilinpäätökseen ei odoteta olevan merkittäviä.

Fortumin käyttämät keskeisimmät valuuttakurssit

Kauden lopun valuuttakurssit perustuvat Euroopan keskuspankin julkaisemiin tilinpäätöshetken kursseihin. Keskimääräinen valuuttakurssi on laskettu kunkin kuukauden lopun Euroopan keskuspankin kurssien ja edellisen vuoden viimeisen päivän kurssien keskiarvona. Keskeisimmät Fortum-konsernissa käytetyt kurssit ovat:

Keskimääräinen valuuttakurssi	1-9/2017	1-6/2017	1-3/2017	1-12/2016	1-9/2016	1-6/2016	1-3/2016
Ruotsi (SEK)	9.5803	9.5900	9.5257	9.4496	9.3673	9.2813	9.2713
Norja (NOK)	9.2343	9.1923	9.0030	9.2888	9.3614	9.4060	9.5016
Puola (PLN)	4.2707	4.2707	4.3189	4.3659	4.3570	4.3621	4.3289
Venäjä (RUB)	65.1995	63.4507	62.6996	73.8756	75.8412	77.2497	80.6173

Kauden lopun valuuttakurssi	30.9.2017	31.6.2017	31.3.2017	31.12.2016	30.9.2016	30.6.2016	31.3.2016
Ruotsi (SEK)	9.6490	9.6398	9.5322	9.5525	9.6210	9.4242	9.2253
Norja (NOK)	9.4125	9.5713	9.1683	9.0863	8.9865	9.3008	9.4145
Puola (PLN)	4.3042	4.2259	4.2265	4.4103	4.3192	4.4362	4.2576
Venäjä (RUB)	68.2519	67.5449	60.3130	64.3000	70.5140	71.5200	76.3051

3. Kriittiset tilinpäätösarviot ja harkinnat

Osavuositiedon laatiminen edellyttää, että yhtiön johto tekee arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat raportoitujen varojen ja velkojen sekä tuottojen ja kulujen määriin. Toteutuneet erät saattavat olla erilaisia näihin arvioihin verrattuna. Varausten kirjaaminen olemassa olevista velvoitteista edellyttää johdon parasta arviota menoista, joita olemassa olevan velvoitteen täyttäminen edellyttää raportointikauden päättymispäivänä.

Tämän osavuositiedon laatimisen yhteydessä johdon tekemät merkittävät konsernin laadintaperiaatteisiin ja keskeisimpiin epävarmuustekijöihin liittyneet arviot ovat samoja, joita sovellettiin konsernitilinpäätöksessä 2016.

4. Tiedot segmenteittäin

City Solutions -divisioona jaettiin 1.3.2017 alkaen kahteen divisioonaan: City Solutions ja Consumer Solutions, jotka raportoivat erillisinä segmentteinään. City Solutions -divisioonan vastuulle kuuluvat kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö, biopolttoaineet sekä muut kiertotalouden ratkaisut. Consumer Solutions -divisioonan vastuulle kuuluvat sähkönmyynti Pohjoismaissa, sähkön ja kaasun myynti Puolassa sekä asiakaspalvelu Pohjoismaissa (raportoitiin aikaisemmin Muut-segmentissä).

Uuden organisaatorakenteen mukaisesti yhtiöllä on seuraavat segmentit: Generation, City Solutions, Consumer Solutions, Russia ja Muut. Kehitysyksiköt M&A and Solar & Wind Development ja Technology and New Ventures raportoidaan jatkossakin Muut-segmentissä.

Fortum on muuttanut vuoden 2016 vertailutiedot uuden organisaatorakenteen mukaiseksi. Muutetut ja aikaisemmin julkaistut tiedot vuosineljänneksittäin vuodelle 2016 julkaistiin 11.4.2017 ja löytyvät Fortumin internetsivuilta kohdasta Osavuositiedot.

Fortumin liiketoiminnan kausiluonteisuudesta johtuen vertailukelpoinen liikevoitto on yleensä suurempi vuoden ensimmäisellä ja viimeisellä neljänneksellä. Taulukoiden otsikoissa "Edelliset 12 kk" kuvaa raportointihetkeä edeltäviä 12 kuukauden lukuja.

Segmenttitiedot vuosineljänneksittäin	Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut		Yhteensä		
	Liite	III/2017	III/2016	III/2017	III/2016	III/2017	III/2016	III/2017	III/2016	III/2017	III/2016	III/2017	III/2016
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin													
Ulkoinen liikevaihto		367	371	178	116	238	126	200	175	8	7	992	797
Sisäinen liikevaihto		0	0	1	0	0	0	0	0	16	15	17	14
Nord Pool netotus ²⁾												-73	-66
Eliminoinnit ²⁾												-17	-14
Liikevaihto	7	367	371	179	116	238	126	200	175	25	22	919	732
Vertailukelpoinen käyttökate													
Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus								0	0			0	0
Poistot		-30	-27	-41	-30	-5	-2	-35	-31	-4	-3	-116	-93
Vertailukelpoinen liikevoitto		104	77	-20	-25	5	9	26	12	-21	-16	94	58
Arvonalentumiset		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Myyntivoitot ja muut	6	0	0	0	-11	2	0	0	0	315	0	317	-10
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		-25	-62	-1	3	8	3	0	0	-1	-1	-19	-57
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	15	-5	2	0	0	0	0	0	0	0	0	-5	2
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-30	-59	0	-8	10	3	0	0	314	-1	293	-65
Liikevoitto		74	18	-20	-33	15	12	26	12	293	-17	387	-6
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	12	5	-4	-1	-2	0	0	8	7	8	9	21	11
Rahoitustuotot ja -kulut												-58	-44
Tuloverot	8											4	9
Kauden voitto												355	-31

Bruttoinvestoinnit / -divestoinnit segmenteittäin

Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	6	85	2	375	681	486	0	5	0	0	0	950	683
Investoinnit käyttöomaisuuteen	10, 11	56	44	47	34	2	1	32	41	37	22	174	141
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		0	1	0	0	0	0	2	2	0	1	3	4
Osakkeiden bruttodivestoinnit	6	0	0	0	0	54	0	0	2	687	0	741	2

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Netotus ja eliminoinnit sisältää sisäisten erien eliminoinnit ja Nord Pool netotuksen. Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitasolla ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

Segmenttitiedot vuoden alusta	Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut		Yhteensä		
	Liite	I-III 2017	I-III 2016	I-III 2017	I-III 2016	I-III 2017	I-III 2016	I-III 2017	I-III 2016	I-III 2017	I-III 2016	I-III 2017	I-III 2016
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin													
Ulkoinen liikevaihto		1 231	1 202	667	466	643	446	786	606	24	23	3 352	2 744
Sisäinen liikevaihto		12	20	8	0	1	1	0	0	48	45	69	66
Nord Pool netotus ²⁾												-264	-255
Eliminoinnit ²⁾												-69	-66
Liikevaihto	7	1 243	1 222	674	466	644	447	786	606	72	68	3 088	2 489
Vertailukelpoinen käyttökate													
Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus								0	2			0	2
Poistot		-94	-80	-115	-81	-9	-5	-105	-89	-13	-9	-336	-264
Vertailukelpoinen liikevoitto		317	330	37	14	23	35	211	125	-73	-50	516	455
Arvonalentumiset		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Myyntivoitot ja muut	6	1	1	1	1	2	1	0	32	315	0	318	36
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		20	-73	0	8	-11	1	0	0	0	-1	9	-64
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	15	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		21	-69	1	9	-9	2	0	34	315	-1	327	-25
Liikevoitto		338	261	38	23	14	37	211	159	242	-51	843	430
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	12	-2	-9	49	50	0	0	28	34	39	42	114	116
Rahoitustuotot ja -kulut												-146	-135
Tuloverot	8											-186	-54
Kauden voitto												625	357

Bruttoinvestoinnit / -divestoinnit segmenteittäin

Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	6	87	5	384	686	486	117	5	0	39	8	1 002	815
Investoinnit käyttöomaisuuteen	10, 11	120	119	101	67	5	1	105	133	151	36	482	356
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		2	1	1	1	0	0	7	8	2	1	12	10
Osakkeiden bruttodivestoinnit	6	0	0	0	33	54	1	0	124	687	0	741	158

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Netotus ja eliminoinnit sisältää sisäisten erien eliminoinnit jatkuvien toimintojen osalta ja Nord Pool netotuksen. Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitasolla ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

Segmenttitiedot edelliseltä 12 kk:lta	Liite	Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut		Yhteensä	
		Edell. 12kk	2016	Edell. 12kk	2016	Edell. 12kk	2016	Edell. 12kk	2016	Edell. 12kk	2016	Edell. 12kk	2016
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin													
Ulkoinen liikevaihto		1 672	1 643	981	780	863	666	1 076	896	32	31	4 624	4 016
Sisäinen liikevaihto		7	15	9	1	2	2	0	0	64	61	82	79
Nord Pool netotus ²⁾												-393	-384
Eliminoinnit ²⁾												-82	-79
Liikevaihto	7	1 678	1 657	990	782	865	668	1 076	896	96	92	4 231	3 632
Vertailukelpoinen käyttökate		529	527	243	186	47	55	417	312	-85	-64	1 150	1 015
Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus								0	2			0	2
Poistot		-124	-110	-155	-121	-11	-7	-139	-123	-17	-13	-445	-373
Vertailukelpoinen liikevoitto		404	417	87	64	36	48	277	191	-100	-77	705	644
Arvon alentumiset ³⁾		27	27	0	0	0	0	0	0	0	0	27	27
Myyntivoitot ja muut	6	1	1	0	0	1	0	3	35	317	2	320	38
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		-3	-96	14	22	-1	11	0	0	-1	-2	8	-65
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	15	-14	-11	0	0	0	0	0	0	0	0	-14	-11
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		11	-79	14	22	0	11	1	35	316	0	341	-11
Liikevoitto		415	338	101	86	36	59	278	226	216	-77	1 046	633
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	12	-27	-34	75	76	0	0	32	38	48	51	129	131
Rahoitustuotot ja -kulut												-180	-169
Tuloverot	8											-222	-90
Kauden voitto												772	504

Bruttoinvestoinnit / -divestoinnit segmenteittäin

Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	6	89	7	396	698	486	117	5	0	53	22	1 031	844
Investoinnit käyttömoraalisuuteen	10, 11	197	196	143	109	7	3	173	201	198	83	717	591
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		4	3	1	1	0	0	9	10	3	2	18	16
Osakkeiden bruttodivestoinnit	6	0	0	0	33	54	1	3	127	687	0	744	161

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Netotus ja eliminoinnit sisältää sisäisten erien eliminoinnit ja Nord Pool netotuksen. Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitason ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

3) Vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana ei tehty arvonalentumisia. OKG Aktiebolagen (OKG AB) yksiköiden 1 ja 2 sulkemista varten tehtyä varausta päivitettiin vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä. Päivityksen positiivinen arvonalentumisvaikutus, 22 miljoonaa euroa, esitettiin Generation-segmentissä.

Varat ja velat segmenteittäin

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut		Yhteensä	
		30.9. 2017	31.12. 2016	30.9. 2017	31.12. 2016	30.9. 2017	31.12. 2016	30.9. 2017	31.12. 2016	30.9. 2017	31.12. 2016	30.9. 2017	31.12. 2016
Korottomat varat		6 109	6 206	3 452	2 672	877	348	2 777	2 967	425	240	13 640	12 432
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	12	793	711	593	573	0	0	437	436	35	392	1 858	2 112
Eliminoinnit												-1	-18
Segmenttien varat yhteensä		6 902	6 917	4 045	3 245	877	348	3 214	3 402	460	632	15 496	14 526
Korolliset saamiset	13											1 382	1 380
Laskennalliset verosaamiset												51	66
Muut varat												654	838
Likvidit varat												3 877	5 155
Varat yhteensä												21 460	21 964
Segmenttien velat		1 174	1 102	340	371	216	194	97	119	146	117	1 974	1 903
Eliminoinnit												-1	-18
Segmenttien velat yhteensä												1 972	1 885
Laskennalliset verovelat												793	616
Muu vieras pääoma												541	814
Sijoitettuun pääomaan sisältyvä vieras pääoma												3 307	3 315
Korollinen vieras pääoma	14											4 951	5 107
Oma pääoma												13 202	13 542
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä												21 460	21 964
Henkilöstön lukumäärä		1 065	979	1 925	1 701	1 525	961	3 738	3 745	792	722	9 045	8 108
Henkilöstö keskimäärin ¹⁾		1 036	1 064	1 776	1 529	1 071	877	3 739	3 814	766	711	8 387	7 994

1) Henkilöstö keskimäärin lasketaan käyttäen koko raportointikauden kuukausittaisia keskiarvoja.

Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sekä Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut	
		Edell. 12kk	31.12. 2016	Edell. 12kk	31.12. 2016	Edell. 12kk	31.12. 2016	Edell. 12kk	31.12. 2016	Edell. 12kk	31.12. 2016
Vertailukelpoinen liikevoitto		404	417	87	64	36	48	277	191	-100	-77
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	12	-27	-34	75	76	0	0	32	38	48	51
Oikaisu erään Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		7	16	0	0	0	0	0	0	0	0
Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		384	399	163	140	36	48	310	229	-51	-26
Segmenttien varat kauden lopussa		6 902	6 917	4 045	3 245	877	348	3 214	3 402	460	632
Segmenttien velat kauden lopussa		1 174	1 102	340	371	216	194	97	119	146	117
Vertailukelpoinen sidottu pääoma		5 727	5 815	3 705	2 873	661	154	3 117	3 284	314	514
Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin ¹⁾		5 755	5 820	3 032	2 384	243	109	3 198	2 857	517	422
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %		6.7	6.9	5.4	5.9	14.7	44.3	9.7	8.0	-9.9	-6.1

1) Keskimääräinen sidottu pääoma on laskettu käyttäen vuoden alun ja jokaisen vuosineljänneksen lopun arvoja.

5. Rahoitusriskien hallinta

Konsernin riskienhallinnan periaatteisiin ei ole tehty merkittäviä muutoksia katsauskaudella. Riskienhallinnan tavoitteet ja periaatteet ovat yhdenmukaisia vuoden 2016 konsernitilinpäätöksessä esitettyjen tietojen kanssa.

Käypien arvojen hierarkiatasot

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit on esitetty seuraavien käyvän arvon määrittämiseen perustuvien hierarkiatasojen mukaisesti:

Taso 1: täysin samanlaisten varojen tai velkojen noteeratut (oikaisemattomat) hinnat toimivilla markkinoilla;

Taso 2: muut tiedot kuin tasoon 1 sisältyvät noteeratut hinnat, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle on todettavissa joko suoraan (ts. hintana) tai epäsuorasti (ts. hinnoista johdettuina);

Taso 3: omaisuuserää tai velkaa koskevat tiedot, jotka eivät perustu todettavissa olevaan markkinatietoon (ei todettavissa olevat tiedot).

Katso myös laadintaperiaatteet konsernitilinpäätöksen 2016 liitetiedossa 17 Rahoitusvarat ja -velat käypään arvoon.

Rahoitusvarat

milj. euroa	Taso 1			Taso 2			Taso 3			Netotus ²⁾			Yhteensä		
	30.9. 2017	30.9. 2016	31.12. 2016	30.9. 2017	30.9. 2016	31.12. 2016	30.9. 2017	30.9. 2016	31.12. 2016	30.9. 2017	30.9. 2016	31.12. 2016	30.9. 2017	30.9. 2016	31.12. 2016
Pitkäaikaisissa varoissa															
Myytäviksi olevat rahoitusvarat ¹⁾	0	0	0				63	49	58				63	49	58
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				3	10	4				-3	-9	-3	1	1	1
Ei sovelleta suojauslaskentaa			0	95	136	98				-44	-47	-31	51	89	67
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				173	269	240							173	269	240
Ei sovelleta suojauslaskentaa				78	106	103							78	106	103
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	17	13	7	0	1	0				-10	-12	-2	7	2	5
Pitkäaikaisissa varoissa yhteensä	17	13	7	349	522	445	63	49	58	-57	-68	-36	373	516	473
Lyhytaikaisissa varoissa															
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				11	9	9				-4	-9	-9	6	1	0
Ei sovelleta suojauslaskentaa	8	2	0	198	174	381				-151	-130	-293	55	46	88
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				37	27	16							37	27	16
Ei sovelleta suojauslaskentaa				22	10	7							22	10	7
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	120	119	106	2	4	2				-80	-62	-90	41	61	18
Lyhytaikaisissa varoissa yhteensä	128	121	106	270	224	415	0	0	0	-235	-201	-392	161	146	130
Yhteensä	145	134	113	619	746	860	63	49	58	-292	-269	-428	534	661	603

Rahoitusvelat

milj. euroa	Taso 1			Taso 2			Taso 3			Netotus ²⁾			Yhteensä		
	30.9. 2017	30.9. 2016	31.12. 2016	30.9. 2017	30.9. 2016	31.12. 2016	30.9. 2017	30.9. 2016	31.12. 2016	30.9. 2017	30.9. 2016	31.12. 2016	30.9. 2017	30.9. 2016	31.12. 2016
Pitkäaikaisissa veloissa															
Korolliset velat ³⁾				1 235	1 302	1 280							1 235	1 302	1 280
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				24	30	51				-3	-9	-3	22	21	48
Ei sovelleta suojauslaskentaa				152	157	121				-44	-47	-31	108	110	90
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				42	72	70							42	72	70
Ei sovelleta suojauslaskentaa				42	54	51							42	54	51
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	13	16	5	1	2	0				-10	-12	-2	3	5	3
Pitkäaikaisissa veloissa yhteensä	13	16	5	1 496	1 617	1 573	0	0	0	-57	-68	-36	1 452	1 564	1 542
Lyhytaikaisissa veloissa															
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				39	52	92				-4	-9	-9	35	43	83
Ei sovelleta suojauslaskentaa	0	2	0	251	235	448				-151	-130	-293	101	107	155
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				10	7	10							10	7	10
Ei sovelleta suojauslaskentaa				29	83	130							29	83	130
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	114	133	106	3	3	2				-80	-62	-90	36	74	18
Lyhytaikaisissa veloissa yhteensä	114	135	106	332	380	682	0	0	0	-235	-201	-392	211	314	396
Yhteensä	127	151	111	1 828	1 997	2 255	0	0	0	-292	-269	-428	1 663	1 878	1 938

1) Myytävissä olevat rahoitusvarat, jotka ovat muita kuin osakkuus- ja yhteisyritysosakkeita, koostuvat pääosin listaamattomien yhtiöiden osakkeista, arvoltaan 63 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 58). Osakkeiden käypää arvoa ei pystytä määrittelemään luotettavasti. Nämä sisältävät myös Fortumin omistuksen Fennovoimassa, 23 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 18). Nämä sijoitukset ovat arvostettu hankintamenoonsa vähennettynä arvonalentumistappioilla.

2) Kun sähkö-, öljy ja muiden hyödykepörssien kanssa tehdyillä standardijohdannais sopimuksilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

3) Osuus joukkovelkakirjalainoista, joihin sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

Korko- ja valuuttajohdannaisien netto käypä arvo on 187 miljoonaa euroa, josta varoja 310 miljoonaa euroa ja velkoja 123 miljoonaa euroa. Fortumilla on käteisvakuuksia perustuen Credit Support Annex sopimuksiin, joita Fortumilla on joidenkin vastapuolten kanssa. Syyskuun 2017 lopussa Fortum oli saanut 113 miljoonaa euroa näistä Credit Support Annex sopimuksista. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Lisätietoja korollisista veloista on liitetiedossa 14 Korollinen nettovelka sekä liitetiedossa 19 Pantatut varat ja vastuut.

6. Yrityshankinnat ja -myynnit

6.1 Yrityshankinnat

milj. euroa	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Hankitut tytäryhtiöosakkeet (brutto)	860	681	902	801	813	914
Hankitut osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	87	0	94	10	17	101
Hankitut myytävissä olevat rahoitusvarat	3	3	6	5	14	15
Osakehankinnat (brutto)	950	683	1 002	815	844	1 031

Yrityshankinnat vuoden 2017 aikana

Fortum sai päätökseen kolmen tuulipuiston koko osakekannan hankinnan norjalaiselta Nordkraftilta tammikuussa 2017. Kauppa sisältää jo toiminnassa olevan Nygårdsfjellin tuulipuiston, kuten myös täysin luvitetut Anstadblåheian ja Sørkjordin projektit. Fortum valmistele Anstadblåheian ja Sørkjordin rakentamista ja arvioi käyttöönoton tapahtuvan vuosina 2018 ja 2019. Näiden kolmen tuulipuiston kapasiteetin arvioidaan valmistuttuaan olevan 170 MW.

Lokakuussa 2016 Fortum käynnisti vähemmistöosakkeiden lunastusprosessin hankkiakseen loput Ekokem Oyj:n (nimi muutettu Fortum Waste Solutions Oy:ksi) osakkeet. Prosessi saatiin päätökseen maaliskuussa 2017, minkä jälkeen Fortum omistaa 100 % yhtiön osakkeista.

Huhtikuussa 2017 Fortum ja RUSNANO päättivät 50/50 yhteistyösopimuksesta, jonka tavoite on varmistaa mahdollisuus takuuhinnan piirissä (CSA) olevan tuulivoiman rakentamiseen Venäjällä. RUSNANO on Venäjän valtion omistama kehitysyhtiö. Fortumin ja RUSNANON 50/50 omistama sijoitusrahasto voitti kesäkuussa 2017 Venäjän valtion tuulihuutokaupassa oikeuden rakentaa 1000 megawattia takuuhintaista tuulivoimakapasiteettia. Jokainen investointi päätetään tapauskohtaisesti sijoitusrahaston kokonaisvaltuutuksen puitteissa. Fortumin sijoitusrahastoon sijoittaman oman pääoman määrä on enintään 15 miljardia ruplaa (tällä hetkellä noin 220 miljoonaa euroa). Pääoma sitoutuu mikäli investointipäätöksiä tehdään (noin 5 vuoden aikana).

Hafslundin omistuksen uudelleenjärjestelyt Oslon kaupungin kanssa saatiin päätökseen 4. elokuuta 2017. Fortum myi omistamansa 34,1 %:n osuuden Hafslund ASA:sta Oslon kaupungille. Fortum hankki 100 %:n osuuden Hafslund Marked AS:stä, 50 %:n osuuden Hafslund Varme AS:stä sisältäen Oslon kaupungin jätteenpolttolaitoksen Klemetsrudanlegget AS (KEA):n, nykyisin Fortum Oslo Varme AS, sekä 10 %:n osuuden Hafslund Produksjon Holding AS:stä.

Järjestelyn velaton kokonaiskauppahinta on noin 940 miljoonaa euroa. Lopulliseen kauppahintaan tehdään tarvittaessa vielä oikaisuja hankittujen yhtiöiden hankintahetken taseiden valmistuttua. Hankintaan liittyvät arvioitut transaktiokulut 5 miljoonaa euroa, on esitetty vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä (myyntivoitot ja muut).

Järjestelyn nettokauppahinta sisältäen toukokuussa 2017 saatu osinko on noin 230 miljoonaa euroa.

Hafslund Marked ja Fortum Oslo Varme yhdistellään Fortum konserniin 1. elokuuta 2017 lähtien. Hafslund Marked yhdistellään Consumer Solutions -segmenttiin. Fortumilla on operatiivinen vastuu tytäryhtiönä yhdistelystä Fortum Oslo Varmesta, jossa määräysvallattomilla omistajilla on 50 %:n osuus. Hafslund Produksjon Holding yhdistellään osakkuusyhtiönä ja se raportoidaan Generation -segmentissä. Fortum valmistele parhaillaan hankintamenolaskelmaa ja lisätietoja julkistetaan neljännessä osavuositiedotuksessa.

Vaikutus Consumer Solutions -segmentin myyntiin oli 102 miljoonaa euroa, vertailukelpoiseen liikevoittoon 1 miljoona euroa ja vertailukelpoiseen käyttökatteeseen (EBITDA) 5 miljoonaa euroa. Vaikutus City Solutions -segmentin myyntiin oli 8 miljoonaa euroa, vertailukelpoiseen liikevoittoon -6 miljoonaa euroa ja vertailukelpoiseen käyttökatteeseen (EBITDA) -1 miljoona euroa. Vaikutus sisältää tuloksen kahdelta kuukaudelta ja heijastaa liiketoiminnan kausivaihtelua.

Fortum julkisti 26. syyskuuta 2017 allekirjoittaneensa sopimuksen järjestelystä E.ONin kanssa, jonka mukaan E.ONilla on oikeus tarjota 46,65 %:n omistusosuutensa Uniperissa vuoden 2018 alussa. Fortum laskee liikkeelle kaikille Uniperin osakkeenomistajille suunnatun vapaaehtoisen julkisen ostotarjouksen arvoltaan 22 euroa osakkeelta.

Yrityshankinnat vuoden 2016 aikana

31.8.2016 saatettiin päätökseen 81 %:n osake-enemmistön hankinta pohjoismaisesta kiertotalousyhtiö Ekokem Oyj:stä (nimi muutettu Fortum Waste Solutions Oy:ksi). Velaton kokonaiskauppahinta yhtiön koko osakekannalle on yhteensä noin 680 miljoonaa euroa. Fortum teki myös syyskuun loppuun asti voimassa olleen ostotarjouksen lopuista osakkeista samaan 165 euron osakekohtaiseen hintaan. Joulukuun loppuun mennessä Fortumin omistusosuus oli 98,2 %.

Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä valmistunut lopullinen hankintamenolaskelma perustuu taseeseen per 31.8.2016. Alustavaan hankintamenolaskelmaan ei tehty olennaisia muutoksia.

Fortum Waste Solutions Oy on yhdistelty Fortum-konserniin elokuun 2016 lopusta lähtien osana City Solutions -segmenttiä. Tämän osavuositiedotuksen vertailutiedot sisältävät Ekokemin tuloksen 1. syyskuuta 2016 alkaen. Fortum Waste Solutions osuus City Solutions -segmentin vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen liikevaihdosta oli 201 miljoonaa euroa (syys-joulukuu 2016: 105), vertailukelpoisesta liikevoitosta 11 miljoonaa euroa (syys-joulukuu 2016: 7) sekä vertailukelpoisesta käyttökatteesta 48 miljoonaa euroa (syys-joulukuu 2016: 26). Vuoden 2017 kolmannen kolmanneksen liikevaihto oli 69 miljoonaa euroa, vertailukelpoinen liikevoitto 4 miljoonaa euroa ja vertailukelpoinen käyttökate 16 miljoonaa euroa.

Fortum teki 8.1.2016 Puolassa julkisen ostotarjouksen Varsovan pörssissä listatun sähkön ja kaasun myyntiyhtiö Grupa DUON S.A.:n (nimi muutettu Fortum Markets Polska S.A.:ksi) kaikista osakkeista. Tarjousaika päättyi 26.2.2016, ja Fortum sai merkintäajan päättymiseen mennessä myyntisitoumuksen osakkeenomistajilta 93,35 prosentista yhtiön osakkeista. Tarjottu osakohtainen hinta oli 3,85 Puolan zlotya. Loput osakkeet hankittiin osakkeenomistajilta pakollisen lunastusmenettelyn kautta samaan osakekohtaiseen hintaan. Huhtikuussa Fortum hankki 100 %:n omistusosuuden ja kesäkuussa osakkeet poistettiin pörssistä.

Tähän osavuositarkastukseen sisältyy Fortum Markets Polska S.A. konsernin tulosvaikutus 1.4.2016 lähtien. Consumer Solutions -segmenttiin sisältyvä liikevaihto vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä oli 193 miljoonaa euroa (huhti-joulukuu 2016: 155), vertailukelpoinen liikevoitto 1 miljoonaa euroa (huhti-joulukuu 2016: 4) ja vertailukelpoinen käyttökate 4 miljoonaa euroa (huhti-joulukuu 2016: 8). Vuoden 2017 kolmannen neljänneksen liikevaihto oli 48 miljoonaa euroa, vertailukelpoinen liikevoitto -1 miljoonaa euroa ja vertailukelpoinen käyttökate 0 miljoonaa euroa.

Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä valmistunut lopullinen hankintamenolaskelma perustuu taseeseen per 31.3.2016. Hankintamenolaskelmaan ei tehty olennaisia muutoksia vuoden 2016 tilinpäätöksessä julkistettuihin tietoihin verrattuna.

Fortum hankki 1.4.2016 ruotsalaisen IT-yrityksen Info24:n (nimi muutettu Tingcore AB:ksi) koko osakekannan. Tingcore AB on teollisen internetin palvelujen kehittämiseen erikoistunut yritys. Fortum hankki 21.12.2016 ruotsalaisen Turebergs Recycling AB:n koko osakekannan. Tureberg Recycling AB:n pääliiketoimintaa ovat ympäristörakentaminen, kierrätys ja jätteenpolttolaitosten pohjatuhan käsittely.

2016	Fortum Waste Solutions Oy	Fortum Markets Polska S.A.	Muut	Fortum yhteensä
milj. euroa				
Maksettu vastike	570	106	15	691
Maksamaton vastike	10		3	13
Vastike yhteensä	580	106	17	703
Hankittujen nettovarojen käypä arvo	440	86	17	543
Kurssierot	0	2	0	2
Liikearvo	141	22	0	163

milj. euroa	Fortum Waste Solutions Oy			Fortum Markets Polska S.A.			Fortum yhteensä ¹⁾		
	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä
Hankittujen nettovarojen käyvät arvot									
Rahavarat	17		17	8		8	26		26
Käyttöomaisuus	315	387	702	49	34	83	366	438	804
Muut varat	67		67	37		37	108		108
Laskennalliset verovelat	-34	-77	-112	-1	-7	-7	-35	-88	-123
Muu koroton vieras pääoma	-117		-117	-16		-16	-135		-135
Korollinen vieras pääoma	-117		-117	-19		-19	-136		-136
Hankitut nettovarot	131	309	441	58	28	86	194	351	545
Määräysvallattomat omistajat	1	0	1	1		1	2		2
Yhteensä	131	309	440	58	28	86	192	351	543
Bruttoinvestoinnit									
Rahana suoritettu vastike			570			106			691
Rahavarat hankituissa tytäryrityksissä			17			8			26
Hankinnan rahavirta			553			98			664
Maksamaton vastike			10						13
Korollinen velka hankituissa tytäryrityksissä			117			19			136
Bruttoinvestoinnit hankittuihin tytäryrityksiin			680			117			813

1) Sisältää Tingcore AB:n ja Turebergs Recycling AB:n hankitut kirjanpitoarvot ja niille allokoitut käyvät arvot.

6.2 Yritysmyyntit

milj. euroa	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Myydyt tytäryhtiöosakkeet (brutto)	54	2	54	124	127	57
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	687	1	687	34	34	687
Myydyt osakkeet (brutto)	741	2	741	158	161	744

Yritysmyyntit vuoden 2017 aikana

Fortum myi 34,1% :n omistusosuutensa Hafslund ASA:ssa Oslo kaupungille osana Hafslundin omistuksen uudelleenjärjestelyä. Fortum kirjasi verovapaan myyntivoiton Other-segmenttiin vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä arvoltaan noin 324 miljoonaa euroa sisältäen arvioidut transaktiokulut, joka vastaa 0,36 euron osakekohtaista tulosta.

Toukokuussa Fortum myi puolalaisen kaasunjakelu-yhtiön DUON Dystrybcja S.A.:n koko osakekannan Infracapitalille. Infracapital on M&G Investmentsiin kuuluva infrastruktuuri-investointeihin keskittyvä rahastoyhtiö. DUON Dystrybcja S.A. toimii Puolassa verkkokaasun ja nesteytetyn maakaasun jakelu-yhtiönä. Fortum hankki yhtiön vuonna 2016 osana sähkön- ja kaasunmyyntiyhtiö DUONin yritysostoa (nykyisin Fortum Markets Polska S.A.). Fortum kirjasi Consumer Solutions -segmentin vuoden 2017 kolmannen neljänneksen tulokseen 2 miljoonan euron myyntivoiton ennen veroja.

Yritysmyyntit vuoden 2016 aikana

Helmikuussa 2016 Fortum myi 100 %:n omistuksensa tytäryhtiössään OOO Tobolsk CHP:ssä SIBURille, joka on Venäjän suurin integroitu petrokemian- ja kaasunjalostusyhtiö. OOO Tobolsk CHP omistaa Tobolskissa, Länsi-Siperiassa sijaitsevan sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksen (CHP). Fortum kirjasi kaupasta Russia -segmenttiin vuoden 2016 ensimmäiselle neljännekselle 32 miljoonan euron kertaluonteisen myyntivoiton ennen veroja.

Maaliskuussa 2016 Fortum sai päätökseen 51,4 prosentin omistusosuutensa myyntiin virolaisessa kaasun tuonti-, myynti- ja jakelu-yhtiössä AS Eesti Gaasissa. Fortum myi omistusosuutensa Trilini Energy OÜ:lle. Fortum kirjasi kaupasta City Solutions -segmenttiin vuoden 2016 ensimmäiselle neljännekselle noin 11 miljoonan euron kertaluonteisen myyntivoiton ennen veroja.

7. Liikevaihto

milj. euroa	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Sähkönmyynti ilman välillisiä veroja	681	566	2 129	1 866	2 587	2 850
Lämmön myynti	79	67	501	410	648	739
Muut myynnit	158	98	458	213	398	643
Yhteensä	919	732	3 088	2 489	3 632	4 231

8. Tuloverot

Tuloverot tammi syyskuulta 2017 olivat 186 miljoonaa euroa (I-III/2016: 54). Efektiiivinen tuloverokanta tuloslaskelman mukaan oli 22,9 % (I-III/2016: 13,1 %). Vertailukelpoinen efektiiivinen tuloverokanta, ilman osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja sekä muita merkittäviä kertaluontoisia tuloveroeria, oli 19,1 % (I-III/2016: 19,0 %).

Merkittävä kertaluontoinen tuloveroerä vuoden 2017 toisella neljänneksellä liittyi Ruotsin valitusuomioistuimelta saatuun päätöksen, joka oli määrältään 115 miljoonaa euroa. Kirjaus ei vaikuta Fortumin kassavirtaan, sillä ylimääräinen vero on maksettu jo kesäkuussa 2016.

Fortum on maksanut veroja liittyen käynnissä oleviin verokiistoihin. Valitusprosessit ovat kesken ja lainopillisten arvioiden ja niitä tukevien lausuntojen perusteella maksut on kirjattu saamiseksi, 142 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 237), sisältyen verosaamisiin. Katso lisätietoja liitetiedosta 20 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt.

9. Osakekohtainen osinko

Vuoden 2016 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti ja yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 4.4.2017. Osinko maksettiin 13.4.2017.

Vuoden 2015 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti ja yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 5.4.2016. Osinko maksettiin 14.4.2016.

10. Aineettomien hyödykkeiden muutos

milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Kirjanpitoarvo kauden alussa	467	222	222
Tytäryhtiöhankinnat	638	202	216
Käyttöomaisuusinvestoinnit	10	1	3
Päästöoikeuksien muutokset	-6	-5	0
Poistot	-20	-14	-19
Uudelleenryhmittelyt	10	3	4
Muuntoerot ja muut muutokset	-22	23	39
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	1 076	432	467

Josta liikearvon osuus

milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden alussa	353	152	152
Yrityshankinnat ¹⁾	291	162	163
Muuntoerot	-12	21	38
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden lopussa	633	336	353

1) Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit

11. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden muutos

milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Kirjanpitoarvo kauden alussa	9 930	8 710	8 710
Tytäryhtiöhankinnat	796	744	747
Käyttöomaisuusinvestoinnit	472	355	588
Ydinvoiman käytöstäpoistamiskulut	-5	4	-6
Vähennykset	-6	-4	-7
Poistot	-316	-250	-355
Myynnit	-53	-90	-92
Uudelleenryhmittelyt	-10	-3	-4
Muuntoerot ja muut muutokset	-206	98	348
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	10 603	9 563	9 930

12. Muutokset osuuksissa osakkuus- ja yhteisyrityksissä

milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Kirjanpitoarvo kauden alussa	2 112	1 959	1 959
Osakkuusyritysten hankinnat	94	9	17
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	114	116	131
Saadut osingot	-58	-54	-54
Osakkuusyritysten muut laajan tuloksen erät	1	-8	0
Myynnit	-365	-22	-22
Muuntoerot ja muut muutokset	-40	42	81
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	1 858	2 042	2 112

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä oli 21 miljoonaa euroa (III/2016: 11), josta Hafslund ASA:n osuus oli 9 miljoonaa euroa (III/2016: 10), Territorial Generating Companyn 1 (TGC-1) osuus 8 miljoonaa euroa (III/2016: 7) ja Fortum Värmen osuus -5 miljoonaa euroa (III/2016: -4).

Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti Hafslundin ja TGC-1:n tulos sisältyy Fortumin lukuihin edellisen neljänneksen julkaistujen lukujen perusteella, sillä tavallisesti viimeisin osavuositiedon ei ole vielä saatavilla.

Fortumin osuus osakkuusyritysten tuloksesta tammi-syyskuulta 2017 oli 114 miljoonaa euroa (I-III/2016: 116), josta Hafslundin osuus oli 40 miljoonaa euroa (I-III 2016: 42), Territorial Generating Companyn 1 (TGC-1) osuus 28 miljoonaa euroa (I-III 2016: 34) ja Fortum Värmen osuus 40 miljoonaa euroa (I-III 2016: 40). Hafslund ASA:n uudelleenjärjestelyn ja Fortumin 34,1 %:n omistusosuuden myynnin johdosta, Fortumilla ei tule olemaan tulevaisuudessa osuuksia osakkuusyhtiön tuloksesta Hafslund ASA:ita.

Saadut osingot

Vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum sai osakkuusyhtiöltään osinkoa 58 miljoonaa euroa (I-III/2016: 54), josta Fortum Värmeltä saatu osinko oli 21 miljoonaa euroa (I-III 2016: 22) ja Hafslundilta saatu osinko oli 23 miljoonaa euroa (I-III 2016: 21).

13. Korolliset saamiset

milj. euroa	Tasearvo		Käypä arvo	
	30.9.2017	30.9.2017	31.12.2016	31.12.2016
Pitkäaikaiset lainasaamiset osakkuusyrityksiltä	673	703	704	744
Pitkäaikaiset lainasaamiset yhteisyrityksiltä	212	236	182	206
Muut pitkäaikaiset korolliset saamiset	79	80	99	99
Pitkäaikaiset korolliset saamiset yhteensä	965	1 019	985	1 049
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	417	417	395	395
Korolliset saamiset yhteensä	1 382	1 436	1 380	1 444

Pitkäaikaisiin lainasaamisiin sisältyy saamia osakkuus- ja yhteisyrityksiltä yhteensä 885 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 886). Näihin sisältyy saamia 654 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 686) ruotsalaisilta ydinvoima-osakkuusyrityksiltä OKG AB:ita ja Forsmarks Kraftgrupp AB:ita, joita rahoitetaan pääsääntöisesti osakslainoilla osakkaiden omistusosuuksien suhteessa.

TVO:n rakentamaa Olkiluoto 3 -ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeanneilla ja osakslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. Fortumin osakassaaminen liittyy Olkiluoto 3 -ydinvoimalan rakentamiseen oli 30.9.2017 145 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 120). Tämän lisäksi yhtiö on sitoutunut antamaan projektille korkeintaan 50 miljoonaa euroa lisärahoitusta.

Korolliset saamiset sisältää myös 109 miljoonan euron (vuoden 2016 lopussa: 131) saamisen venäläiseltä kaasunjalostus- ja petrokemianyhtiöltä SIBURilta liittyen myyntiin OOO Tobolsk CHP:n osakkeisiin.

Lyhytaikaiset korolliset saamiset sisältää 385 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 360) pantattuja rahavaroja, jotka on pääasiassa annettu vakuudeksi hyödykejohtannaispörssille. Pantattujen varojen määrä kasvoi 2016 johtuen siitä, että uusi EMIR-asetus edellyttää täysimääräisiä vakuuksia.

Vuoden 2016 lopussa Nasdaqin markkinatakaus termiinisolimuksille päättyi ja kaupankäynti siirtyi termiineistä päivittäin selvitetäviin futuureihin. Fortumin rahavirtalaskelmassa futuurin päivittäinen selvitys näytetään käyttöpääoman muutoksessa, kun taas pantattujen rahavarojen muutokset esitetään investointien rahavirrassa.

14. Korollinen nettovelka

Nettovelka			
milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Korolliset velat	4 951	5 185	5 107
Likvidit varat	3 877	5 322	5 155
Nettovelka	1 075	-137	-48

Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamisia, määrältään 1 382 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 1 380). Korolliset saamiset sisältävät pääasiassa pitkäaikaiset osakaslainat osittain omistetuille ydinvoimayhtiöille. Katso lisätietoja liitetiedosta 13 Korolliset saamiset.

Korolliset velat	Tasearvo	Käypä arvo	Tasearvo	Käypä arvo
milj. euroa	30.9.2017	30.9.2017	31.12.2016	31.12.2016
Joukkovelkakirjalainat	2 962	3 151	3 329	3 609
Lainat rahoituslaitoksilta	295	319	393	425
Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 129	1 187	1 094	1 156
Muut pitkäaikaiset korolliset velat ¹⁾	362	421	151	157
Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä ²⁾	4 748	5 078	4 967	5 348
Lyhytaikaiset korolliset velat	203	204	140	140
Yhteensä	4 951	5 282	5 107	5 488

1) Sisältää lainat suomalaisilta eläkelaitoksilta 53 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 58) ja muita lainoja 309 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 93).

2) Tasearvot sisältävät pitkäaikaisen lainan lyhytaikaisen osuuden 593 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 499).

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta sisältää Loviisan ydinvoimalaitokseen liittyvän osan sekä lainauksen TVO:n kautta.

Vuoden 2017 ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum lisäsi takaisinlainaustaan Valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Teollisuuden Voimalta 35 miljoonalla eurolla yhteensä 1 129 miljoonaa euroon. Maaliskuussa Fortum maksoi takaisin kaksi SEK määräistä joukkovelkakirjalainaa vasta-arvolta 290 miljoonaa euroa (2 750 miljoonaa Ruotsin kruunua). Toisen neljänneksen aikana Fortum maksoi takaisin NOK määräisen joukkovelkakirjalainan vasta-arvolta 53 miljoonaa euroa (500 miljoonaa Norjan kruunua) ja SEK määräisen lainan NIB:ille vasta-arvolta 78 miljoonaa euroa (750 miljoonaa Ruotsin kruunua). Muutos muissa pitkäaikaisissa korollisissa veloissa kolmannen neljänneksen aikana johtuu pääosin Osion kaupungin myöntämästä 217 miljoonan euron (2 000 miljoonaa Norjan kruunua) osakaslainasta Fortum Oslo Varme AS:lle osana Hafslundin uudelleenjärjestelyä. Fortum Oslo Varme rahoitetaan omistussuukausien mukaan.

Lyhytaikainen rahoitus sisälsi syyskuun 2017 lopussa 113 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 135) Credit Support Annex sopimuksia. Korollinen velka nousi kolmannen neljänneksen aikana 240 miljoonaa euroa 4 711 miljoonasta eurosta 4 951 miljoonaa euroon.

Pääasiassa euro- ja Ruotsin kruunumääräisistä lainoista koostuvan lainasalkun keskimääräinen korkokulu tilinpäätöspäivänä oli 2,3 % (vuoden 2016 lopussa: 2,1 %). Osa ulkoisista lainoista, 742 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 805), on vaihdettu johdannaisopimuksilla Venäjän ruplamääräisiksi. Näiden lainojen keskimääräinen korkokulu kauden lopussa oli 10,2 % sisältäen Venäjän ruplasuojauksen kulut (vuoden 2016 lopussa: 11,4 %). Koko lainasalkun keskimääräinen korkokulu johdannaisineen oli kauden lopussa 3,5 % (vuoden 2016 lopussa: 3,5 %).

Korollisten lainojen erääntyminen	
milj. euroa	30.9.2017
2017 ¹⁾	230
2018	613
2019	803
2020	69
2021	536
2022 ja myöhemmin	2 700
Yhteensä	4 951

1) Sisältäen käteisvakuuksia 113 miljoonaa euroa perustuen Credit Support Annex sopimuksiin. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Likvidit varat			
milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Talletukset ja arvopaperit, joiden maturiteetti yli 3 kuukautta	1 023	3 561	3 475
Rahat ja pankkisaamiset	2 853	1 762	1 679
Yhteensä	3 877	5 322	5 155

Likvidit varat vähenivät vuoden kolmannen neljänneksen aikana 229 miljoonaa euroa, 4 106 miljoonasta eurosta 3 877 miljoonaa euroon.

Likvidit varat sisältävät talletuksia ja rahaa pankkitileillä 3 394 miljoonaa euroa ja yritystodistuksia 483 miljoonaa euroa. Talletukset ja arvopaperit koostuvat määräaikaista talletuksista ja yritystodistuksista, joiden maturiteetti on yli 3 mutta alle 12 kuukautta. Sijoitusten keskiporkko ilman Venäjän talletuksia 30.9.2017 oli -0,17% (vuoden 2016 lopussa: -0,01 %). PAO Fortumissa likvidien varojen määrä oli 268 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 105), joiden keskimääräinen korkotuotto tilinpäätöspäivänä oli 6,8 %.

Likvideistä varoista 3 209 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 4 663) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, joilla on hyvä (investment grade) luottoluokitus. Lisäksi 668 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 377) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, jotka konsernin luotonvalvonta on erikseen arvioinut ja hyväksynyt.

15. Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat

Fortum omistaa Suomessa Loviisan ydinvoimalaitoksen. Fortumin konsernitaseen erät Osuus valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Ydinvoimaan liittyvät varaukset liittyen ydinjätehuoltoon koskevat Loviisan ydinvoimalaa.

Fortumilla on myös vähemmistöosuuksia ydinvoimayhtiöissä, joita ovat Teollisuuden Voima Oyj (TVO) Suomessa sekä omistukset OKG Aktiebolagissa (OKG) ja Forsmarks Kraftgrupp AB:ssa (Forsmark) Ruotsissa. Vähemmistöosuudet on luokiteltu osakkuus- ja yhteisyrityksiksi ja konsolidoidaan pääomaosuusmenetelmällä. Yhtiöt Suomessa ja Ruotsissa toimivat omakustannusperiaatteella. Omistajat ostavat sähköä paikallisen kirjanpitoikäntönnön mukaisesti lasketulla tuotantokustannushinnalla, joka sisältää myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot.

Sekä Suomessa että Ruotsissa ydinvoimaoperaattorit ovat lakisääteisesti velvollisia huolehtimaan laitosten käytöstäpoistamisesta ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta (ydinjätehuolto). Molemmissa maissa ydinvoimaoperaattorit ovat velvoitettuja turvaamaan ydinjätehuollon rahoittamisen suorittamalla maksuja viranomaisten hallinnoimiin ydinjäterahastoihin. Ydinvoimaoperaattoreiden pitää myös antaa vakuuksia taatakseen riittävät varat laitosten tulevista käytöstäpoistoista ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

15.1 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat kokonaan omistetuissa ydinvoimalaitoksissa, Loviisa

milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Taseeseen sisältyvät erät			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	851	836	830
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	851	836	830
Lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta			
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	1 141	1 094	1 141
Rahastotavoite	1 125	1 094	1 125
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 125	1 094	1 094
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	274	258	264

Loviisan ydinvoimalaitoksen lainmukainen vastuu

Työ- ja elinkeinoministeriön joulukuussa 2016 tekemään päätökseen perustuva lainmukainen vastuu 30.9.2017 oli yhteensä 1 141 miljoonaa euroa.

Lainmukainen vastuu perustuu vuosittain tehtävään kustannusarvioon sekä joka kolmas vuosi tehtävään tekniseen suunnitelmaan. Uusi tekninen suunnitelma valmistui vuonna 2016. Uuden teknisen suunnitelman myötä lainmukainen vastuu kasvoi johtuen käytetyn ydinpolttoaineen välivarastointiin ja loppusijoittamiseen liittyvien kustannusarvioiden päivityksestä. Lainmukainen vastuu määritetään olettaen, että laitoksen käytöstäpoisto tapahtuisi arviointivuotta seuraavan vuoden alussa.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastossa

Suomen ydinenergialain mukaisesti Fortumilla on velvoite kattaa lainmukainen vastuunsa kokonaisuudessaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta. Viranomaiset päättävät Fortumin rahastotavoitteen Valtion ydinjätehuoltorahastossa samassa yhteydessä, kun lainmukaisen vastuun määrä päätetään vuosittain joulukuussa. Fortum suorittaa ydinjätehuoltomaksuja Valtion ydinjätehuoltorahastoon kyseisten päätösten mukaisesti. Nykyinen rahastotavoite perustuu joulukuun 2016 päätökseen ja on yhteensä 1 125 miljoonaa euroa.

IFRS-standardin mukainen ydinvoimaan liittyvä varaus ja rahasto-osuus

Ydinvoimaan liittyvät varaukset sisältävät käytöstäpoistamista ja käytetyn polttoaineen loppusijoittamista varten tehdyt varaukset. IAS 37:n mukaan lasketut ydinvoimaan liittyvät varaukset kasvoivat 21 miljoonaa euroa vuoden 2016 lopusta ja olivat 851 miljoonaa euroa 30.9.2017. Varaukset perustuvat samoihin tulevien kustannusten kassavirtoihin kuin lainmukainen vastuu, mutta lainmukaista vastuuta ei diskontata nykyarvoon.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta 30.9.2017 oli 1 125 miljoonaa euroa, kun taas rahasto-osuuden tasearvo vastaavalla hetkellä oli 851 miljoonaa euroa. Fortumin rahasto-osuuden tasearvo ei saa ylittää IFRS:n mukaisesti lasketun varauksen määrää taseessa. Rahasto on IFRS:n näkökulmasta yllirahastoitu yhteensä 274 miljoonaa euroa. Niin kauan kuin ydinjätehuoltorahasto pysyy IFRS:n näkökulmasta yllirahoitettuna, kirjataan positiivinen vaikutus liikevoittoon, kun varaus kasvaa enemmän kuin nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon. Negatiivinen kirjaus kirjataan liikevoittoon aina, kun nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon ovat suuremmat kuin varauksen kasvu. Edellä mainittua kirjausta ei sisällytetä Fortumin vertailukelpoiseen liikevoittoon, katso liitetieto 4 Tiedot segmenteittäin.

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum on käyttänyt oikeuttaan lainata rahastolta ja pantannut Kemijoki Oy:n osakkeita vakuudeksi. Lainat uusitaan vuosittain. (Katso liitetieto 14 Korollinen nettovelka sekä liitetieto 19 Pantatut varat ja vastuut).

15.2 Ydinvoimalaitokset osakkuus- ja yhteisyrityksissä

OKG, Forsmark ja TVO ovat omakustannuseriaaiteella toimivia yrityksiä, joista omistajat ostavat sähköä tuotantokustannuksia vastaavaan hintaan sisältäen myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot. Fortum kirjaa laskutetut kustannukset paikallisten kirjanpitosäännösten mukaisina. Laskutetun sähköntuotantokustannuksen lisäksi Fortum kirjaa IFRS-oikaisuja Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti. Oikaisut sisältävät myös Fortumin osuudet yhtiöiden ydinjäterahastoista ja ydinvoimaan liittyvistä varauksista.

Alla olevissa taulukoissa on esitetty yhtiöiden ydinjäterahastojen ja -varausten määrät (100%) sekä Fortumin osuudet näistä.

TVO:n ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)			
milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
TVO:n taseeseen sisältyvät erät			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	973	962	955
TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	973	962	955
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	0	0	0
TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta			
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	1 450	1 369	1 450
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 428	1 369	1 380
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	455	407	425

TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus rahastosta perustuvat samoihin periaatteisiin kuin yllä on kuvattu Loviisan ydinvoimalan osalta.

TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta Suomessa on IFRS-näkökulmasta ylläohitettu 455 miljoonaa euroa (josta Fortumin osuus on 121 miljoonaa euroa), koska TVO:n osuus rahastosta 30.9.2017 oli 1 428 miljoonaa euroa ja tasearvo 973 miljoonaa euroa.

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum käyttää oikeuttaan lainata rahastolta TVO:n kautta omistusosuutensa mukaisesti. Katso lisätietoja liitetiedosta 14 Korollinen nettovelka.

OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)			
milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat ¹⁾			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	3 423	3 125	3 297
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	3 131	2 976	3 068
Nettomäärä	-293	-149	-229
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	-116	-61	-106

1) Kirjattu Fortumin laadintaperiaatteiden mukaan. Yhtiöiden erillisiin päätöksiksi ei laadita IFRS-standardien mukaan.

Ydinvoimaoperaattorien omistama Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) huolehtii Ruotsissa kaikesta ydinjätehuollosta ydinvoimaoperaattorien puolesta. SKB:n toimintaa rahoittaa Ruotsin Valtion Ydinjätehuoltorahasto, joka puolestaan on ydinvoimaoperaattoreiden rahoittama.

Ydinjätehuoltomaksujen lisäksi ydinvoimayhtiöt antavat takauksia kattamattomien vastuiden ja ennakoimattomien tapahtumien vakuudeksi. Fortumin antamat takaukset ydinvoima-osakkuusyritysten puolesta esitetään liitetiedossa 19 Pantatut varat ja vastuut.

Ydinjätehuoltomaksujen ja -vastuiden tarkistus tehdään kolmen vuoden välein viranomaispäätöksellä Ruotsin ydinturvallisuusviranomaisen (Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM) esityksestä. Esitys perustuu SKB:n laatimaan kustannusarvioon. Nykyiset maksut ja vakuudet on päätetty vuosille 2015-2017. SKB on tehnyt uuden teknisen suunnitelman vuonna 2016. Vuonna 2017 SKB lähettää ehdotetun teknisen suunnitelman SSM:lle, jonka jälkeen Ruotsin hallitus päättää ydinjätemaksuista ja vastuista vuosille 2018-2020. Ydinjätemaksut perustuvat tulevaisuuden kustannusennusteisiin olettaen että ydinvoimalan yksiköiden käyttöikä on 40 vuotta.

16. Muut varaukset

milj. euroa	Ympäristövaraukset			Muut varaukset		
	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Varaukset kauden alussa	47	2	2	82	96	96
Yrityshankinnat	0	35	44	0	7	4
Varausten lisäys	1	0	1	27	6	14
Käytetyt varaukset	0	0	0	-13	-14	-25
Käyttämättömien varausten purku	0	0	0	-3	-8	-9
Diskonttauksen purkautuminen	0	0	0	0	0	0
Kurssierot ja muut muutokset	-3	0	0	3	1	2
Varaukset kauden lopussa	45	37	47	95	88	82
Lyhytaikaiset varaukset ¹⁾	1	0	1	6	7	11
Pitkäaikaiset varaukset	43	37	46	89	80	70

1) Sisältyy tase-erään ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma.

Ympäristövaraukset muodostuvat pääasiassa kaatopaikkojen peitto- ja valvontavelvoitteista sekä saastuneiden alueiden puhdistusvelvoitteista. Varauksista suurimman osan arvioidaan tulevan käytetyksi seuraavien 10-15 vuoden kuluessa. Ympäristövarauksien kasvu vuonna 2016 oli pääosin seurausta Ekokemin hankinnasta (katso liitetieto 6 Yrityshankinnat ja -myynnit).

Inkoon hiilivoimalaitoksen käyttöstäpoistamisvaraus sisältyy muihin varauksiin.

17. Vuokrasopimukseen liittyvät sitoumukset

milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Vuoden sisällä erääntyvät	17	16	16
Yli vuoden, mutta viiden vuoden sisällä erääntyvät	66	32	31
Yli viiden vuoden kuluttua erääntyvät	59	28	27
Yhteensä	142	75	74

Vuokrasopimukseen liittyvien sitoumusten kasvu on pääosin seurausta Espoossa sijaitsevan pääkonttorin uudesta vuokrasopimuksesta.

18. Investointisitoumukset

milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	426	490	467
Aineettomat hyödykkeet	0	0	0
Yhteensä	426	491	467

Fortum on myös sitoutunut rahoittamaan enintään 95 miljoonalla eurolla (vuoden 2016 lopussa: 100) Voimaosakeyhtiö SF:ää liittyen sen osuuteen Fennovoiman ydinvoimahankkeeseen Suomessa. Lisäksi Fortumin jäljellä oleva suora rahoitussitoumus liittyen jätepolttolaitetta käyttävään sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitokseen Lietuan Kaunaksessa on enintään 15 miljoonaa euroa. Voimalaitosinvestointi toteutetaan Fortumin ja Lietuvos Energijan yhdessä omistaman Kauno Kogeneraciné Jėgainėn kautta.

Lisätietoa osakkuus- ja yhteisyritysten osakaslainasitoumuksista, katso liitetieto 13 Korolliset saamiset.

19. Pantatut varat ja vastuut

milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Omasta puolesta pantatut varat			
Lainoista			
Pantit	288	336	291
Kiinteistökiinnitykset	137	137	137
Muista sitoumuksista			
Pantit	390	351	379
Kiinteistökiinnitykset	141	99	99
Vastuut omasta puolesta			
Muut vakuudet ja vastuut	173	174	205
Vastuut osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta			
Takaukset	609	599	603

Lainojen vakuudeksi pantatut varat

Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastosta. Fortumilla on tätä lainaa varten vakuutena Kemijoki Oy:n osakkeita. Pantattuina olevien osakkeiden arvo 30.9.2017 oli 269 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 269).

Virolainen Fortum Tartu (Fortumin omistusosuus 60 %) on antanut kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 96 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 96) lainan vakuudeksi. Fortumin eläkesäätiön myöntämän lainan vakuudeksi on annettu 41 miljoonan euron (vuoden 2016 lopussa: 41) kiinteistökiinnitykset.

Lisätietoja näihin kiinnityksiin liittyvistä korollisista veloista on liitetiedossa 14 Korollinen nettovelka.

Muiden sitoumusten vakuudeksi pantatut varat

Pantit -erään sisältyy myös pantattuja rahavaroja 370 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 345), jotka on annettu Nasdaq Commodities Europessa, kansainvälisissä ICE- ja EEX-pörseissä sekä Puolan sähköpörssissä (TGE) käytävän sähkö- ja maakaasukaupan sekä hiilidioksidipäästöoikeuksilla käytävän kaupan vakuudeksi ja 10 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 21) tuulipuiston rakentamista varten Venäjällä. Katso myös liitetieto 13 Korolliset saamiset.

Fortum on antanut Valtion ydinjätehuoltorahastolle vakuudeksi suomalaisiin voimalaitoksiin liittyviä kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 141 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 99). Vakuudet on annettu turvaamaan kattamattomat lainmukaiset vastuut ja mahdolliset odottamattomat tapahtumat liittyen Loviisan ydinvoimalan käytöstäpoistosta ja ydinjätteen loppusijoituksesta aiheutuviin tuleviin kustannuksiin. Suomen ydinenergiain mukaan Fortum on velvoitettu maksamaan tarvittavat varat Valtion ydinjätehuoltorahastoon kattaakseen lainmukaiset vastuut. Mahdollinen kattamaton lainmukainen vastuu liittyy rahastolle suoritettavien maksujen jaksottamiseen, katso lisää liitetiedosta 15 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat. Kiinnitysten arvo tarkistetaan vuosittain toisen neljänneksen aikana perustuen edellisvuoden vaihteessa päivitettyyn lainmukaiseen vastuuseen ja rahastotavoitteeseen.

Omasta puolesta annetut vakuudet

Fortum omistaa Suomessa Meri-Porin hiillilauhdevoimalan, johon Teollisuuden Voima Oyj:llä (TVO) on sopimukseen perustuva 45,45 %:n osallistumisoikeus. Osallistumissopimuksen nojalla Fortumin on annettava vakuus TVO:lle mahdollisen sopimusrikkomuksen varalta. Vakuus on määrältään 125 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 125).

Vastuut osakkuusyritysten puolesta

Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta annettavat vastuut koostuvat pääasiassa Fortumin ydinvoimaosakkuusyrityksille (Teollisuuden Voima Oyj, Forsmarks Kraftgrupp AB ja OKG AB) annetuista takauksista. Takauksia koskien vuosia 2015-2017 on annettu Forsmarks Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta. Takausten määrä oli 30.6.2017 yhteensä 5 393 miljoonaa Ruotsin kruunua eli 559 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 565 miljoonaa euroa). Forsmark Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta on annettu kahdenlaisia takauksia. Rahoitusmäärä (Financierings belopp) annetaan ydinjätehuoltorahaston tarkasteluhetken mukaisen alijäämän kattamiseksi olettaen, että rahastoon ei suoriteta lisämaksuja. Alijäämä lasketaan ennakoitun kulun sekä veloitteen kattamiseksi tarkoitettujen varojen erotuksena laskentahetkellä. Lisämäärä (Kompletterings belopp) annetaan sellaisen alijäämän kattamiseksi, joka voi muodostua ennakoimattomien tapahtumien seurauksena. Fortumin Forsmark Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta antamat rahoitusmäärät olivat 3 843 miljoonaa Ruotsin kruunua (398 miljoonaa euroa) ja lisämäärät 1 550 miljoonaa Ruotsin kruunua (161 miljoonaa euroa) 30.9.2017.

Teollisuuden Voima Oyj:n puolesta annettu takaus ydinjätehuoltorahastolle oli 50 miljoonaa euroa 30.9.2017 (vuoden 2016 lopussa: 38). Takaus kattaa ydinjätehuoltomaksujen jaksotuksesta aiheutuvan lainmukaisen vastuun maksamattoman osuuden sekä ennakoimattomien tapahtumien riskin.

Fortumilla on vähemmistöosuus yhtiöissä, jotka omistavat ydinvoimalaitoksia Suomessa ja Ruotsissa. Nämä yhtiöt käsitellään pääomaosuusmenetelmällä, missä Fortumin osuus yhtiöiden varoista ja veloista esitetään taseessa nettomääräisenä. Lisätietoa Loviisan ydinvoimalaitokseen sekä Fortumin Ruotsin ja Suomen vähemmistömisteisten ydinvoimaosakkuusyritysten liittyvistä varoista ja veloista on esitetty liitetiedossa 15 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Muut vastuut

Fortum Oil and Gas Oy:n vuoden 2004 jakautumisen seurauksena Fortumin kokonaan omistamalla Fortum Heat and Gas Oy:llä on yhteinen vastuusitoumus Neste Oyj:n kanssa. Vastuusitoumus perustuu osakeyhtiölain (734/1978) 14a luvun 6§:n säädökseen.

20. Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Suomessa

Suomessa ei ole verovaateita tai -oikeudenkäyntejä, joiden vaikutus olisi olennainen.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Ruotsissa

Fortum on saanut Ruotsissa vuosittain vuosien 2009-2012 tuloverotuksia koskevia jälkiverotuspäätöksiä 2011-2013 joulukuussa sekä 2014 lokakuussa. Veroviranomaisten kannan mukaan Fortumin pitäisi maksaa lisää tuloveroa vuosilta 2009-2012 vuosina 2004-2005 ruotsalaisten tytäryhtiöiden välillä toteutettuun lainojen uudelleen kohdistamiseen sekä vuosilta 2010-2012 vuonna 2008 toteutuneen TGC 10:n (nykyään PAO Fortum) osakkeiden hankinnan rahoittamiseen liittyen. Veroviranomaisten vaateet perustuvat vuonna 2009 toteutettuun verolainsäädännön muutokseen. Fortumin näkemyksen mukaan vaatimukset olivat perusteettomia. Fortum on valittanut veroviranomaisten päätöksistä.

Huhtikuussa 2016 Tukholman hallinto-oikeus Ruotsissa antoi päätöksensä koskien tilikausia 2009-2012. Osa päätöksistä oli myönteisiä Fortumille. Tuomioistuimien kumosi vuosia 2010-2012 koskevat PAO Fortum osakkeiden rahoittamiseen liittyvät verotuspäätökset kokonaisuudessaan. Tuomioistuimien hylkäsi kuitenkin suurimman osan Fortumin muista valituksista vuosilta 2009-2012, jotka koskivat vuosina 2004-2005 toteutettua lainojen uudelleen kohdistamista ruotsalaisten tytäryhtiöiden välillä. Fortum oli eri mieltä tuomioistuimen tulkinnasta siltä osin kun tuomioistuin hyväksyi Ruotsin veroviranomaisten vaatimukset. Tämän johdosta Fortum on kesäkuussa 2016 jättänyt valituksen Tukholman valitustuomioistuimeen. Kesäkuussa 2017 Tukholman valitustuomioistuin hylkäsi Fortumin valituksen koskien tilikausien 2009-2012 tuloverotusta Ruotsissa. Päätökset olivat Fortumin kannalta epäsuotuisia. Fortum on eri mieltä oikeuden tulkinnasta ja on hakenut valituslupaa korkeimmasta hallinto-oikeudesta. Valitustuomioistuimen kielteisen päätöksen seurauksena Fortum on kirjannut 1 106 miljoonan Ruotsin kruunun (115 miljoonan euron) verokulun ja 69 miljoonan kruunun (7 miljoonan euron) korkokulun, eli yhteensä 1 175 miljoonan kruunun (122 miljoonan euron) kokonaiskulun vuoden 2017 toiselle neljännekselle. Ylimääräinen vero korkoineen on maksettu jo vuonna 2016.

Lisäksi Fortum on saanut vuotta 2013, 2014 ja 2015 koskevat jälkiverotuspäätökset Ruotsissa joulukuussa 2015, joulukuussa 2016 sekä lokakuussa 2017. Päätökset koskevat Fortumin alankomaalaisen rahoitusyhtiön ruotsalaisille konserniyhtiöille myöntämiä lainoja. Näihin lainoihin liittyvät korkotulot on verotettu Alankomaissa. Ruotsin veroviranomainen katsoo kuitenkin vain puolet kunkin lainan koroista vähennyskelpoisiksi eli liiketoimintalähtöisiksi. Muita korkoja verottaja ei pidä vähennyskelpoisina. Päätökset perustuvat vuonna 2013 toteutettuun verolainsäädännön muutokseen. Fortumin näkemyksen mukaan vaatimukset ovat perusteettomia ja Fortum on valittanut vuosia 2013 ja 2014 koskevista päätöksistä. Toukokuussa 2017 Tukholman hallinto-oikeus antoi päätöksensä koskien tilikauden 2013 tuloverotusta. Päätökset olivat kielteisiä Fortumin kannalta. Fortum on eri mieltä oikeuden tulkinnasta ja on valittanut päätöksestä Tukholman valitustuomioistuimeen heinäkuussa 2017. Vuoden 2014 tapaukset ovat edelleen vireillä hallinto-oikeudessa. Fortum aikoo valittaa vuotta 2015 koskevasta päätöksestä hallinto-oikeuteen.

Lainopillisten arvioiden ja lausuntojen perusteella osavuositarkastukseen ei ole tehty verovaroja vuosia 2013, 2014 ja 2015 koskevista Ruotsin verovaateista ja -oikeudenkäynneistä. Mikäli veroviranomaisten päätökset jäävät voimaan valitusprosessin jälkeen, vaikutus tilikauden voittoon olisi noin 273 miljoonaa Ruotsin kruunua (28 miljoonaa euroa) koskien vuotta 2013, 282 miljoonaa kruunua (29 miljoonaa euroa) koskien vuotta 2014 ja 200 miljoonaa kruunua (21 miljoonaa euroa) koskien vuotta 2015. Lisäksi vuoden 2013 osalta korkokulun vaikutus tilikauden voittoon olisi noin 9 miljoonaa kruunua (1 miljoonaa euroa). Vuotta 2013 koskeva lisävero ja korko on jo maksettu heinäkuussa 2017, yhteensä 282 miljoonaa kruunua (29 miljoonaa euroa) ja lainopillisen arvion mukaisesti ne on kirjattu saamiseksi.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Belgiassa

Fortum on saanut vuosien 2008-2011 tuloveroja koskevat jälkiverotuspäätökset Belgiassa. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum EIF NV:n verokohtelusta. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Ensimmäisen asteen tuomioistuin Antwerpenissa hylkäsi Fortumin valituksen vuosilta 2008 ja 2009 kesäkuussa 2014. Fortumin näkemyksen mukaan päätös oli perusteeton ja Fortum valitti asiassa valitustuomioistuimeen.

Tammikuussa 2016 Forum sai myönteisen päätöksen valitustuomioistuimesta, jossa tuomioistuin hylkäsi veroviranomaisten tulkinnan ja vuoden 2008 verotuspäätös poistettiin. Veroviranomaiset olivat tyytymättömiä päätökseen ja valittivat päätöksestä korkeimpaan oikeuteen, Hof van Cassatie'in maaliskuussa 2016. Fortumin valitukset koskien vuosia 2009-2011 ovat edelleen vireillä ja Fortum arvioi myös näiden valitusten noudattavan vuotta 2008 koskevan lopullisen päätöksen linjauksia. Osavuositarkastukseen ei lainopillisten arvioiden ja lausuntojen perusteella ole tehty jälkiverotuspäätöksistä verovaroja. Vaadittujen jälkiverojen määrä on vuoden 2008 osalta noin 36 miljoonaa euroa, vuoden 2009 osalta noin 27 miljoonaa euroa, vuoden 2010 osalta noin 15 miljoonaa euroa ja vuoden 2011 osalta noin 21 miljoonaa euroa. Kyseessä olevat verot on jo maksettu. Jos verot palautetaan Fortumille, Fortum tulee saamaan 7 %:n koron maksamilleen summille.

Marraskuussa 2015 Fortum sai Belgian veroviranomaisilta jälkiverotuspäätöksen koskien vuotta 2012. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum Project Finance NV:n verokohtelusta. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Vuosia 2008-2011 koskevan periaatteellisen kannan mukaisesti osavuositarkastukseen ei ole tehty asiasta verovaroja. Vaaditun jälkiveron määrä vuoden 2012 osalta on noin 15 miljoonaa euroa. Vero on jo maksettu.

Oikeudenkäynnit osakkuusyrytyksissä

Suomessa Fortum on osakkaana maan viidennessä ydinvoimalaitosyksikössä, Olkiluoto 3:ssa (OL3), omistamiensa Teollisuuden Voima Oyj -osakkeiden (TVO) kautta. Fortumin 25 %:n omistusosuus vastaa noin 400 MW:n kapasiteettia. Olkiluoto 3-laitosyksikön rakennustekniset työt ovat pääosin valmiit. Sähkö-, automaatio- ja mekaaniset asennukset ovat edelleen kesken. Huhtikuussa 2016 jätettiin käyttöluvahakemus työ- ja elinkeinoministeriölle (TEM). Käyttöhenkilökunnan simulaattorikoulutus käynnistyi helmikuussa 2017. Kylväkökeet, joilla varmistetaan primääripiirin tiiveys, käynnistyivät kesäkuussa ja saatiin päätökseen heinäkuun alussa.

Turbiinilaitoksella käyttöönoton ensimmäinen vaihe on valmistunut. Osa järjestelmistä ja komponenteista pidetään käytössä, osa on säilönnässä erillisen suunnitelman mukaisesti. Tammikuussa 2017 turbiinilaitoksella aloitettiin säilönnän purku.

OL3 on tilattu kiinteähintaisena avaimet käteen -periaatteella konsortiolta (laitostoimittaja), jonka muodostavat AREVA GmbH, AREVA NP SAS ja Siemens AG. Konsortioon kuuluvat yhtiöt ovat laitostoimitussopimuksen mukaisesti yhteisvastuussa sopimusvelvoitteista. Laitostoimittajan, AREVA-Siemens, syyskuussa 2014 päivitetyn aikataulun mukaan säännöllisen sähköntuotannon piti alkaa vuoden 2018 lopulla. TVO sai tietoa laitostoimittajan aikataulupäivityksestä OL3 EPR -projektille katsauskauden jälkeen lokakuussa 2017. Saadun tiedon mukaan OL3:n säännöllinen sähköntuotanto alkaa toukokuussa 2019. Laitostoimittajan aikataulutarkastelu oli saavuttanut vaiheen, jossa laitostoimittaja vahvisti keskeiset virstanpylväät. Laitostoimittajan mukaan laitosyksikkö liitetään ensimmäistä kertaa valtakunnan verkkoon joulukuussa 2018 ja säännöllinen sähköntuotanto alkaa toukokuussa 2019. Laitostoimittajan käyttöönotto-ohjelman mukaisesti laitosyksikkö tuottaa 2-4 terawattituntia sähköä vaihtelevin tehoihin aikana, joka alkaa verkkoon liittämisestä ja päättyy säännöllisen sähköntuotannon aloittamiseen.

Joulukuussa 2008 OL3 laitostoimittaja aloitti Kansainvälisen kauppakamarin sääntöjen mukaisen välimiesmenettelyn ja toimitti vaateen koskien OL3:n viivästymistä ja siitä aiheutuvia kustannuksia. Laitostoimittajan helmikuussa 2016 päivittämä rahamääräinen vaatimus on kokonaisuudessaan noin 3,59 miljardia euroa, joka sisältää noin 1,58 miljardin euron viivästyskorot (laskettu 30.6.2017 asti) ja laitostoimitussopimuksen mukaisesti eräntyneitä maksueriä sekä noin 132 miljoonaa euroa laitostoimittajan väittämää menetettyä voittoa.

TVO jätti asiassa vuonna 2012 kanteen ja vastineen. TVO:n heinäkuussa 2015 päivittämä rahamääräinen arvio yhtiön kustannuksista ja menetyksistä on noin 2,6 miljardia euroa joulukuuhun 2018 asti, joka oli OL3 EPR -laitos-toimittajan syyskuussa 2014 toimittaman aikataulun mukaan OL3 EPR:n säännöllisen sähköntuotannon aloittamisen ajankohta.

Välimiesoikeus teki lopullisen ja sitovan osapäätöksen marraskuussa 2016. Osapäätös käsitteli riidan alkuvaiheiden asioita, kuten aikataulua, lisensiointia ja lisensioitavuutta sekä järjestelmäsunnittelua. Tämä käsitti monia niistä tosiasioista, joihin TVO perustaa päävaateensa laitostoimittajaa vastaan, kuten myös tiettyjä keskeisiä asioita, joihin laitostoimittajan vaateet TVO:ta vastaan perustuvat. Osapäätöksessä ratkaistiin lopullisesti suurin osa käsitellyistä asioista TVO:n eduksi ja toisaalta hylättiin suurin osa laitostoimittajan väitteistä näiltä osin. Osapäätös ei ottanut kantaa osapuolten esittämiin rahamääräisiin vaatimuksiin.

Välimiesoikeus teki lopullisen ja sitovan osapäätöksen myös heinäkuussa 2017. Osapäätös käsitteli projektin suunnittelu- ja lisensiointidokumentaation valmistelua, toimittamista, katselmointia ja hyväksyntää. Tämä käsitti niitä keskeisiä asioita, joihin laitostoimittaja perustaa päävaateensa TVO:ta kohtaan, kuten myös tiettyjä asioita, joihin TVO:n vaateet laitostoimittajaa kohtaan perustuvat. Osapäätöksessä ratkaistiin lopullisesti suurin osa käsitellyistä asioista TVO:n eduksi ja toisaalta hylättiin suurin osa laitostoimittajan väitteistä näiltä osin. Vaikka osapäätös ei ottanut kantaa osapuolten esittämiin rahamääräisiin vaatimuksiin, siinä on lopullisesti hylätty laitostoimittajan analyysimetodi, jolla se on perustellut pääasiallisia rahallisia vaateitaan TVO:ta kohtaan. Välimiesmenettely on edelleen kesken ja ainakin yksi osapäätös on tulossa ennen lopullista päätöstä, jolla välimiesoikeus määrittää osapuolten korvausvelvollisuudet.

Areva julkaisi vuonna 2016 suunnitelman liiketoimintansa uudelleenjärjestelystä. Suunnitelma sisältää Areva NP:n liiketoiminnan siirtämisen New NP -nimiseen yhtiöön, jonka pääomistajaksi tulee EDF. Liiketoiminta on tarkoitus siirtää vuoden 2017 loppuun mennessä, jonka jälkeen yli puolet uuden New NP:n osakkeista siirrettäisiin EDF:lle. OL3 EPR -projekti ja sen valmistumiseen tarvittavat toimenpiteet sekä eräät muut toiminnot jäävät Areva NP ja Areva GmbH -yhtiöihin, jotka jäävät Areva SA:n alaisuuteen. Euroopan Unionin komissio teki tammikuussa 2017 päätöksen valtioneustesta ja hyväksyi yritysjärjestelyn toukokuussa 2017. TVO jätti syyskuussa 2017 Euroopan unionin yleiselle tuomioistuimelle valituksen komission valtioneustapäätöksestä. TVO edellyttää, että Ranskan ydinvoimateollisuuden uudelleenjärjestely ei vaaranna OL3 EPR -projektin valmistumista laitostoimitussopimuksen mukaisesti laitostoimittajan ilmoittamassa aikataulussa.

Edellä mainittujen oikeusprosessien lisäksi jotkin konserniyhtiöt ovat asianosaisina eräissä konsernin normaaliin liiketoimintaan ja verotukseen liittyvissä riita-asioissa. Johdon mukaan näillä asioilla ei kuitenkaan ole olennaista vaikutusta konsernin rahoitusasemaan.

21. Lähipiiritapahtumat

Lähipiiriin kuuluvat osapuolet on esitetty Fortumin vuoden 2016 tilinpäätöksessä. Vuonna 2017 ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia.

Hafslundin omistuksen uudelleenjärjestelyt Oslon kaupungin kanssa saatiin päätökseen 4. elokuuta 2017. Fortum myi omistamansa 34,1 %:n osuuden Hafslund ASA:sta Oslon kaupungille. Fortum hankki 100 %:n osuuden Hafslund Marked AS:stä, 50 %:n osuuden Hafslund Varme AS:stä sisältäen Oslon kaupungin jätteenpolttolaitoksen Klemetsrudanlegget AS (KEA):n, nykyisin Fortum Oslo Varme AS, sekä 10 %:n osuuden Hafslund Produksjon Holding AS:stä. Lisätietoa liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

31.8.2016 Fortum saattoi päätökseen Ekokem Oyj:n (nimi muutettu Fortum Waste Solutions Oy:ksi) hankinnan yhtiön neljältä suurimmalta osakkeenomistajalta, jotka edustivat noin 81 %:a osakkeenomistajista. Suomen valtio oli yksi suurimmista omistajista 34 %:n osakeomistuksellaan.

Suomen valtion omistusosuus Fortumin osakkeista vuoden 2016 lopussa oli 50,76 %. Vuonna 2017 omistusosuus ei ole muuttunut.

Liiketoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	I-III/2017	I-III/2016	2016
Myynnit	78	57	105
Ostot	388	399	536
Korot lainasaamisista	12	12	16

Avoimet saldot osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Pitkäaikaiset korolliset lainasaamiset	885	838	886
Myyntisaamiset	22	20	20
Muut saamiset	17	18	17
Pitkäaikaiset velat	288	273	278
Ostovelat	3	3	6
Muut velat	4	4	6

22. Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

Fortum on lokakuussa 2017 saanut Ruotsin veroviranomaiselta jälkiverotuspäätöksen, joka liittyy vuoden 2015 konsernin sisäisistä lainoista maksettaviin korkoihin. Fortum aikoo valittaa päätöksestä Ruotsin hallinto-oikeuteen. Katso lisätietoja liitetiedosta 20 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt.

23. Tunnuslukujen laskentakaavat

Käyttökate (EBITDA = Tulos ennen korkoja, veroja ja poistoja)	=	Liikevoitto + poistot
Vertailukelpoinen käyttökate	=	Käyttökate - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät - tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	=	Arvonalentumiset + myyntivoitot ja muut + tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset + ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu
Vertailukelpoinen liikevoitto	=	Liikevoitto - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät
Arvonalentumiset	=	Arvonalentumiset + niihin liittyvät varaukset (pääasiassa käytöstä poistoon liittyvät)
Myyntivoitot ja muut	=	Myyntivoitot, transaktiokulut ja muut
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	=	Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavat johdannaisinstrumentit, joihin ei voida soveltaa suojauslaskentaa IAS 39 mukaisesti.
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	=	IFRIC tulkinnan nro 5 mukainen vaikutus, joka aiheutuu siitä, että taseen saamiin kirjattu Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ei voi ylittää vastaavaa velkaa.
Oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	=	Oikaisu liittyen IAS 39 -kirjauksiin, merkittäviin myyntivoittoihin sekä arvonalentumisiin
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	=	Liiketoiminnan rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta
Investoinnit käyttöomaisuuteen	=	Aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin tehdyt investoinnit mukaan lukien kunnossapito-, tuottavuus- ja kasvuinvestoinnit sekä lainsäädännön edellyttämät investoinnit. Investointeihin kuuluvat myös investointien rakennusaikana taseeseen aktivoitujen korkokulut. Kunnossapitoinvestoinnit pidentävät olemassaolevan omaisuuserän vaikutusaikaa, ylläpitävät käytettävyyttä sekä/tai ylläpitävät luotettavuutta. Tuottavuusinvestoinnit parantavat olemassaolevan hyödykkeen tuottavuutta. Kasvuinvestointien tarkoitus on rakentaa uutta kapasiteettia ja/tai lisätä olemassaolevien liiketoimintojen asiakaskantaa. Lainsäädännön edellyttämät investoinnit tehdään tiettyinä ajankohtina lakien vaatimusten mukaan.
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	=	Investoinnit tytäryhtiöosakkeisiin, osakkuusyrittöosakkeisiin ja muihin myytävissä oleviin sijoituksiin. Investoitujen tytäryhtiöosakkeiden hankintahintaan on lisätty hankittavan yhtiön nettovelka.
Oman pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Kauden voitto}}{\text{Oma pääoma keskimäärin}} \times 100$
Sijoitetun pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Voitto ennen veroja + korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin}} \times 100$
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Vertailukelpoinen liikevoitto + osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta (tappiosta) + oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta}}{\text{Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin}} \times 100$
Sijoitettu pääoma	=	Taseen loppusumma - korottomat velat - laskennallinen verovelka - varaukset

23. Tunnuslukujen laskentakaavat

Vertailukelpoinen sidottu pääoma	=	Korottomat varat + Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyvät korolliset varat - korottomat velat - varaukset (korottomat varat ja velat eivät sisällä rahoitukseen, veroihin ja laskennallisiin veroihin liittyviä eräiä sekä varoja ja velkoja, jotka syntyvät tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaissopimusten käypään arvoon arvostamisesta)
Korolliset nettovelat	=	Korolliset velat - likvidit varat
Velkaantumisaste, %	=	$\frac{\text{Korolliset nettovelat}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$
Omavaraisuusaste, %	=	$\frac{\text{Oma pääoma sisältäen määräysvallattomat omistajat}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	=	$\frac{\text{Korollinen nettovelka}}{\text{Vertailukelpoinen käyttökate}}$
Korkokate	=	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut}}$
Korkokate sisältäen aktivoitut vieraan pääoman menot	=	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut - aktivoitut vieraan pääoman menot}}$
Tulos/osake (EPS)	=	$\frac{\text{Kauden voitto - määräysvallattomat omistajat}}{\text{Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana}}$
Oma pääoma/osake, euroa	=	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa}}$
Efektiivinen tuloverokanta	=	$\frac{\text{Tuloverot}}{\text{Voitto ennen veroja}}$
Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta	=	$\frac{\text{Tuloverot - verokannan muutoksen vaikutukset}}{\text{Voitto ennen veroja ilman osakkuus- ja yhteisyritysten voittoja ja verottomia myyntivoittoja tai -tappioita sekä olennaisia kertaluonteisia tuloveroeria}}$
Edelliset 12 kk	=	Raportointihetkeä edeltävät 12 kuukautta

Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat

Sähkön kulutus						
TWh	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Pohjoismaat	82	80	283	283	390	390
Venäjä	235	231	756	740	1 027	1 043
Tjumen	23	22	68	69	86	85
Tseljabinsk	7	8	24	25	35	34
Venäjän Uralin alue	61	59	191	187	259	263

Keskimääräiset hinnat						
	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Sähkön spot-hinta Nord Pool -sähköpörssissä, euroa/MWh	28.5	25.2	29.0	24.4	26.9	30.4
Sähkön spot-hinta Suomessa, euroa/MWh	35.9	31.6	33.3	30.8	32.4	34.3
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE3, Tukholma euroa/MWh	33.6	29.6	31.3	26.7	29.2	32.7
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE2, Sundsvall euroa/MWh	33.0	29.5	31.1	26.4	29.0	32.5
Sähkön spot-hinta Venäjän Euroopan puoleisilla ja Uralin alueilla, RUB/MWh ¹⁾	1 269	1 298	1 198	1 204	1 197	1 199
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	484	433	521	456	481	529
Sähkön spot-hinta Saksassa, euroa/MWh	32.7	28.3	34.6	26.1	29.0	35.3
Keskimääräinen kaasun rajahinta Uralin alueella, RUB/1000 m ³	3 755	3 614	3 661	3 614	3 614	3 649
Keskimääräinen kapasiteettihinta vanhalle kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	139	130	145	136	140	147
Keskimääräinen kapasiteettihinta uudelle kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	808	724	870	777	815	884
Sähkön spot-hinta (markkinahinta), Uralin alue, RUB/MWh ¹⁾	1 080	1 125	1 042	1 052	1 055	1 047
CO ₂ , (ETS EUA), euroa/tonni CO ₂	6	5	5	5	5	5
Hiili (ICE Rotterdam), USD/tonni	87	60	81	51	59	68
Öljy (Brent Crude), USD/bbl	52	47	53	43	45	52

1) Ilman kapasiteettitariffia.

2) Kapasiteettihinnat maksettu ainoastaan kunakin ajankohtana saatavilla olevalle kapasiteetille.

Vesivarastot				
TWh	30.6.2017	30.9.2016	31.12.2016	
Pohjoismaiset vesivarastot	99	98	75	
Pohjoismaiset vesivarastot, pitkän ajan keskiarvo	101	101	83	

Vienti / tuonti						
TWh (+ = tuonti, - = vienti Pohjoismaista)	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Manner-Euroopan + Baltian välillä	-3	-2	-11	-8	-10	-13
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Venäjän välillä	1	1	4	4	6	6
Vienti / tuonti Pohjoismaat, Yhteensä	-2	-1	-7	-4	-4	-7

Venäjän sähköreformi						
%	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Osuus sähkön myynnistä vapautetulla sähkön hinnalla	81%	80%	80%	81%	81%	80%

Saavutetut sähkön myyntihinnat						
	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Generation-segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa, EUR/MWh	32.5	31.6	31.7	30.9	31.0	31.6
Russia-segmentin sähkönhinta, RUB/MWh	1 790	1 796	1 801	1 704	1 734	1 806
Russia-segmentin sähkönhinta, EUR/MWh ¹⁾	25.8	24.6	27.6	22.5	23.5	27.2

¹⁾ Muunnettu käyttäen keskiarvoa.

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Sähkötuotanto						
TWh	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Sähkötuotanto Euroopassa	9.9	10.3	34.6	36.1	47.5	46.0
Sähkötuotanto Venäjällä	6.1	5.5	19.1	18.6	25.5	26.0
Sähkötuotanto muissa maissa	0.1	0.0	0.2	0.0	0.0	0.2
Yhteensä	16.1	15.8	53.9	54.7	73.1	72.3

Lämmöntuotanto						
TWh	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Lämmöntuotanto Euroopassa	1.3	0.9	5.6	4.5	7.1	8.2
Lämmöntuotanto Venäjällä	1.7	1.5	13.0	12.8	20.7	20.9
Yhteensä	3.0	2.4	18.6	17.3	27.8	29.1

Sähkötuotantokapasiteetti segmenteittäin			
MW	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Generation ¹⁾	7 847	8 016	8 039
City Solutions	775	760	760
Russia	4 512	4 440	4 482
Muut	155	45	53
Yhteensä	13 288	13 261	13 334

1) Kapasiteetti sisältää Meri-Porin 308 MW, joka on Energiaviraston tehoreservissä heinäkuusta 2017 kesäkuuhun 2020. Kapasiteetti on vähentynyt Oskarshamnin 1 -yksikön (205 MW) sulkemisen takia kesäkuun 2017 lopussa.

Lämmöntuotantokapasiteetti segmenteittäin			
MW	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
City Solutions	4 860	3 884	3 818
Russia	9 920	9 920	9 920
Yhteensä	14 780	13 804	13 738

Sähkötuotanto lähteittäin Pohjoismaissa						
TWh	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Vesi- ja tuulivoima	5.0	4.3	15.2	16.5	20.8	19.5
Ydinvoima	4.6	5.6	17.4	17.8	24.1	23.7
Lämpövoima	0.1	0.1	1.2	0.8	1.4	1.8
Yhteensä	9.7	10.0	33.8	35.1	46.2	44.9

Sähkötuotanto lähteittäin Pohjoismaissa						
%	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Vesi- ja tuulivoima	51	43	45	47	45	44
Ydinvoima	48	56	52	51	52	53
Lämpövoima	1	1	3	2	3	3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100

Sähkönmyynti						
milj. euroa	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	Edelliset 12kk
Sähkönmyynti Euroopassa	496	408	1 513	1 379	1 893	2 027
Sähkönmyynti Venäjällä	183	157	611	485	691	817
Sähkönmyynti muissa maissa	2	1	5	2	3	6
Yhteensä	681	566	2 129	1 866	2 587	2 850

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Lämmönmyynti						Edelliset
milj. euroa	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	12kk
Lämmönmyynti Euroopassa	64	50	331	293	449	487
Lämmönmyynti Venäjällä	15	17	171	118	199	252
Yhteensä	79	67	501	410	648	739

Sähkönmyynti alueittain						Edelliset
TWh	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	12kk
Suomi	5.1	4.9	16.5	16.9	22.8	22.4
Ruotsi	6.5	6.0	22.3	21.9	28.8	29.2
Venäjä	7.1	6.4	22.1	21.6	29.5	30.0
Norja	1.9	0.2	2.7	1.0	1.5	3.2
Muut maat	0.6	0.5	2.0	1.4	2.1	2.7
Yhteensä	21.2	18.0	65.5	62.7	84.7	87.5

Nord Poolissa tehdyt ostot ja myynnit on netotettu tunneittain konsernitasolla.

Lämmönmyynti alueittain						Edelliset
TWh	III/2017	III/2016	I-III/2017	I-III/2016	2016	12kk
Venäjä	1.6	1.5	13.1	12.9	20.7	20.9
Suomi	0.4	0.4	2.7	2.2	3.6	4.1
Puola	0.2	0.2	2.4	2.2	3.6	3.8
Muut maat	0.3	0.1	1.3	0.9	1.5	1.9
Yhteensä	2.6	2.2	19.5	18.3	29.4	30.6